ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

“Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης”

Απόψεις κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται στο “Βοήθεια στο Σπίτι” των ΟΤΑ Κρήτης για τις επιπτώσεις στις συνθήκες εργασίας τους, μετά την υπαγωγή του προγράμματος στους ΟΤΑ και την μονιμοποίηση τους.

Φοιτήτρια : Τρυγώνα Ζαφειράκη

Αριθμός Μητρώου : Myk33

Επιβλέπουσα καθηγήτρια : Παπαδάκη Βασιλεία

Ηράκλειο, Οκτώβριος 2025

Συνδικαιούχοι δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας είναι η φοιτήτρια Ζαφειράκη Τρυγώνα και η επιβλέπουσα Παπαδάκη Βασιλεία, οι οποίες χορηγούν ατελώς άδεια στο ΕΛΜΕΠΑ να αναπαράγει και να διανέμει αντίγραφα της παρούσας εργασίας στο κοινό για μη εμπορική χρήση.

Δήλωση τήρησης της ακαδημαϊκής δεοντολογίας

Η Ζαφειράκη Τρυγώνα, υπογράφουσα φοιτήτρια του Μεταπτυχιακού "Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης" του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία με τίτλο "Απόψεις κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται στο "Βοήθεια στο Σπίτι" των ΟΤΑ Κρήτης για τις επιπτώσεις στις συνθήκες εργασίας τους, μετά την υπαγωγή του προγράμματος στους ΟΤΑ και την μονιμοποίηση τους" είναι στο σύνολο της προϊόν δικής μου δουλειάς και ότι όλες οι πηγές που έχουν χρησιμοποιηθεί αναφέρονται πλήρως. Επίσης δηλώνω ότι δεν αποτελεί προϊόν οποιασδήποτε εξωτερικής μη αδειοδοτημένης βοήθειας και ότι δεν έχει υποβληθεί σε οποιοδήποτε Ίδρυμα ή Οργανισμό προς αξιολόγηση, ούτε έχει δημοσιευθεί στο παρελθόν μέρος αυτής ή στο σύνολο της.

Ζαφειράκη Τρυγώνα

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη έχει σκοπό την διερευνηση των απόψεων των κοινωνικών λειτουργών, που εργάζονται στα "Βοήθεια στο Σπίτι" των ΟΤΑ της Κρήτης, μετά την μονιμοποίηση τους και την υπαγωγή τους στους ΟΤΑ, για την πιθανή ικανοποίηση ή δυσαρέσκεια τους από τις επιπτώσεις αυτής της αλλαγής στο περιεχόμενο και στις συνθήκες εργασίας τους. Χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας. Πραγματοποιήθηκαν 15 συνεντεύξεις, στις οποίες έλαβαν μέρος κοινωνικές λειτουργοί και από τις τέσσερις περιφερειακές ενότητες της Κρήτης. Ως μέθοδος ανάλυσης δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η θεματική ανάλυση. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν τις δύσκολες εργασιακές συνθήκες που βίωναν οι κοινωνικές λειτουργοί μετά την μονιμοποίηση τους και την υπαγωγή του προγράμματος "Βοήθεια στο Σπίτι" στους ΟΤΑ. Ένα αφιλόξενο εργασιακό περιβάλλον για τις κοινωνικές λειτουργούς με πλήθος εργασιακών απαιτήσεων, χωρίς επαγγελματική αναγνώριση και υποστήριξη. Αν και θεωρούσαν σημαντική την σταθερότητα και την ασφάλεια που παρέχει μία μόνιμη θέση εργασίας, αισθάνονταν «εγκλωβισμένες» λόγω της υποχρεωτικής δεκαετίας παραμονής στο Βοήθεια στο Σπίτι. Υπήρχαν αρνητικές επιπτώσεις της υπαγωγής στους ΟΤΑ που προκαλούσαν δυσαρέσκεια στις ερωτώμενες όπως: η κάλυψη της ανεπαρκούς στελέχωσης των Υπηρεσιών του Δήμου με το προσωπικό των "Βοήθεια στο Σπίτι", η ενασχόληση τους με την κάλυψη ποικίλων αντικειμένων (κυρίως με την διερευνηση των συνθηκών διαβίωσης ανηλίκων μετά από εισαγγελική εντολή), η έλλειψη καθορισμού με σαφήνεια των αρμοδιοτήτων των κοινωνικών λειτουργών, η αυξηση του φόρτου εργασίας, οι παρεμβάσεις των αιρετών στην εργασία των επαγγελματιών, η έλλειψη επαγγελματικής αναγνώρισης, «το εργασιακό bullying», ο περιορισμός της επαγγελματικής αυτονομίας των κοινωνικών λειτουργών. Οι κοινωνικές λειτουργοί εξέφρασαν δυσαρέσκεια και για την προσπάθεια υποβάθμισης του προγράμματος "Βοήθεια στο Σπίτι", καθως η ενασχόληση τους με επιπλέον καθήκοντα έχει επηρεάσει αρνητικά την ενασχόληση τους με τις δρασεις του "Βοήθεια στο Σπίτι". Το άγχος και η ψυχολογική πίεση που αισθάνονταν οι κοινωνικές λειτουργοί λόγω των δυσάρεστων συνθηκών εργασίας και των εργασιακών απαιτήσεων ήταν ιδιαίτερα έντονο με αρνητικές συνέπειες για την ψυχοσωματική τους υγεία.

Λέξεις κλειδιά: "Βοήθεια στο Σπίτι", κοινωνικοί/ές λειτουργοί, ικανοποίηση από την εργασία, συνθήκες εργασίας

Abstract

The present study explores the views of social workers in Home Help Programmes regarding their working conditions. Qualitative research was used and 15 semi-structured interviews were conducted within 4 months in the region of Crete. Thematic analysis was used. Research findings revealed the current difficult working conditions of social workers, a working environment with increasing workload and lack of recognition and support. The participants valued the safety of a permanent job as civil servants but found it hard to cope with the obligatory 10 years work in the same working position. The participants stated their dissatisfaction about their new duties assigned by municipalities, the workload, the interventions of the politicians, the lack of recognition, the mobbing, the lack of the desirable autonomy and the undermining of "Help at Home". Also they expressed stress and psychological pressure due to the difficult working conditions.

Keywords: Help at Home Programmes, Social workers, job satisfaction, working conditions

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια Παπαδάκη Βασιλεία, την αφυπηρετήσασα καθηγήτρια Παπαδάκη Ελένη, καθώς και τις κοινωνικές λειτουργούς, που με προθυμία συμμετείχαν στην παρούσα μελέτη.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....4

Abstract.....5

Ευχαριστίες.....6

Πίνακας Περιεχομένων.....7

Εισαγωγή.....9

ΜΕΡΟΣ Α΄- ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

Κεφάλαιο 1: Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση.....11

1.1 Κοινωνική Πολιτική.....11

1.2 Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα.....12

1.3 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής. Θεσμικό πλαίσιο.....14

1.4 Κοινωνική προστασία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.....17

Κεφάλαιο 2: Βοήθεια στο Σπίτι.....20

2.1 Νομοθετικό πλαίσιο του προγράμματος "Βοήθεια στο Σπίτι". Σκοπός και παρεχόμενες υπηρεσίες.....20

2.2 Στελέχωση- Αρμοδιότητες προσωπικού.....26

2.3 Κοινωνική εργασία στα πλαίσια του "Βοήθεια στο Σπίτι". Συνθήκες εργασίας των κοινωνικών λειτουργών.....28

Κεφάλαιο 3: Συνθήκες εργασίας και ικανοποίηση από την εργασία των κοινωνικών λειτουργών.....33

3.1 Ικανοποίηση από την εργασία. Έννοια.....33

3.2 Συνθήκες εργασίας και ικανοποίηση/ δυσαρέσκεια των κοινωνικών λειτουργών. Ερευνητικά δεδομένα.....34

ΜΕΡΟΣ Β΄-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία της έρευνας.....37

Κεφάλαιο 5: Παρουσίαση αποτελεσμάτων.....42

5.1 Στάση των κοινωνικών λειτουργών ως προς την μονιμοποίηση.....42

5.2 Στάση των κοινωνικών λειτουργών ως προς την υπαγωγή τους στους ΟΤΑ.....45

5.3 Ανάθεση πρόσθετων καθηκόντων από τους ΟΤΑ. Αλλαγές στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών.....50

5.4 Επιπτώσεις στο περιεχόμενο της εργασίας των κοινωνικών λειτουργών.....53
5.5 Ικανοποίηση και δυσαρέσκεια των κοινωνικών λειτουργών από τις αλλαγές που έχουν επέλθει.....55
5.6 Επιπτώσεις των συνθηκών εργασίας στην ψυχοσωματική υγεία των επαγγελματιών.....58
Κεφάλαιο 6: Συζήτηση αποτελεσμάτων.....60
Βιβλιογραφία.....68

Παραρτήματα.....77
Παράρτημα 1- Οδηγός συνέντευξης.....77
Παράρτημα 2- Έντυπο συναίνεσης.....78

Εισαγωγή

Το "Βοήθεια στο Σπίτι" αποτελεί μία δομή που παρέχει πρωτοβάθμιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας αρκετές δεκαετίες στη χώρα. Ξεκίνησε να λειτουργεί ευρύτατα στην Ελλάδα το 1997, παρέχοντας υπηρεσίες κοινωνικής εργασίας, νοσηλευτικής φροντίδας και οικογενειακής-οικιακής βοήθειας κυρίως σε ηλικιωμένα άτομα και ΑΜΕΑ.

Το 2023 έγινε η υπαγωγή των προγραμμάτων "Βοήθεια στο Σπίτι" στους ΟΤΑ και η μονιμοποίηση των εργαζομένων. Στην παρούσα μελέτη γίνεται προσπάθεια ανάδειξης των απόψεων των κοινωνικών λειτουργών των "Βοήθεια στο Σπίτι" σχετικά με τις συνθήκες εργασίας τους και κατά πόσο αυτές έχουν επηρεασθεί μετά την μονιμοποίηση τους και την υπαγωγή του προγράμματος που εργαζόταν στους ΟΤΑ. Ανάλογη προσπάθεια δεν έχει πραγματοποιηθεί έως τώρα. Εδώ και δύο χρόνια περίπου οι κοινωνικοί/ες λειτουργοί των "Βοήθεια στο Σπίτι" εργάζονται κάτω από νέες συνθήκες, τις οποίες καλούνται να παρουσιάσουν και να εκφράσουν την άποψη τους για αυτές. Η πλειοψηφία της συγκεκριμένης ομάδας των κοινωνικών λειτουργών εργάζεται ήδη αρκετά χρόνια στο πεδίο. Έπειτα από όλη αυτήν την πορεία έχει ενδιαφέρον να δει κανείς εάν τώρα νιώθουν ικανοποιημένοι/ες ή όχι από την αλλαγή αυτή, εάν θεωρούν ότι είναι σε θέση να συνεχίσουν στο συγκεκριμένο πλαίσιο υπό τις νέες εργασιακές συνθήκες και αν μπορούν και τους παρέχεται η δυνατότητα να είναι πιο αποτελεσματικοί/ες. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια θεωρήθηκε σημαντικό να διερευνηθούν οι νέες συνθήκες εργασίας και να εξεταστεί η ικανοποίηση των συγκεκριμένων κοινωνικών λειτουργών από τις εργασιακές συνθήκες.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από το θεωρητικό μέρος και από το ερευνητικό.

Το μέρος Α΄- θεωρητικό περιλαμβάνει τρία κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην κοινωνική πολιτική και την τοπική αυτοδιοίκηση. Γίνεται αναφορά στην κοινωνική πολιτική που εφαρμόζεται στην Ελλάδα, στον ρόλο που παίζει η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής στη χώρα και στο πώς εφαρμόζεται η κοινωνική προστασία στο τοπικό επίπεδο.Το δεύτερο κεφάλαιο εστιάζει στο "Βοήθεια στο Σπίτι". Παρουσιάζεται το νομοθετικό πλαίσιο του προγράμματος, ο σκοπός και οι παρεχόμενες υπηρεσίες αυτού και η στελέχωση και οι αρμοδιότητες του προσωπικού. Επιπλέον γίνεται αναφορά στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας στα πλαίσια του "Βοήθεια στο Σπίτι" και στις συνθήκες εργασίας των κοινωνικών λειτουργών των προγραμμάτων. Τέλος παρουσιάζονται προηγούμενες έρευνες για το "Βοήθεια στο Σπίτι". Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο πώς σχετίζονται οι συνθήκες εργασίας με την ικανοποίηση από την εργασία, των κοινωνικών λειτουργών. Παρουσιάζεται η έννοια της ικανοποίησης από την εργασία και ερευνητικά δεδομένα

αναφορικά με την ικανοποίηση/ δυσαρέσκεια των κοινωνικών λειτουργών από τις συνθήκες εργασίας.

Το μέρος Β΄- ερευνητικό περιλαμβάνει τρία κεφάλαια.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας και στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση

1.1 Κοινωνική Πολιτική

Για την κοινωνική πολιτική έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί από πολλούς μελετητές, στην προσπάθεια τους να παρουσιάσουν και να ερμηνεύσουν την συγκεκριμένη έννοια. Σύμφωνα με τους Βενιέρη και Παπαθεοδώρου η έλλειψη συγκεκριμένου ορισμού της κοινωνικής πολιτικής αντισταθμίζεται από τα διάφορα πεδία με τα οποία ασχολείται, όπως για παράδειγμα υγεία, παιδεία, εργασία, περιβάλλον και κοινωνική πρόνοια, αλλά και με τα συστήματα στα οποία εμπλέκεται, όπως για παράδειγμα κοινωνική ασφάλεια, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη · γεγονός που αναδεικνύει την σημασία της (Βενιέρης & Παπαθεοδώρου, 2009).

Κατά τον Thomas Humphray Marshall (στο Βενιέρης, 2015) η *"κοινωνική πολιτική αναφέρεται στην πολιτική δράση των κυβερνήσεων που επιφέρει άμεση επίδραση στην ευημερία των πολιτών μέσω της παροχής υπηρεσιών ή εισοδήματος".* Ο Richard Morris Titmuss (στο Βενιέρης, 2015) μιλάει για τους τρεις σκοπούς, που πρέπει να έχει η κοινωνική πολιτική. Θα πρέπει να στοχεύει στην ευημερία των πολιτών, να έχει τόσο οικονομικούς όσο και μη οικονομικούς στόχους και μέσα και να προωθεί την αναδιανομή των πόρων. Ο Βενιέρης αναφέρεται στην επιστήμη της κοινωνικής πολιτικής ως ένα *"διεπιστημονικό/ πολυεπιστημονικό αντικείμενο",* που έχει ως στόχο να μελετήσει τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνίες ανταποκρίνονται στις κοινωνικές ανάγκες. Σύμφωνα με τον Βενιέρη η κοινωνική πολιτική στοχεύει στην δίκαιη διανομή της ευημερίας και είναι εκφραστής των ιδεών και των αξιών της κοινωνίας (Βενιέρης, 2015). Η απουσία εφαρμόσιμης κοινωνικής πολιτικής για κάποιο θέμα αποτελεί επίσης ξεκάθαρη κοινωνική πολιτική. Αποτελεί μία πολιτική απόφαση μη ενασχόλησης με κάποιο συγκεκριμένο θέμα.

Επομένως όπως αναφέρει ο Ιατρίδης *"κρατική κοινωνική πολιτική είναι ότι κάνει ή δεν κάνει το κράτος"*. Παρατηρείται οτι η κοινωνική πολιτική ως επιστήμη θεωρητικά συνδέεται και στοχεύει στην ευημερία των πολιτών και της κοινωνίας στο σύνολο της. Η κοινωνική πολιτική είναι ιδιαίτερα σημαντική για όλους, αφού ο τρόπος με τον οποίο η κοινωνία αντιμετωπίζει τα προβλήματα της μας αφορά όλους, καθώς μας επηρεάζει όλους (Ιατρίδης, 2004, σσ. 15,16).

Όπως είναι φυσικό η κοινωνική πολιτική συνδέεται με την ιδεολογική προσέγγιση, που υποστηρίζεται και ακολουθείται. Μέσω της κάθε ιδεολογικής προσέγγισης υπάρχει διαφορετική εικόνα της ευημερίας και του "καλού" μίας κοινωνίας και επομένως υπάρχουν και διαφορετικοί στόχοι. Γενικά διακρίνονται η αριστερή προσέγγιση, η μεσαία και η δεξιά προσέγγιση. Στην αριστερή προσέγγιση τονίζεται η έννοια της δικαιοσύνης και της ισοδιανομής . Στην μεσαία

προσέγγιση το ενδιαφέρον στρέφεται στην κοινωνική και οικονομική σταθερότητα, ενώ στην δεξιά προσέγγιση τονίζεται η οικονομική ανάπτυξη και *"η ατομική ευημερία"* (Βενιέρης, 2015).

Η πολιτική ιδεολογία, που ακολουθεί κάθε χώρα, επηρεάζει την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής. Βασικό ρόλο παίζουν επίσης το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται η κάθε χώρα, οι αξίες των μελών αυτής και οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν (Βενιέρης, 2015· Σταθόπουλος, 2015). Μέσα στα ευρωπαϊκά πλαίσια οι "επιταγές" της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η κοινωνική πολιτική προσαρμόζονται και ρυθμίζονται από την κάθε χώρα- μέλος χωριστά, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν σε αυτή (Σκαμνάκης, 2018), ενώ εμφανής είναι ο διαχωρισμός μεταξύ των χωρών του Βορρά και του Νότου.

1.2 Κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα

Αναφορικά με τον διαχωρισμό μεταξύ των χωρών Βορρά και Νότου όσον αφορά στο κράτος πρόνοιας (ως τομέας που εμπλέκεται η κοινωνική πολιτική) ο Greve αναφέρει ότι στις χώρες του Βορρά το κράτος πρόνοιας απευθύνεται σε όλους τους πολίτες, ενώ υπάρχει σε μεγάλο βαθμό ισότητα ως προς το φύλο και ως προς τις οικονομικές απολαβές. Στις χώρες της νότιας Ευρώπης, στις οποίες εντάσσεται και η Ελλάδα, σημαντικό ρόλο παίζει η οικογένεια, υπάρχουν διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας, πελατειακές σχέσεις και το κράτος πρόνοιας προσφέρει λιγότερες παροχές και είναι αποσπασματικό (Greve, 2022).

Ο Σταθόπουλος (2015, σ.246) αναφέρει τέσσερα πρότυπα κράτους πρόνοιας για τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, το Σκανδιναβικό πρότυπο, το Αγγλοσαξονικό, το Γερμανικό και το πρότυπο των χωρών της Νότιας Ευρώπης. Στο πρώτο πρότυπο, που εντάσσονται οι Σκανδιναβικές χώρες, το κράτος πρόνοιας απευθύνεται στο σύνολο του πληθυσμού, δίνεται έμφαση στην πρόληψη και στο δικαίωμα στην εργασία, ενώ η χρηματοδότηση καλύπτεται στο μεγαλύτερο ποσοστό από το κράτος. Σύμφωνα με το δεύτερο πρότυπο, υπάρχει καθολική κάλυψη του πληθυσμού, των πολιτών, των βασικών κοινωνικοοικονομικών κινδύνων. Στο Γερμανικό πρότυπο, όπου εντάσσονται η Γερμανία και άλλες χώρες της κεντρικής Ευρώπης, υπάρχει επιλεκτική κάλυψη και δίνεται έμφαση στην κοινωνική ασφάλιση, Στο πρότυπο χωρών της Νότιας Ευρώπης, όπου εντάσσονται οι χώρες της Μεσογείου συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, υπάρχει επιλεκτική κάλυψη των αναγκών, ενώ τονίζεται η ύπαρξη ισχυρών οικογενειακών θεσμών και πελατειακών σχέσεων.

Στην Ελλάδα, σημαντική μεταρρύθμιση στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής αποτέλεσε την δεκαετία του ΄80 η ίδρυση του ΕΣΥ το 1983, βάσει του οποίου οργανώθηκε ένα εθνικό σύστημα παροχής υπηρεσιών υγείας απευθυνόμενο στο σύνολο του πληθυσμού (Σκαμνάκης, 2022). Επιπλέον ξεκίνησε η λειτουργία των Κέντρων Υγείας με τη θεσμοθέτηση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (Τάσσης, 2022). Την δεκαετία του ΄80 δίνονται χρηματικές

παροχές για την ενίσχυση της οικογένειας και επεκτείνεται η ασφαλιστική κάλυψη των εργαζομένων. Την δεκαετία του ΄90 στον τομέα του ασφαλιστικού συστήματος η ηλικία συνταξιοδότησης ορίστηκε στα 65 έτη και θεσμοθετήθηκε η κρατική συμμετοχή στις ασφαλιστικές εισφορές και το ΕΚΑΣ (Σκαμνάκης & Πανταζόπουλος, 2014). Την δεκαετία του ΄90 η κοινωνική πολιτική παύει να είναι καθολική και προσανατολίζεται σε συγκεκριμένες ομάδες (Τάσσης, 2022). Επιπλέον αυτή τη δεκαετία, η κοινωνική πολιτική της χώρας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό και εκφράζεται μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων (Σκαμνάκης, 2020· Venieris, 2013), τα οποία απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες και έχουν συγκεκριμένους στόχους.

Τις επόμενες δεκαετίες, οι συνθήκες διαβίωσης των πολιτών χειροτερεύουν, ενώ η κοινωνική πολιτική δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών αυτών. Η ύπαρξη μνημονίων και η εφαρμογή πολιτικών λιτότητας επηρεάζουν σημαντικά την ελληνική κοινωνία. Τα τρία δάνεια που πήραν οι ελληνικές κυβερνήσεις, 2010, 2011 και 2015 και τα αυστηρά μέτρα, που επιβλήθηκαν επηρέασαν δραστικά τις συνθήκες ζωής των πολιτών. Η μείωση των δημοσίων δαπανών γενικά, η αύξηση της φορολογίας, η μείωση των μισθών και των συντάξεων (Karagkounis, 2017; Venieris, 2013) οδηγούν σε δραματική αύξηση της ανεργίας (Karagkounis, 2017; Asimopoulos & Teloni, 2017) και σε αλλαγή του τρόπου ζωής. Παράλληλα μειώνονται οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία (Σκαμνάκης & Χάρδας, 2017· Ioakimidis et al, 2014), το κράτος πρόνοιας και την υγεία (Asimopoulos & Teloni, 2017), ενώ μειώνονται και οι εργαζόμενοι στην δημόσιο τομέα (Δούκα, 2018).

Όπως είναι φυσικό οι εργαζόμενοι στις κοινωνικές υπηρεσίες έχουν να διαχειριστούν νέα δεδομένα και συνθήκες Ο αριθμός των ατόμων, που απευθύνεται στις κοινωνικές υπηρεσίες, αυξάνεται (Karagkounis, 2017) ενώ παράλληλα παρατηρείται έλλειψη προσωπικού. Η αύξηση του φόρτου εργασίας είναι εμφανής, με τους εργαζόμενους να έχουν να αντιμετωπίσουν ελλείψεις πόρων και παροχών στην προσπάθεια τους να ασκήσουν πιο αποτελεσματικά το επάγγελμα τους (Pentaraki, 2019). Επιπλέον, οι κοινωνικοί λειτουργοί αναλαμβάνουν και παράλληλα καθήκοντα, τα οποία δεν συνδέονται με το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας, όπως για παράδειγμα διανομή τροφίμων, ρούχων κτλ (Καραγκούνης, 2022). Στα πλαίσια των νέων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών παρατηρείται επίσης, οι κοινωνικοί λειτουργοί να δρουν τις περισσότερες φορές ανακουφιστικά και αποσπασματικά, προκειμένου να καλύψουν επείγουσες ανάγκες (Καραγκούνης, 2022).

Όσον αφορά στο πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι παρατηρείται αύξηση των ατόμων που απευθύνονται στη συγκεκριμένη δομή για υποστήριξη και κάλυψη των αναγκών τους. Τα άτομα, που απευθύνονται στο Βοήθεια στο Σπίτι προέρχονται και από άλλες πληθυσμιακές ομάδες (Καραγκούνης, 2022· Antoniadou & Karagkounis, 2020· Αντωνιάδου, 2016). Μεγάλος αριθμός

κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται στα Βοήθεια στο Σπίτι συνεργάζονται με άτομα από διάφορες πληθυσμιακές ομάδες, όπως για παράδειγμα με άτομα που ζουν στο όριο της φτώχειας ή κάτω από αυτό και αναλαμβάνουν εργασίες πέρα από τα καθήκοντα τους (Ελεγκτικό Συνέδριο, 2022· Antoniadou & Karagkounis, 2020), πραγματοποιούν π.χ κοινωνικές έρευνες για συνθήκες διαβίωσης ανηλίκων έπειτα από εισαγγελική εντολή (Καραγκούνης, 2022), διανομή τροφίμων κτλ. Ακολουθεί η πανδημία του Covid 19, ενώ διευρύνεται ακόμα περισσότερο ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.

1.3 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής. Θεσμικό πλαίσιο.

Η μεταβίβαση της αρμοδιότητας άσκησης κοινωνικής πολιτικής στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και ειδικότερα στους Δήμους, εντάσσεται στα γενικότερα πλαίσια του σύγχρονου ρόλου του κράτους και του τρόπου λειτουργίας αυτού (Σκαμνάκης & Χάρδας, 2017). Η προώθηση εκτέλεσης ενεργειών που αφορούν την κοινωνική πολιτική προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση ενισχύεται όλο και περισσότερο και αποτελεί μία πολιτική, που ακολουθείται γενικά στον ευρωπαϊκό χώρο.

Στην Ελλάδα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση αναλαμβάνει σταδιακά όλο και μεγαλύτερο ρόλο στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής του κράτους. Βασικός ρυθμιστής παραμένει το κράτος, ενώ η Τοπική Αυτοδιοίκηση αναλαμβάνει το ρόλο του εκτελεστή, σύμφωνα με τις οδηγίες του κράτους. Στην Ελλάδα η Τοπική Αυτοδιοίκηση, όπως αναφέρει ο Σκαμνάκης (2020, σ.67· Σκαμνάκης & Πανταζόπουλος, 2014) βασιζόμενος στην κατάταξη των Hesse- Sharpe, τοποθετείται ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες, χώρες του ευρωπαϊκού νότου (όπως και η Γαλλία), όπου η εξουσία ασκείται κεντρικά, η τοπική αυτονομία είναι περιορισμένη και υπάρχει εκτεταμένη γραφειοκρατία. Όσον αφορά την χρηματοδότηση των Δήμων για την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής, αυτή στηρίζεται σε δύο πυλώνες, την κρατική χρηματοδότηση και τους πόρους που δίνονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Σκαμνάκης, 2020).

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν. 3852/2010, ΦΕΚ 87/Α/7.6.2010) η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα αναφέρεται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση α΄ βαθμού, που ανήκουν οι Δήμοι και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση β΄ βαθμού, που ανήκουν οι Περιφέρειες. Οι ΟΤΑ μπορούν, βάση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3463/2006, ΦΕΚ 114/Α/8.6.2006) να ασκούν κοινωνική πολιτική. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 75 του Ν. 3463/2006 *"οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας".* Ως αρμοδιότητες των

δήμων αναφέρονται οι τομείς που σχετίζονται με την ανάπτυξη, το περιβάλλον, την ποιότητα ζωής και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων- οικισμών, την απασχόληση, την κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη, την παιδεία- πολιτισμό- αθλητισμό και την πολιτική προστασία.

Ειδικότερα στο Μέρος Τρίτο- Αρμοδιότητες, Άσκηση αρμοδιοτήτων Δήμων και Κοινότητων- άρθρο 75 σχετικά με τον τομέα κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Ν. 3463/2006, αναφέρεται ότι στον τομέα αυτό περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

1) Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κτλ και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων,

2) Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών,

3) Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα,

4) Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρεια τους με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας,

5) Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας,

6) Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.

Γενικότερα οι αυτοδιοικητικοί θεσμοί στην Ελλάδα εμφανίζουν μικρές σταδιακές αλλαγές και ενισχύονται ως προς τις αρμοδιότητες τους αργά και σταθερά από την δεκαετία του

΄80. Το 1982 ιδρύονται τα Νομαρχιακά Συμβούλια, που αποτελούνται από εκπροσώπους τοπικών ομάδων (Hlepas & Getimis, 2011) και από το Νομάρχη, που διορίζεται από την κυβέρνηση (Σκαμνάκης, 2020). Στόχος των Νομαρχιακών συμβουλίων ήταν να ενισχυθεί η συμμετοχή των κοινοτήτων στη λήψη αποφάσεων (Σκαμνάκης, 2020). Επιπλέον θεσμοθετείται η θέση του Αντιδημάρχου σε δήμους άνω των 10.000 κατοίκων με το Ν.1270/1982 και η εθελοντική συνένωση δήμων ή κοινοτήτων σε δήμους με το Ν. 1622/1986.

Την επόμενη δεκαετία δημιουργείται η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Ν. 2218/1994, ΦΕΚ 90/Α/3.6.1994). Το 1997 υλοποιείται το Σχέδιο Καποδίστριας (Ν. 2539/1997, ΦΕΚ 244/Α/4.12.1997), σύμφωνα με το οποίο συνενώνονται υποχρεωτικά δήμοι και κοινότητες, από τις 5.775 στις 1.034 μονάδες. Μέσω του Καποδίστρια προωθείται η "ενίσχυση" της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την αύξηση των αρμοδιοτήτων αυτής· αύξηση όμως η οποία δεν συνοδεύεται και με την παράλληλη ενίσχυση πόρων (Σκαμνάκης, 2020).

Σημαντικότερες αλλαγές πραγματοποιούνται με το Πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν. 3852/2010, ΦΕΚ 87/Α/7.6.2010). Σύμφωνα με το συγκεκριμένο νόμο όσον αφορά την Τοπική Αυτοδιοίκηση α΄ βαθμού οι συνενώσεις των δήμων αυξάνονται και πλέον είναι 325, ενώ αναφορικά με την Τοπική Αυτοδιοίκηση β΄ βαθμού παύουν να υπάρχουν οι Νομαρχίες και συγκροτούνται οι Περιφέρειες, 13 στον αριθμό. Σκοπό του Προγράμματος Καλλικράτη αποτελεί η ενίσχυση της επικοινωνίας των πολιτών με τους τοπικούς φορείς και όχι με το κεντρικό κράτος και η αύξηση παροχής υπηρεσιών από την Τοπική Αυτοδιοίκηση α΄ βαθμού και η ανάδειξη της αναπτυξιακής λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης β΄ βαθμου (Σκαμνάκης & Πανταζόπουλος, 2014). Δημιουργούνται θεσμοί, όπως για παράδειγμα το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών και ο Συμπαραστάτης του Δημότη και της Επιχείρησης. Με το Πρόγραμμα Καλλικράτης ο α΄ βαθμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αναλαμβάνει πιο ενεργό ρόλο στην άσκηση της κοινωνικής προστασίας.

Με το σχέδιο 'Καποδίστριας' και το Πρόγραμμα 'Καλλικράτης' παραχωρούνται περισσότερες αρμοδιότητες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση αναλαμβάνει πιο ενεργό ρόλο στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, χωρίς όμως αυτό να συνοδεύεται και από την παράλληλη αύξηση των πόρων από την πλευρά του κεντρικού κράτους. Οι διαθέσιμοι πόροι δίδονται κυρίως για λειτουργικά έξοδα και όχι για δημιουργία νέων δομών ή υπηρεσιών. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση εξαρτάται οικονομικά από το κεντρικό κράτος. Παράλληλα, ενώ οι αρμοδιότητες αυξάνονται μειώνεται ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων και στους ΟΤΑ, ιδιαίτερα κατά την χρονική περίοδο της έντονης κοινωνικοοικονομικής κρίσης (Σκαμνάκης, 2020). Το γεγονός αυτό επηρεάζει και την λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών και δομών.

Η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στους ΟΤΑ έχει θετικά σημεία, όπως η αμεσότητα σχετικά με την αντιμετώπιση και κάλυψη των τοπικών αναγκών και την εξατομίκευση των

παρεμβάσεων αναλόγως των τοπικών ιδιαιτεροτήτων. Επιπλέον είναι πιο εύκολη η πρόσβαση των ενδιαφερόμενων στις παρεχόμενες υπηρεσίες και προωθείται η συνεργασία μεταξύ τοπικών φορέων και συλλόγων. Η μετάθεση όμως των αρμοδιοτήτων στους ΟΤΑ εγείρει ζητήματα, όπως η πιθανότητα ανάδειξης ή αύξησης των πελατειακών σχέσεων (Σκαμνάκης, 2018) και η ανομοιομορφία ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Παρατηρείται οι μεγαλύτεροι δήμοι να παρέχουν περισσότερες υπηρεσίες ή να εμφανίζουν μεγαλύτερη συχνότητα στην παροχή υπηρεσιών σε σχέση με τους μικρότερους δήμους (Σκαμνάκης & Πανταζόπουλος, 2014). Ο τρόπος άσκησης της κοινωνικής πολιτικής στους ΟΤΑ και το εύρος των υπηρεσιών που παρέχονται εξαρτάται από τις επιθυμίες και τις διαθέσεις της τοπικής διοίκησης και εξουσίας. Έτσι επηρεάζεται όμως η ενιαία εικόνα της κρατικής προστασίας (Σκαμνάκης, 2018). Η μεταβίβαση της άσκησης της κοινωνικής πολιτικής στο τοπικό επίπεδο εκφράζει και την μείωση του ενδιαφέροντος του κεντρικού κράτους για την ενασχόληση με το συγκεκριμένο τομέα. Τίθενται ζητήματα σχετικά με το σχεδιασμό της κοινωνικής πολιτικής, την επένδυση στην πρόληψη καθώς και σε ποιο βαθμό το κεντρικό κράτος επιθυμεί να επενδύσει στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Με την μεταβίβαση όλο και περισσότερων αρμοδιοτήτων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση υποβιβάζεται το σύστημα κοινωνικής προστασίας, το οποίο προσανατολίζεται στην κάλυψη έκτακτων αναγκών και περιορίζεται μόνο στην αντιμετώπιση των δυσκολιών σε συνθήκες κρίσης και όχι στην πρόληψη τους (Σκαμνάκης & Χάρδας, 2017) Έτσι, όπως αναφέρει ο Βενιέρης (2015, σ. 22) "η Κοινωνική Πολιτική έχει ακρωτηριασμένο ρόλο, όπου διαχειρίζεται απλώς την ανισότητα και αποτρέπει την ακραία φτώχεια".

1.4 Κοινωνική προστασία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Θεσμικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν, κυρίως η εφαρμογή του Καλλικράτη και η προσπάθεια της Ελλάδας να ακολουθήσει τις ευρωπαϊκές οδηγίες εφαρμόζοντας προγράμματα, οδήγησαν σταδιακά στην ενίσχυση της άσκησης κοινωνικής πολιτικής από την πλευρά της τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο τοπικό επίπεδο η άσκηση κοινωνικής πολιτικής σχετίζεται με την κοινωνική προστασία και οι υπηρεσίες που παρέχονται έχουν χαρακτήρα στοχευμένο και απευθύνονται κυρίως σε συγκεκριμένες ομάδες. Βασικές ομάδες στόχοι της κοινωνικής προστασίας αποτελούν τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και οι ηλικιωμένοι.

Όσον αφορά τα παιδιά η τοπική αυτοδιοίκηση είναι αρμόδια για την ίδρυση και λειτουργία βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών (Ν. 2218/1994, ΦΕΚ 90/Α/3.6.1994 ·Ν. 3852/2010, ΦΕΚ 87/Α/7.6.2010). Οι Βρεφικοί και Παιδικοί Σταθμοί έχουν ως στόχο *"να παρέχουν ενιαία μορφή προσχολικής εκπαίδευσης, που συμβάλλουν στη φυσική, πνευματική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών, να εξομαλύνει τις διαφορές των παιδιών που προέρχονται από*

διαφορετικό πολιτιστικό, οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονέων και να βοηθούν τους εργαζόμενους γονείς" (Ε.Ε.Τ.Α.Α., 2024). Επιπλέον λειτουργούν τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, όπου μπορούν να απασχοληθούν παιδιά ηλικίας 5 έως 12 ετών. Σκοπός των Κ.Δ.Α.Π. είναι *"η δημιουργική απασχόληση των παιδιών και η προαγωγή των δεξιοτήτων τους με την εφαρμογή σύγχρονων παιδαγωγικών πρακτικών και οργανωμένων εξατομικευμένων και ομαδικών δραστηριοτήτων για την υποστήριξη της σωματικής, νοητικής, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης τους και της εξοικείωσης τους με τις νέες τεχνολογίες και με μορφές έκφρασης και επικοινωνίας όπως το παιχνίδι, το τραγούδι, η ζωγραφική, η μουσική, ο χορός, ο αθλητισμός, οι τέχνες και η συζήτηση ως μέσων καθοριστικών για την πολύπλευρη ανάπτυξη κάθε παιδιού και την κοινωνικοποίηση του* (Ε.Ε.Τ.Α.Α., 2024).

Σχετικά με τα άτομα με αναπηρία, οι ΟΤΑ είναι αρμόδιοι για την ίδρυση και λειτουργία "Κέντρων Υποστήριξης και Αποκατάστασης ΑΜΕΑ" (Ν. 2218/1994, ΦΕΚ 90/Α/3.6.1994) και για την χορήγηση κάρτας αναπηρίας (Ν. 3852/2010, ΦΕΚ 87/Α/7.6.2010). Επιπλέον λειτουργούν τα ΚΔΑΠΑμεα, όπου απασχολούνται παιδιά, έφηβοι και ενήλικες με κάθε είδους κινητική, νοητική, αναπτυξιακή ή αισθητηριακή αναπηρία. Σκοπός των ΚΔΑΠΑμεα είναι *"η δημιουργική απασχόληση των φιλοξενούμενων με την εφαρμογή σύγχρονων πρακτικών και οργανωμένων ομαδικών και εξατομικευμένων δραστηριοτήτων για την υποστήριξη της σωματικής, νοητικής, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης τους, την ψυχολογική τους υποστήριξη, την εξοικείωση τους με μορφές έκφρασης και επικοινωνίας, την κοινωνική τους ένταξη, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους μέσω της απόκτησης δεξιοτήτων αυτοεξυπηρέτησης και την στήριξη των οικογενειών τους"* (Ε.Ε.Τ.Α.Α, 2024). Στα άτομα με αναπηρία παρέχονται υπηρεσίες και από τις δομές Βοήθεια στο Σπίτι.

Το "Βοήθεια στο Σπίτι" αποτελεί εδώ και αρκετές δεκαετίες μία δομή παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας σε τοπικό επίπεδο. Γενικός σκοπός του "Βοήθεια στο Σπίτι" είναι η παραμονή των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία στο οικείο, φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον, η διατήρηση της συνοχής της οικογένειας, η αποφυγή ιδρυματικής φροντίδας, η εξασφάλιση αξιοπρεπούς και υγιούς διαβίωσης και η βελτίωση της ποιότητας ζωής (αναλυτική παρουσίαση του προγράμματος ακολουθεί στο επόμενο κεφάλαιο). Επιπλέον, αναφορικά με τα ηλικιωμένα άτομα λειτουργούν τα "Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων", δομή που λειτουργεί αρκετές δεκαετίες Σκοπός των ΚΑΠΗ είναι η ψυχοκοινωνική στήριξη των ηλικιωμένων και η πρόληψη των όποιων βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων προκειμένου να παραμείνουν αυτόνομα, ισότιμα και ενεργά μέλη της κοινωνίας (Σταθόπουλος, 2015). Στα ΚΑΠΗ παρέχονται κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας, όπως φυσικοθεραπεία, εργοθεραπεία κτλ. Επίσης λειτουργούν τα "Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων", τα οποία

απευθύνονται σε άτομα της τρίτης ηλικίας που δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν και που το οικογενειακό τους περιβάλλον εργάζεται ή αντιμετωπίζει δυσκολίες στην συνεχή παροχή φροντίδας στους ίδιους κατά τη διάρκεια της ημέρας (Σταθόπουλος, 2015).

Τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και οι ηλικιωμένοι αποτελούν βασικές ομάδες-στόχοι της κοινωνικής προστασίας διαχρονικά. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση όμως ολοένα και περισσότερο αναλαμβάνει να παρέχει υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής στο τοπικό επίπεδο, εφαρμόζοντας στοχευμένες ενέργειες και πάντα υπό τον κρατικό έλεγχο και τις οδηγίες αυτού. Από το 2010 και έπειτα αναπτύχθηκαν δομές καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση αναλαμβάνει να δημιουργήσει και να λειτουργήσει κοινωνικά παντοπωλεία, κοινωνικά φαρμακεία, ανοιχτά κέντρα ημερήσιας υποδοχής αστέγων, υπνωτήρια, δημοτικούς λαχανόκηπους, τράπεζες χρόνου, δομές συσσιτίων και γραφεία διαμεσολάβησης (Σκαμνάκης & Πανταζόπουλος, 2014). Επιπλέον μέσω των Δήμων υλοποιείται το ΤΕΒΑ (Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας Απόρων), σύμφωνα με το οποίο δίνονται τρόφιμα και είδη πρώτης ανάγκης στους δικαιούχους του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Στην εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, ή ΚΕΑ όπως λεγόταν αρχικά, εμπλέκεται και η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Επίσης μέσω των Δήμων λειτουργεί το πρόγραμμα Στέγαση και Επανένταξη, το οποίο προέκυψε ως μέτρο αντιμετώπισης της κρίσης (Σκαμνάκης, 2020).

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid 19, 2020- 2022, οι Δήμοι εμπλέκονται στην άμεση παροχή βοήθειας. Λειτουργούσαν για παράδειγμα τηλεφωνικές γραμμές ψυχολογικής υποστήριξης ή μέσω των Βοήθεια στο Σπίτι ικανοποιούσαν τις ανάγκες των πολιτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: "Βοήθεια στο Σπίτι"

2.1 Νομοθετικό πλαίσιο του προγράμματος "Βοήθεια στο Σπίτι". Σκοπός και παρεχόμενες υπηρεσίες.

Το "Βοήθεια στο Σπίτι" εντάσσεται στις πρωτοβάθμιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας. Κοινωνική φροντίδα είναι η προστασία που παρέχεται σε άτομα και ομάδες έχοντας ως σκοπό τη δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων για την ισότιμη συμμετοχή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή και την εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης (Ν. 2646/1998- ΦΕΚ 236/Α/20.10.1998).

Το "Βοήθεια στο Σπίτι" παρέχει υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας στο επίπεδο της κοινότητας. Υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας και συγκεκριμένα κατ΄οίκον αναφέρονται για πρώτη φορά το 1973 στο Νομοθετικό Διάταγμα 162 (ΦΕΚ 227/24.9.1973) περί "μέτρων προστασίας υπερηλίκων και χρονίως πασχόντων ατόμων". Στο άρθρο 2 αναφέρεται οτι "η προστασία δύναται να εκδηλούται ως ιδρυματική περίθαλψη ή ως κοινωνική αρωγή κατ΄οίκον, παρεχόμενη υπό μορφή ηθικής συμπαραστάσεως, οικονομικής ενισχύσεως ή ετέρας φύσεως υλικής βοήθειας, σκοπούσης εις την εξασφάλισην των μέσων διαβιώσεων και περιθάλψεων αυτών". Η κατ΄οίκον κοινωνική προστασία κατοχυρώνεται νομοθετικά με το Ν. 2082/1992 (ΦΕΚ 158/Α/21.9.1992) περί "αναδιοργάνωσης της Κοινωνικής Πρόνοιας και καθιέρωση νέων θεσμών κοινωνικής προστασίας". Στο άρθρο 5 αναφέρεται οτι "μπορεί να εφαρμόζονται προγράμματα κοινωνικής προστασίας κατ΄οίκον από το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή από τους εποπτευόμενους από αυτό φορείς, κατά τα ειδικότερα υπό του παρόντος νόμου οριζόμενα με κοινωνικούς βοηθούς. Προγράμματα κατ΄οίκον προστασίας μπορεί να εφαρμόζουν και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης…, η εκκλησία της Ελλάδος, Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός (Ε.Ε.Σ.) ή άλλοι κοινωφελείς οργανισμοί εφόσον διαθέτουν την αναγκαία υποδομή".

Η εφαρμογή του Προγράμματος "Βοήθεια στο Σπίτι" εγκρίνεται το 1994 με την Υπουργική Απόφαση Π4β/οικ2217 (ΦΕΚ 382/Β/24.5.1994) σε ορισμένους δήμους της επικράτειας. Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση το πρόγραμμα απευθύνεται σε μη εξυπηρετούμενα άτομα, άτομα που χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα και μοναχικά ηλικιωμένα άτομα. Ως *σκοπός του Προγράμματος* αναφέρεται η "παροχή κοινωνικών και ιατρικών υπηρεσιών σε άτομα ανεξαρτήτου ηλικίας, που αντιμετωπίζουν πρόσκαιρα ή μόνιμα προβλήματα υγείας ή ψυχοκοινωνικά, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής τους και να υποστηριχθούν οι οικογένειες τους". Παρεχόμενες υπηρεσίες αναφέρονται οι ακόλουθες: "α. Κοινωνική εργασία με άτομα, οικογένειες και ομάδες. Συνεργασία με οργανώσεις εντός και εκτός των περιοχών του προγράμματος. Πληροφορίες για τα δικαιώματα των εξυπηρετούμενων, β. Τακτικές κατ΄οίκον

επισκέψεις από: κοινωνικό λειτουργό και εθελοντές καθώς και τηλεφωνικές επικοινωνίες με τους εξυπηρετούμενους, γ. Πρακτικές εξυπηρετήσεις, όπως: εξόφληση λογαριασμών, ψώνια, συνοδεία σε Υπηρεσίες κ.α., δ. Συνεργασία με τις Υπηρεσίες Υγείας και Πρόνοιας των περιοχών του προγράμματος και ενεργοποίηση των ενδιαφερόμενων για την ικανοποίηση των αναγκών τους, ε. Ψυχαγωγία και κατ΄οίκον απασχόληση, στ. Ιατρική και νοσηλευτική παρακολούθηση, ζ. Φροντίδα κατ΄οίκον καθαριότητος".

Το Πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι" εφαρμόζεται πιλοτικά το 1996 στο Δήμο Περιστερίου Αττικής (Υπουργική Απόφαση Π4β/οικ/4514/1996- ΦΕΚ 801/Β/3.9.1996). Ως γενική επιδίωξη του Προγράμματος αναφέρεται η "συνοχή της οικογένειας και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων ατόμων". Επί μέρους επιδιώξεις αποτελούσαν "α. Η καταγραφή αναγκών φροντίδας ηλικιωμένων στο σπίτι, β. Η καταγραφή των δυνατοτήτων της τοπικής κοινωνίας του Δήμου, που θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την φροντίδα των ηλικιωμένων στο σπίτι, γ. Η καταγραφή δυνατοτήτων που προκύπτουν από ατομική εθελοντική προσφορά των δημοτών. Οργάνωση εθελοντισμού, δ. Οργάνωση συστήματος συσχετισμού αναγκών ηλικιωμένων και δυνατοτήτων με σκοπό την υλοποίηση της φροντίδας στο σπίτι, ε. Καταγραφή δυνατοτήτων και εμπειριών ηλικιωμένων της τοπικής κοινωνίας και οργάνωση συστήματος αξιοποίησης τους προς όφελος της Κοινότητας και ιδιαίτερα παιδιών και εφήβων". Το προσωπικό του Προγράμματος αποτελούσαν ένας/μία κοινωνικός/η λειτουργός, ένας/μία νοσηλευτής/τρια και ένας,μία οικογενειακός/ή βοηθός. Παρατηρούμε ότι στην πιλοτική εφαρμογή το Πρόγραμμα απευθύνεται αποκλειστικά σε ηλικιωμένα άτομα σε αντίθεση με την προηγούμενη Υπουργική Απόφαση που ενέκρινε την εφαρμογή του Προγράμματος (που αναφέρει την παροχή υπηρεσιών σε άτομα ανεξαρτήτως ηλικίας).

Τα ηλικιωμένα άτομα αποτελούν την ομάδα στόχο και στην Κοινή Υπουργική Απόφαση Π4β/5814/1997 (ΦΕΚ 917/Β/17.12.1997), σύμφωνα με την οποία το πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι" εφαρμόζεται πλέον ευρύτατα σε όλη τη χώρα και συγκεκριμένα σε 102 Δήμους μέσω των Κ.Α.Π.Η.

Γενικός σκοπός του Προγράμματος σύμφωνα με την Κοινή Υπουργική Απόφαση Π4β/5814/1997 (ΦΕΚ 917/Β/17.10.1997) είναι η "κάλυψη των βασικών αναγκών κοινωνικής φροντίδας για την αξιοπρεπή και αυτόνομη διαβίωση των ηλικιωμένων, με προτεραιότητα σε αυτούς που δεν αυτοεξυπηρετούνται πλήρως, χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα, διαβιούν μοναχικά, δεν έχουν επαρκείς πόρους ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής τους αφενός και αφετέρου να διατηρηθούν οι ίδιοι και οι οικογένειες τους στο κοινωνικό ιστό, παραμένοντας στο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον". Ως επιδιώξεις του Προγράμματος αναφέρονται σύμφωνα με τον αναφερόμενο νόμο:

- Η ανίχνευση, διερεύνηση, καταγραφή και μελέτη των αναγκών κοινωνικής φροντίδας των ηλικιωμένων στο σπίτι,
- Η παροχή οργανωμένης και συστηματικής φροντίδας στους ηλικιωμένους και τις οικογένειες τους, από ειδικούς επιστήμονες, καταρτισμένα στελέχη και εθελοντές για να καλύψουν τις άμεσες ανάγκες αξιοπρεπούς επιβίωσης,
- Ο εντοπισμός και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Δήμου, των πολιτών και των οργανωμένων τοπικών φορέων για την κάλυψη των αναγκών των ηλικιωμένων δημοτών,
- Η συστηματική αξιοποίηση των εθελοντικών πρωτοβουλιών, η ανάπτυξη της Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η διαρκής ευαισθητοποίηση και ενημέρωση της ευρύτερης κοινότητας για τις ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες και τις δυνατότητες των ηλικιωμένων με έμφαση στην αλληλεγγύη των γενεών,
- Η σύνδεση των ηλικιωμένων, εξυπηρετούμενων του προγράμματος, με το ΚΑΠΗ και η ταυτόχρονη αξιοποίηση και δραστηριοποίηση των μελών του ΚΑΠΗ προς τους εξυπηρετούμενους στο σπίτι,
- Η οργάνωση και η συστηματική παροχή υπηρεσιών κοινωνικής εργασίας, νοσηλευτικής φροντίδας, φυσικοθεραπείας, εργοθεραπείας και οικογενειακής βοήθειας για τη κάλυψη βασικών αναγκών των ηλικιωμένων,
- Η διαρκής μελέτη και αξιολόγηση των αναγκών των ηλικιωμένων, ώστε να υποβάλλονται σχετικές εισηγήσεις προς τους αρμόδιους φορείς προκειμένου να λαμβάνονται μέτρα προς κάλυψη αυτών των αναγκών,
- Η διαρκής επεξεργασία και αξιολόγηση των στοιχείων εφαρμογής και των αποτελεσμάτων του προγράμματος για επανατροφοδότηση του σχεδιασμού και των μεθόδων που εφαρμόζονται".

Σύμφωνα με Κοινή Υπουργική Απόφαση Π4β/5814/1997 (ΦΕΚ 917/Β/17.10.1997) παρεχόμενες υπηρεσίες του Προγράμματος αποτελούν:

- Η διερεύνηση, καταγραφή, επεξεργασία και μελέτη των αναγκών των ηλικιωμένων...και η κοινωνική χαρτογράφηση τους,
- Η εκπαίδευση εθελοντών και η διοργάνωση δράσεων κοινωνικής αλληλεγγύης,
- Η κοινωνική εργασία με άτομα, ομάδες και οικογένειες,
- Η ενημέρωση για τα προνοιακά δικαιώματα των εξυπηρετούμενων,
- Η διασυνδετική με υπηρεσίες Υγείας-Πρόνοιας και άλλες, που καλύπτουν ανάγκες των ηλικιωμένων,

- Η ιατρική παρακολούθηση, νοσηλευτική φροντίδα και φυσικοθεραπεία στο σπίτι ή όπου αλλού παρέχεται,
- Οι υπηρεσίες οικογενειακής βοηθητικής φροντίδας (ατομική και οικιακή καθαριότητα, κάλυψη καθημερινών διαβίωσης κ.α.),
- Η διευκόλυνση για συμμετοχή στις πολιτιστικές, θρησκευτικές, ψυχαγωγικές και κοινωνικές δραστηριότητες των ηλικιωμένων,
- Η συστηματοποίηση του δικτύου υπηρεσιών του Δήμου για την κοινωνική φροντίδα των ηλικιωμένων στο σπίτι και σύνδεση με αντίστοιχες υπηρεσίες της ευρύτερης κοινότητας.

Από το 2001 και έπειτα το Πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι" απευθύνεται επιπλέον και σε άτομα με αναπηρία και ψυχική νόσο. Σύμφωνα με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 4035/2001 (ΦΕΚ 1127/Β/30.8.2001) τα "Βοήθεια στο Σπίτι" αναλαμβάνουν πλέον την φροντίδα και μη ηλικιωμένων ατόμων, που έχουν ανάγκη κατ΄οίκον βοήθειας, ατόμων με αναπηρία κ.α. Με τον Ν. 3106/2003 (ΦΕΚ 30/Α/10.2.2003) σκοπό των "Βοήθεια στο Σπίτι" αποτελεί η "κάλυψη των βασικών αναγκών κοινωνικής φροντίδας για την αξιοπρεπή και αυτόνομη διαβίωση των ηλικιωμένων, καθώς και των ατόμων που αντιμετωπίζουν πρόσκαιρα ή μόνιμα κοινωνικά προβλήματα ή προβλήματα υγείας ή αναπηρίας". Βάση του Ν. 3106/2003 (ΦΕΚ 30/Α/10.2.2003) το Πρόγραμμα έχει ως περιεχόμενο:

Τη διερεύνηση, καταγραφή, επεξεργασία και μελέτη των αναγκών...και την κοινωνική χαρτογράφηση τους,

Την κάλυψη βασικών αναγκών των εξυπηρετούμενων με την οργάνωση και συστηματική παροχή υπηρεσιών κοινωνικής εργασίας, ψυχοκοινωνικής στήριξης, νοσηλευτικής φροντίδας, φυσικοθεραπείας, εργοθεραπείας και οικογενειακής βοήθειας,

Την ενημέρωση των εξυπηρετούμενων για τα δικαιώματα τους και την επαφή με τις αρμόδιες υπηρεσίες υγείας- πρόνοιας,

Τη διευκόλυνση των εξυπηρετούμενων για τη συμμετοχή τους στις θρησκευτικές, πολιτιστικές, ψυχαγωγικές και κοινωνικές δραστηριότητες.

Γενικό σκοπό των "Βοήθεια στο Σπίτι" αποτελεί η παραμονή των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία στο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον, η διατήρηση της συνοχής της οικογένειας, η αποφυγή ιδρυματικής περίθαλψης ή κοινωνικού αποκλεισμού, η εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης και η βελτίωση της ποιότητας ζωής (Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Ηρακλείου, 2002). Οι γενικές αρχές του "Βοήθεια στο Σπίτι" σύμφωνα με τον παραπάνω κανονισμό λειτουργίας των "Βοήθεια στο Σπίτι" είναι τα άτομα:

✓ Να επιλέγουν τον τρόπο ζωής τους,

✓ Να βιαβιούν σε αξιοπρεπείς συνθήκες στο οικείο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον,

✓ Να διατηρούν την αυτονομία, την κοινωνική συμμετοχή, την επικοινωνία και να αυξάνουν την αυτάρκεια τους,

✓ Να έχουν ίσες ευκαιρίες και κατοχυρωμένα δικαιώματα ώστε να μην γίνονται αποδέκτες προκαταλήψεων και αποκλεισμών,

✓ Να απολαμβάνουν υπηρεσιών και παροχών που να τους εξασφαλίζουν υγεία, επιβίωση και ευημερία,

✓ Να επιλέγουν, να διεκδικούν και να εξασφαλίζουν τους τρόπους και τα μέσα που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής τους.

Το 2011 στον σκοπό των "Βοήθεια στο Σπίτι" εντάσσεται η ενίσχυση της απασχολησιμότητας και της ισότιμης συμμετοχής στην εργασία, καθώς την περίοδο εκείνη, έως και το 2013, αιτούντες των υπηρεσιών του Προγράμματος ήταν άνεργα άτομα, που διαβιούσαν με ηλικιωμένο άτομο ή με ΑΜΕΑ (Matsaganis, 2012). Ειδικότερα σύμφωνα με την ΚΥΑ 1.605/οικ.3.85/14.01.2011 (ΦΕΚ 17/Β/14.01.2011) το "Βοήθεια στο Σπίτι" λειτουργεί στο πλαίσιο της Πράξης με τίτλο "Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής μέσω παροχής κατ΄οίκον υπηρεσιών φροντίδας σε εξαρτώμενα μέλη των οικογενειών ανέργων και αναγνωρισμένα επαπειλούμενων με ανεργία εργαζόμενων που ωφελούνται από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης" υπό τη διαχείριση της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης. Στόχοι του Προγράμματος αποτελούσαν "η ενίσχυση της απασχολησιμότητας και της ισότιμης συμμετοχής των έμμεσα ωφελούμενων ατόμων (εφεξής ωφελούμενοι) στην εργασία μέσω της ενίσχυσης τους, με την παροχή φροντίδας σε ηλικιωμένα και λοιπά άτομα μη δυνάμενα να αυτοεξυπηρετηθούν απόλυτα (εφεξής εξυπηρετούμενοι). Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η ουσιαστική διευκόλυνση των ωφελούμενων ατόμων ως προς την ενσωμάτωση τους στο ενεργό εργασιακά ανθρώπινο δυναμικό, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της οικονομίας σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών. Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής με την ισότιμη πρόσβαση όλων στην αγορά εργασίας. Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των εξυπηρετούμενων ηλικιωμένων ανδρών και γυναικών, καθώς και μη ηλικιωμένων (ΑΜΕΑ, κλπ) που χρήζουν υποστηρικτικών υπηρεσιών, αλλά και ιατρικών ή και νοσηλευτικών υπηρεσιών ή κατ΄οίκον βοήθειας, με στόχο την παραμονή τους στο οικείο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, τη διατήρηση της συνοχής της οικογένειας τους, την αποφυγή χρήσης ιδρυματικής φροντίδας και καταστάσεων κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και την εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης".

Η χρηματοδότηση του Προγράμματος καλύπτεται από κοινοτικούς και εθνικούς πόρους έως και το 2013, ενώ από εκεί και έπειτα αποκλειστικά από εθνικούς (Antoniadou & Karagkounis, 2020).

Το 2020 εμφανίζεται η πανδημία Covid-19, αλλάζουν οι συνθήκες ζωής και επηρεάζεται η λειτουργία και οι παρεχόμενες υπηρεσίες του "Βοήθεια στο Σπίτι". Καθώς η πλειοψηφία των Υπηρεσιών αναστέλλουν τη λειτουργία τους ή την περιορίζουν σημαντικά αποκλείοντας την επαφή με τα εξυπηρετούμενα άτομα, η κυβέρνηση αποφασίζει το "Βοήθεια στο Σπίτι" να παράσχει υπηρεσίες στο γενικό πληθυσμό, για να βοηθήσει να ανταπεξέλθουν οι πολίτες στις ιδιαίτερες συνθήκες της πανδημίας. Σύμφωνα με τις "Οδηγίες για το Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι" (από τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας, 27 Νοεμβρίου 2020) οι υπηρεσίες του Προγράμματος κατά τη διάρκεια της καραντίνας ήταν οι ακόλουθες:

- ✓ Ενημέρωση των πολιτών για το πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι και ανάρτηση των σχετικών πληροφοριών στις ιστοσελίδες των Δήμων,
- ✓ Καταγραφή ατόμων που δεν μπορούν ή δεν επιτρέπεται να μετακινηθούν από τις οικίες τους, αδυνατούν να εξυπηρετήσουν βασικές ανάγκες κατά δήλωση τους, είναι άπορα και οικονομικά αδύναμα, δεν έχουν οικείο περιβάλλον να μπορεί να τα εξυπηρετήσει,
- ✓ Λειτουργία τηλεφωνικής γραμμής με σκοπό την εξυπηρέτηση των αιτημάτων και των αναγκών πολιτών,
- ✓ Αγορά βασικών ειδών πρώτης ανάγκης από σούπερ μάρκετ,
- ✓ Διανομή τροφίμων, φαρμάκων, ειδών πρώτης ανάγκης και υγιεινής από τα Κοινωνικά Παντοπωλεία και Φαρμακεία των δήμων,
- ✓ Συνταγογράφηση φαρμάκων από τους ιατρούς του ΚΑΠΗ ή εάν υπάρχει οικογενειακός ιατρός ενεργοποίηση της άυλης συνταγογράφησης,
- ✓ Εκτέλεση συνταγών στο φαρμακείο της γειτονιάς και στα φαρμακεία του ΕΟΠΥΥ εάν πρόκειται για φάρμακα υψηλού κόστους,
- ✓ Ψυχολογική στήριξη και συμβουλευτική με τη χρήση τηλεματικών μέσων (τηλέφωνο/ διαδίκτυο),
- ✓ Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των ηλικιωμένων για τη νόσο COVID-19,
- ✓ Υποστήριξη στην πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες ή παροχή αυτών των υπηρεσιών στο σπίτι, για τα χρόνια προβλήματα υγείας των ασθενών ανάλογα με τα ισχύοντα έκτακτα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας από τον κίνδυνο περαιτέρω διασποράς του νέου κορωνοϊού SARS -COV2.

2.2. Στελέχωση- Αρμοδιότητες προσωπικού.

Το υποχρεωτικό προσωπικό που στελεχώνει το "Βοήθεια στο Σπίτι" είναι κοινωνικός/η λειτουργός, νοσηλευτής/τρια και οικογενειακός/ή βοηθός. Κατά διαστήματα παρατηρείται συνεργασία της εκάστοτε δομής με γιατρό διαφόρων ειδικοτήτων ή ψυχολόγο, το οποίο όμως ποικίλλει μεταξύ των Δήμων, καθώς επίσης οι ειδικότητες αυτές δεν ήταν υποχρεωτικές (Ελεγκτικό Συνέδριο, 2022). Σύμφωνα με τις οδηγίες της Ε.Ε.Τ.Α.Α. (Ε.Ε.Τ.Α.Α., 2011) προς τους φορείς:

Οι αρμοδιότητες των κοινωνικών επιστημόνων είναι:

- ✓ Η ατομική κοινωνική στήριξη (ενημέρωση, αξιολόγηση και ιεράρχηση αναγκών, παραπομπή, λήψη κοινωνικού ιστορικού, υποστηρικτική κοινωνική εργασία),
- ✓ Ενέργειες οργάνωσης και συντονισμού (διερεύνηση τοπικών αναγκών, συντονισμός εργαζομένων, ενημέρωση κοινότητας, συνεργασία με φορείς, οργάνωση εθελοντών, δραστηριότητες κοινωνικής ένταξης και πολιτισμού),
- ✓ Κοινωνική στήριξη οικογένειας (ενημέρωση, αξιολόγηση και ιεράρχηση αναγκών, λήψη ιστορικού, υποστηρικτική κοινωνική εργασία),
- ✓ Διαμεσολάβηση,
- ✓ Μετακίνηση στην οικία.

Οι νοσηλευτές:

- ✓ Παρέχουν νοσηλευτική φροντίδα, ατομική- προσωπική καθημερινή φροντίδα, εκπαίδευση φροντιστή, ενημέρωση για υπηρεσίες και δυνατότητες, εξυπηρετήσεις, διαμεσολάβηση, ενέργειες οργάνωσης συντονισμού και μετακίνηση στην οικία.

Οι παρεχόμενες υπηρεσίες των οικογενειακών βοηθών είναι:

- ✓ Η οικιακή καθαριότητα, η ατομική- προσωπική καθημερινή φροντίδα, ενέργειες οργάνωσης συντονισμού, εξυπηρετήσεις, δευτερεύουσα νοσηλευτική φροντίδα και μετακίνηση στην οικία.

Ο καθορισμός των παρεχόμενων υπηρεσιών διαφοροποιείται ελαφρά κατά τη διάρκεια των ετών, ενώ στην πράξη εμφανίζεται μικρή διαφοροποίηση των καθηκόντων και των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η λειτουργία της κάθε δομής ποικίλλει ελαφρά μεταξύ των δομών, καθώς υπάρχει σχετική αυτονομία. Έως και το 2023 ο κοινωνικός λειτουργός της εκάστοτε δομής συνήθως αποφάσιζε την ένταξη ή όχι κάποιου ατόμου στο πρόγραμμα και ποιες υπηρεσίες θα παρασχεθούν σε αυτό. Η λειτουργία όπως και οι παρεχόμενες υπηρεσίες της κάθε δομής επηρεάζονται επιπλέον από διάφορους παράγοντες, όπως για παράδειγμα το προσωπικό που απασχολείται σε αυτή, εάν λείπει κάποια ειδικότητα ή την υλικοτεχνική υποδομή (εάν υπάρχει ή όχι για παράδειγμα υπηρεσιακό όχημα ή αναλώσιμα υλικά). Επίσης ρόλο παίζει και η γεωγραφική θέση της δομής. Εάν η δομή βρίσκεται περιφερειακά συχνά παρέχονται περισσότερες υπηρεσίες

ελλείψει άλλων κοινωνικών δομών και υπηρεσιών (Teloni, 2011· Κανδυλάκη &Τσαϊρίδης, 2008· Ελεγκτικό Συνέδριο, 2022).

Σε γενικά πλαίσια η δομή "Βοήθεια στο Σπίτι" στελεχώνεται από κοινωνικό/ή λειτουργό, νοσηλευτή/τρια και οικογενειακό/ή βοηθό. Οι αντίστοιχες υπηρεσίες (της κοινωνικής εργασίας, νοσηλευτικής φροντίδας και οικογενειακής- οικιακής φροντίδας) παρέχονται μέσω των επισκέψεων κατ΄οίκον αλλά και σε συνεργασία και επαφή με την κοινότητα, τις υπάρχουσες δομές, φορείς, υπηρεσίες, τυπικούς και άτυπους ηγέτες κτλ. Οι δύσκολες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, η οικονομική και ανθρωπιστική κρίση στη χώρα επηρέασαν και τη λειτουργία του "Βοήθεια στο Σπίτι". Τα ηλικιωμένα άτομα και τα άτομα με αναπηρίες έπαψαν πρακτικά να είναι οι κύριοι αποδέκτες των υπηρεσιών του Προγράμματος. Όλο και περισσότερα άτομα άρχισαν να απευθύνονται στο Πρόγραμμα, προκειμένου να αναζητήσουν κάποια υποστήριξη (Antoniadou & Karagkounis, 2020·Αντωνιάδου, 2016). Άτομα με οικονομικές δυσκολίες, άνεργα άτομα, οικογένειες, άστεγοι κτλ έγιναν άτυπα ωφελούμενοι/ες των Προγραμμάτων (Antoniadou & Karagkounis, 2020·Αντωνιάδου, 2016·Ελεγκτικό Συνέδριο, 2022), δεχόμενοι/ες υπηρεσίες, αναλόγως την περίπτωση και από τις τρεις ειδικότητες. Εμφανίζονται υπηρεσίες απευθυνόμενες στο γενικό πληθυσμό, όπως για παράδειγμα διανομή τροφίμων και ειδών πρώτης ανάγκης, διανομή συσσιτίου, συνεργασία με δομές όπως κοινωνικό φαρμακείο, κοινωνικό παντοπωλείο, Τράπεζα Χρόνου, Δημοτικός Λαχανόκηπος κτλ. Επιπλέον οι ελλείψεις προσωπικού σε άλλες υπηρεσίες οδήγησαν στην περαιτέρω αύξηση του φόρτου εργασίας με την ανάληψη ακόμα περισσότερων καθηκόντων. Πολλοί κοινωνικοί λειτουργοί των Προγραμμάτων άρχισαν να διενεργούν κοινωνικές έρευνες για συνθήκες διαβίωσης ανηλίκων έπειτα από εισαγγελική εντολή (Καραγκούνης, 2022· Ελεγκτικό Συνέδριο, 2022).

Συχνό ήταν το φαινόμενο η πληρωμή των εργαζομένων στο Πρόγραμμα να γίνεται σε διάστημα αρκετών μηνών , παραδείγματος χάρη κάθε επτά μήνες. Οι εργαζόμενοι στις δομές εργάζονταν σε αυτές υπό το καθεστώς σύμβασης ορισμένου χρόνου. Κάθε φορά γινόταν νέα σύμβαση και όχι παράταση της προηγούμενης, έτσι ώστε να μην μπορεί κάποιος να επικαλεσθεί ότι καλύπτει πάγιες και διαρκείς ανάγκες και επομένως να διεκδικήσει μονιμοποίηση. Επιπλέον αυτό δημιουργούσε κάποιες φορές πελατειακές σχέσεις μεταξύ των τοπικών αιρετών και των υπαλλήλων, εκπορευόμενες και από τις δύο πλευρές (Teloni, 2011).

Με την προκήρυξη 4Κ/2020 (ΦΕΚ 15/ΤΕΥΧΟΣ ΑΣΕΠ/18.5.2020) έληξε το καθεστώς των συμβάσεων ορισμένου χρόνου. Το 2023 οι εργαζόμενοι των "Βοήθεια στο Σπίτι" γίνονται μόνιμοι υπάλληλοι υπαγόμενοι στους Δήμους. Με το Ν. 4583/2018 (ΦΕΚ 212/Α/18.12.2018) ρυθμίζεται η διαδικασία μεταφοράς των υπαλλήλων στους ΟΤΑ. Στο άρθρο 68 του Ν. 4674/2020 (ΦΕΚ 53/Α/11.3.2020) έγινε διόρθωση της παραγράφου 4 του άρθρου 90 του προηγούμενου νόμου

και ορίζεται ότι "όσοι διορίζονται στις θέσεις που συστήνονται σύμφωνα με την παράγραφο 1 δεσμεύονται να υπηρετήσουν στη θέση διορισμού τους επί δέκα (10) τουλάχιστον έτη από τον διορισμό τους. Μέχρι τη συμπλήρωση του διαστήματος αυτού εκτελούν καθήκοντα που αφορούν στην παροχή των υπηρεσιών του Προγράμματος Βοήθεια στο Σπίτι και μπορούν να τους ανατίθενται παράλληλα καθήκοντα συναφή με τον κλάδο τους για την εξυπηρέτηση υπηρεσιακών αναγκών. Οι υπάλληλοι αυτοί δεν μετακινούνται, αποσπώνται ή μετατάσσονται σε άλλες θέσεις". Καθώς οι εργαζόμενοι/ες μονιμοποιούνται και υπάγονται πλέον στους ΟΤΑ σύμφωνα με το άρθρο 68 του αναφερόμενου παραπάνω Νόμου 4674/2020 (ΦΕΚ 53/Α/11.3.2020) μπορούν να τους ανατίθενται παράλληλα καθήκοντα συναφή με τον κλάδο τους για την εξυπηρέτηση υπηρεσιακών αναγκών. Επομένως αναμένονται πιθανές διαφοροποιήσεις στον τρόπο λειτουργίας και τις παρεχόμενες υπηρεσίες του "Βοήθεια στο Σπίτι".

2.3 Κοινωνική εργασία στα πλαίσια του "Βοήθεια στο Σπίτι". Συνθήκες εργασίας των κοινωνικών λειτουργών.

Το "Βοήθεια στο Σπίτι" αποτελεί ένα πλαίσιο άσκησης της κοινωνικής εργασίας στην κοινότητα, με την οποία υπάρχει άμεση αλληλεπίδραση. Ο/Η κοινωνικός/η λειτουργός του "Βοήθεια στο Σπίτι" εργάζεται σε μία δομή παροχής κοινωνικής φροντίδας σε τοπικό επίπεδο, στον τομέα της πρωτοβάθμιας φροντίδας. Η άσκηση της κοινωνικής εργασίας στα πλαίσια του "Βοήθεια στο Σπίτι" είναι πολυεπίπεδη (ατομικό επίπεδο, επίπεδο οικογένειας και κοινωνικού δικτύου, κοινοτικό επίπεδο). Παρέχει κοινωνική φροντίδα στην κοινότητα και απευθύνεται σε ευάλωτες ομάδες, κυρίως ηλικιωμένα άτομα, άτομα με αναπηρία και άτομα με ψυχική ασθένεια.

Η ενίσχυση της κοινοτικής φροντίδας για ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού και η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού είναι βασική επιδίωξη της κοινοτικής εργασίας. Η έννοια της κοινοτικής φροντίδας είναι συνδεδεμένη με το κίνημα της αποσυλοποίησης και της ψυχικής μεταρρύθμισης και παραπέμπει σε πρακτικές φροντίδας και υποστήριξης στον κοινοτικό χώρο που αποσκοπούν να βοηθήσουν άτομα με ιδιαίτερα προβλήματα να ενδυναμωθούν και να παραμείνουν στο σπίτι τους (Ζαϊμάκης, 2002).

Λόγω της κοινωνικό οικονομικής κρίσης υπηρεσίες κοινοτικής φροντίδας έχουν κλείσει, ενώ η επισφαλής χρηματοδότηση, το μειωμένο προσωπικό και οι περικοπές στον προϋπολογισμό έχουν ωθήσει τους κοινωνικούς λειτουργούς των υπηρεσιών κοινοτικής φροντίδας στα όρια τους, ιδιαίτερα όσων εργάζονται στο Πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι", το οποίο είναι μία από τις ελάχιστες κοινωνικές υπηρεσίες που λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο. Ενώ πρωταρχικός στόχος του Προγράμματος ήταν να βοηθήσει τα ηλικιωμένα άτομα που χρειάζονται φροντίδα και υποστήριξη, να παραμείνουν στο δικό τους σπίτι, οι εξαιρετικά αυξημένες ανάγκες για κοινωνικές

υπηρεσίες λόγω των ακάλυπτων κοινωνικών αναγκών έχουν διευρύνει τον αριθμό των εξυπηρετούμενων ατόμων σε άλλες κατηγορίες του πληθυσμού όπως παιδιά, οικογένειες, άνεργα άτομα κ.α. (Αντωνιάδου & Καραγκούνης, 2020). Καθώς ο φόρτος εργασίας αυξάνεται, οι κοινωνικοί/ες λειτουργοί βρίσκονται σε μία κατάσταση όπου τους ζητείται να κάνουν πολύ περισσότερα με πολύ λιγότερους πόρους- πόσο μάλλον όταν υπήρχαν προηγούμενα κενά και ελλείψεις στα προγράμματα (Karagkounis, 2019).

Έχουν πραγματοποιηθεί έρευνες για τις συνθήκες εργασίας των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται στα "Βοήθεια στο Σπίτι". Στα πλαίσια διδακτορικής διατριβής (Teloni, 2011) διερευνήθηκε μέσω ποιοτικής έρευνας η οπτική των κοινωνικών λειτουργών πρώτης γραμμής και των εξυπηρετούμενων (σε κοινωνικές υπηρεσίες των ΟΤΑ και Προγράμματα "Βοήθεια στο Σπίτι" από διάφορες πόλεις) για την πρακτική της κοινωνικής εργασίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν ελλείψεις προσωπικού στις υπηρεσίες, έλλειψη συντονισμού μεταξύ των υπηρεσιών, αύξηση του φόρτου εργασίας, διαρκή αύξηση νέων αιτημάτων και ελλείψεις στην συνεχιζόμενη επιμόρφωση και την εποπτεία. Ιδιαίτερα για τα Προγράμματα "Βοήθεια στο Σπίτι" αναδείχθηκαν οι δύσκολες συνθήκες εργασίας και η εργασιακή αβεβαιότητα της περιόδου εκείνης. Αναδείχθηκε η ανασφάλεια για το εργασιακό μέλλον, καθώς οι εργαζόμενοι έμεναν απλήρωτοι για αρκετούς μήνες και οι συμβάσεις εργασίες ήταν για μικρό χρονικό διάστημα. Οι δύσκολες συνθήκες εργασίας σχετίζονταν με ένα εργασιακό περιβάλλον το οποίο όχι μόνο δεν προωθεί την αποτελεσματική εργασία αλλά αντιθέτως είναι ιδιαίτερα στρεσογόνο για τους εργαζόμενους. Επιπλέον μεγάλο είναι το φόρτο εργασίας, ενώ η εκπαίδευση και η υποστήριξη θεωρούνται πολυτέλεια. Εμφανείς είναι επίσης οι παρεμβάσεις από πολιτικούς και οι ελλείψεις ειδικοτήτων όπως ψυχολόγων και ψυχιάτρων.

Επίσης μελετήθηκε μέσω ποιοτικής έρευνας, η οπτική των κοινωνικών λειτουργών για την επίδραση της κοινωνικοοικονομικής κρίσης στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας στα προγράμματα "Βοήθεια στο Σπίτι" στο Νομό Θεσσαλονίκης (Αντωνιάδου, 2016). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν την έλλειψη υποδομών, πόρων, προσωπικού, την αύξηση του φόρτου εργασίας λόγω έλλειψης προσωπικού σε άλλες υπηρεσίες αλλά και την αυξανόμενη ζήτηση για υπηρεσίες. Επιπλέον αναφέρθηκε αύξηση της γραφειοκρατίας γενικά, που αποτελεί εμπόδιο στην άσκηση του επαγγέλματος. Επίσης αναδείχθηκε η προσθήκη επιπλέον καθηκόντων και ο αυξανόμενος αριθμός των εξυπηρετούμενων, που απευθύνονται στο "Βοήθεια στο Σπίτι". Όπως αναφέρει η Αντωνιάδου *"το Πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι" την περίοδο εκείνη μετατράπηκε σε μία άτυπη δημοτική κοινωνική υπηρεσία".*

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Antoniadou & Karagkounis (2020) ανέδειξαν την αύξηση του φόρτου εργασίας και των εργασιακών απαιτήσεων των κοινωνικών λειτουργών που

εργάζονται στο πρόγραμμα “Βοήθεια στο Σπίτι”, αποτυπώθηκε δε ο αυξανόμενος αριθμός των ατόμων που απευθύνονται στο πρόγραμμα. Επίσης εκφράστηκε η ανάγκη για εποπτεία-καθοδήγηση των κοινωνικών λειτουργών, που αναφέρθηκαν στο στρες που βιώνουν στα πλαίσια των δύσκολων εργασιακών συνθηκών.

Το “Βοήθεια στο σπίτι”, ως μία δομή που λειτουργεί εδώ και αρκετές δεκαετίες στον πρωτοβάθμιο τομέα παροχής κοινωνικής φροντίδας, έχει συγκεντρώσει μεγάλο ενδιαφέρον από αρκετούς μελετητές. Αρκετές μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί, στα πλαίσια μεταπτυχιακών διπλωματικών ή επιστημονικών ερευνών.

Έχει διερευνηθεί η αξιολόγηση των Προγραμμάτων Βοήθειας στο Σπίτι μέσα από την οπτική των εργαζομένων σε αυτά (Κανδυλάκη & Τσαϊρίδης. 2008). Διαπιστώθηκε ότι οι εργαζόμενοι/ες είναι πολύ ικανοποιημένοι/ες από την εργασία τους. Αναφέρθηκε παρέμβαση των δημοτικών αρχών στην ένταξη περιπτώσεων στο Πρόγραμμα όπως και πιέσεις δημοτών προς τις τοπικές αρχές για ένταξη ατόμων στο Πρόγραμμα. Η πλειοψηφία των εργαζόμενων δήλωσαν ικανοποιημένοι/ες από την συνεργασία μεταξύ τους, ενώ και οι τρεις ειδικότητες (κοινωνικοί/ες λειτουργοι, νοσηλευτές/τριες, οικογενειακοί βοηθοί) αξιολόγησαν ως πολύ ικανοποιητικές τις υπηρεσίες που παρείχαν στους εξυπηρετούμενους/ες. Επιπλέον η πλειοψηφία των εργαζομένων ήταν ικανοποιημένοι από την παραμονή των εξυπηρετούμενων στο φυσικό τους περιβάλλον και από την βελτίωση της υγείας των εξυπηρετούμενων έπειτα από την ένταξη τους στο Πρόγραμμα “Βοήθεια στο Σπίτι”, ενώ πίστευαν ότι οι υπερήλικες εξυπηρετούμενοι/ες ωφελούνται πολύ από το Πρόγραμμα. Ως δυσκολίες, που αντιμετωπίζουν ανέφεραν την έλλειψη τεχνολογικού εξοπλισμού, την έλλειψη προσωπικού και την έλλειψη ξεκάθαρου καθηκοντολόγιου.

Επίσης διερευνήθηκε η ικανοποίηση των εξυπηρετούμενων από τα Προγράμματα “Βοήθεια στο Σπίτι” στην περιοχή της Λάρισας (Skaperdas et al, 2010). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας η πλειοψηφία των εξυπηρετούμενων ήταν ικανοποιημένοι/ες από τις παρεχόμενες υπηρεσίες, πολύ ικανοποιημένοι από τις σχέσεις με το προσωπικό, ενώ δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι/ες από τις ικανότητες του προσωπικού και από την κάλυψη των αναγκών τους. Χαμηλή ικανοποίηση εκφράστηκε ως προς το εύρος των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Μία συνολική εκτίμηση της λειτουργίας των προγραμμάτων “Βοήθεια στο Σπίτι”, πραγματοποιήθηκε από το Ελεγκτικό Συνέδριο (2022). Τα αποτελέσματα της έκθεσης ελέγχου, αφορούσαν κυρίως τη λειτουργία του Προγράμματος κατά τα έτη 2019-2020-2021. Για την πραγματοποίηση της έρευνας επελέγησαν δειγματοληπτικά από όλη τη χώρα δώδεκα φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, δήμοι και δημοτικά νομικά πρόσωπα κοινωφελούς χαρακτήρα, που λειτουργούν ένα ή περισσότερα Προγράμματα. Παράλληλα πραγματοποιήθηκε έρευνα

ικανοποίησης σε εξυπηρετούμενους των Προγραμμάτων αυτών. Σύμφωνα με τα πορίσματα της έκθεσης:

- ✓ Δεν πραγματοποιείται συστηματική διερεύνηση και καταγραφή των αναγκών κοινωνικής φροντίδας κατ' οίκον, τις οποίες προορίζεται να στηρίξει το πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι",
- ✓ Οι ανθρώπινοι και υλικοί πόροι του προγράμματος έχουν σταδιακά μειωθεί,
- ✓ Οι φορείς δεν εφαρμόζουν τυπικές διαδικασίες για τη λειτουργία του προγράμματος, ούτε αποτελεί αντικείμενο παρακολούθησης η παροχή και η ποιότητα των υπηρεσιών,
- ✓ Το πρόγραμμα δεν έχει τα μέσα να ανταποκριθεί σε περιπτώσεις ατόμων με μεγάλη αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης και πλήρη έλλειψη υποστηρικτικού περιβάλλοντος,
- ✓ Το πρόγραμμα παρέχει περιορισμένο εύρος υπηρεσιών από τις προσφερόμενες με βάση το καθηκοντολόγιο ειδικοτήτων και με σχετικά χαμηλή συχνότητα,
- ✓ Παρά τις αδυναμίες που διαπιστώθηκαν, οι εξυπηρετούμενοι εξέφρασαν ικανοποίηση από τις υπηρεσίες που τους παρέχονται και θεωρούν ότι έχει βελτιωθεί το επίπεδο διαβίωσης τους,
- ✓ Στο πλαίσιο χρηματοδότησης του προγράμματος προβλεπόταν αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του, η οποία δεν έχει μέχρι σήμερα διενεργηθεί.

Κύρια σημεία της τοποθέτησης της προέδρου του Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας κας Αθανασίου στην ημερίδα "Εθνική Στρατηγική για την Μακροχρόνια Φροντίδα" (ΣΚΛΕ, 2 Ιανουαρίου 2025) σύμφωνα με το Δελτίο τύπου του ΣΚΛΕ ήταν:

- ✓ Η απουσία συστήματος μακροχρόνιας φροντίδας και μετανοσοκομειακής αποκατάστασης
- ✓ Τα ζητήματα γεωγραφικής, οικονομικής, ασφαλιστικής προσβασιμότητας των πολιτών που έχουν ανάγκη συνεχούς φροντίδας στις υπάρχουσες δομές
- ✓ Η ανάδειξη της αξίας της υπηρεσίας "Βοήθεια στο Σπίτι" ως καλή πρακτική για το σχεδιασμό υπηρεσιών κατ΄οίκον φροντίδας
- ✓ Η ανάγκη πλαισίωσης του συστήματος μακροχρόνιας φροντίδας από ένα ολοκληρωμένο, επαρκώς στελεχωμένο, σύστημα Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας για την εξασφάλιση της συνέχειας της φροντίδας
- ✓ Η ανάγκη σχεδιασμού δομών και υπηρεσιών στην κατεύθυνση της αποϊδρυματοποίησης και της παραμονής του πολίτη στο σπίτι και την κοινότητα του
- ✓ Η ανάγκη συντονισμού και προτεραιοποίησης των αιτημάτων των πολιτών με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης

- ✓ Τα ηθικά ζητήματα που σχετίζονται με τη διαχείρηση παραπομπών ασθενών και την ανάγκη αναθεώρησης και εκσυγχρονισμού του θεσμού της Δικαστικής Συμπαράστασης
- ✓ Οι συνέπειες που έχει ως αποτέλεσμα η απουσία συστήματος μακροχρόνιας φροντίδας κυρίως στην ποιότητα ζωής και την αξιοπρέπεια των πολιτών αλλά και στην επιβάρυνση του συστήματος υγείας καθώς από καταγραφή της Επιτροπής Υγείας του ΣΚΛΕ προκύπτει ότι ένας μεγάλος αριθμός πολιτών παραμένει στα νοσοκομεία ελλείψει δομών αποκατάστασης/ΜΦ. Η παρατεταμένη νοσηλεία αυτών των ανθρώπων αντιστοιχεί ανα έτος σε τουλάχιστον 44 εκατομμύρια ευρώ λειτουργικού κόστους των νοσοκομείων.

Συμπερασματικά, τονίστηκε ότι η μακροχρόνια φροντίδα στην Ελλάδα είναι υποβαθμισμένη και αποσπασματικά ανεπτυγμένη ενώ δεν έχει κατοχυρωθεί ως καθολικό δικαίωμα του πληθυσμού. Τα δημόσια προγράμματα μακροχρόνιας φροντίδας και τα κέντρα αποκατάστασης είναι περιορισμένα, υποστελεχωμένα, υποχρηματοδοτούμενα, με περιορισμένες δυνατότητες και χαμηλό επίπεδο παροχών με συνέπεια τα μέλη των πολλαπλών κατηγοριών ευπαθών κοινωνικών ομάδων να αποκλείονται. Ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος δεσμεύθηκε να παρακολουθεί από κοντά τις διαδικασίες κατάρτισης του Εθνικού Σχεδίου Μακροχρόνιας Φροντίδας διεκδικώντας την καθολική πρόσβαση σε επαρκείς, δημόσιες και ποιοτικές υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας επαρκώς στελεχωμένες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Συνθήκες εργασίας και ικανοποίηση από την εργασία των κοινωνικών λειτουργών

3.1 Ικανοποίηση από την εργασία. Έννοια

Με τον όρο ικανοποίηση από την εργασία αναφερόμαστε στο πώς νιώθουν οι εργαζόμενοι/ες για την εργασία τους συνολικά ή για τις διάφορες διαστάσεις αυτής (Spector, 2008). Η ικανοποίηση ή η δυσαρέσκεια σχετίζεται με τις προσδοκόμενες "αμοιβές" που επιθυμεί το άτομο από την εργασία του και κατά πόσο αυτές ικανοποιούνται (Linz & Semykina, 2012). Όπως αναφέρει ο Spector (2008, p.224) μπορούμε να μελετήσουμε την ικανοποίηση από την εργασία είτε εξετάζοντας την συνολική εικόνα που έχει ο/η εργαζόμενος/η για αυτήν, είτε δίνοντας βάση στις διάφορες διαστάσεις της εργασίας και στο κατά πόσο αυτές ικανοποιούν ή δυσαρεστούν το άτομο. Σύμφωνα με τον Spector (2008, p.224) η μελέτη των διαφόρων διαστάσεων της εργασίας, όπως για παράδειγμα οι συνθήκες εργασίας, η επικοινωνία, η αμοιβή και η εποπτεία, προσφέρουν μία πληρέστερη εικόνα σχετικά με την εργασιακή ικανοποίηση.

Η ικανοποίηση από την εργασία μπορεί να ειδωθεί από τρεις οπτικές. Η πρώτη οπτική σχετίζεται με τη φύση και το περιεχόμενο της εργασίας όπως και με το εργασιακό περιβάλλον και κατά πόσο αυτά οδηγούν σε ικανοποίηση ή δυσαρέσκεια. Η δεύτερη οπτική δίνει βαρύτητα στα προσωπικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων, όπως είναι για παράδειγμα η προσωπικότητα, η ηλικία και το φύλο. Η τρίτη οπτική αναφέρεται στην αλληλεπίδραση και στο κατά πόσο ταιριάζουν η προσωπικότητα του ατόμου με το περιβάλλον της εργασίας (Meier & Spector, 2015; Spector, 2008). Όσον αφορά στους παράγοντες που επηρεάζουν την ικανοποίηση από την εργασία γίνεται επίσης διάκριση σε ενδογενείς και εξωγενείς. Οι ενδογενείς παράγοντες σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά της εργασίας και πώς αυτά επηρεάζουν το άτομο. Οι εξωγενείς παράγοντες σχετίζονται με θέματα εκτός της φύσης, του περιεχομένου της εργασίας, όπως για παράδειγμα η αμοιβή (Linz & Semykina, 2012).

Η ικανοποίηση από την εργασία επηρεάζει θετικά τον/την εργαζόμενο/η τόσο σε προσωπικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο της απόδοσης και της παραγωγικότητας στη δουλειά του/της. Επηρεάζει θετικά την υγεία, σωματική και ψυχική του ατόμου και την συνολική ικανοποίηση του από τη ζωή (Spector, 2008). Οδηγεί επίσης σε μεγαλύτερη αποδοτικότητα, καλύτερη επικοινωνία και συνεργασία μέσα στα πλαίσια της εργασίας και συμβάλει γενικότερα στην ενδυνάμωση, για παράδειγμα ενός Οργανισμού (Fritzsche & Parrish, cited in Marmo et al 2021).

Αντίθετα η δυσαρέσκεια από την εργασία έχει αρνητικές επιπτώσεις στο άτομο και στην εργασία του. Οδηγεί σε χαμηλή αποδοτικότητα και παραγωγικότητα στην εργασία, ενώ

μπορεί να οδηγήσει και στην παραίτηση. Η δυσαρέσκεια επηρεάζει αρνητικά την υγεία, σωματική και ψυχική του ατόμου και την συνολική εκτίμηση που έχει για τη ζωή. Επιπλέον συνδέεται με την επαγγελματική εξουθένωση, κατάσταση στην οποία το άτομο νιώθει εξουθενωμένο συναισθηματικά και δεν έχει διάθεση, κίνητρο και ενθουσιασμό για την εργασία του (Spector, 2008).

3.2 Συνθήκες εργασίας και ικανοποίηση/ δυσαρέσκεια των κοινωνικών λειτουργών. Ερευνητικά δεδομένα

Πολλές έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί αναφορικά με τις συνθήκες εργασίας των κοινωνικών λειτουργών, από που αντλούν οι επαγγελματίες ικανοποίηση και ποιοι είναι οι παράγοντες εκείνοι που τους δημιουργούν δυσαρέσκεια. Κατά κύριο λόγο οι κοινωνικοί/ες λειτουργοί παίρνουν ικανοποίηση από τη φύση, το περιεχόμενο της εργασίας τους, ενώ δυσαρέσκεια προκαλείται από τις συνθήκες που επικρατούν στις Οργανώσεις.

Έχει πραγματοποιηθεί έρευνα σχετικά με την επαγγελματική ζωή, την ικανοποίηση από την εργασία και τα ηθικά διλήμματα των κοινωνικών λειτουργών στο δημόσιο τομέα και ειδικότερα σε κοινωνικές υπηρεσίες της Κρήτης (Papadaki, 2005; Papadaki, V. & Papadaki, E., 2006). Σύμφωνα με τα ευρήματα οι κοινωνικοί/ες λειτουργοί αντλούσαν ικανοποίηση από ενδογενείς διαστάσεις της εργασίας. Κύριες πηγές ικανοποίησης των κοινωνικών λειτουργών ήταν η εργασία με τα εξυπηρετούμενα άτομα, οι προκλήσεις της εργασίας, η αίσθηση της επιτυχίας ως επαγγελματίες, η συμβολή της δουλειάς στην προσωπική ανάπτυξη και η υποστήριξη από άλλους κοινωνικούς λειτουργούς. Η δυσαρέσκεια των κοινωνικών λειτουργών οφειλόταν στις συνθήκες της Οργάνωσης και σε εξωγενείς διαστάσεις της εργασίας. Κύριες πηγές δυσαρέσκειας ήταν η έλλειψη εποπτείας, οι περιορισμένες δυνατότητες και η ανεπάρκεια των πόρων σχετικά με την άσκηση της κοινωνικής εργασίας, ο φόρτος εργασίας, η περιορισμένη αυτονομία και η έλλειψη προοπτικής για επαγγελματική εξέλιξη. Οι κοινωνικοί/ες λειτουργοί δεν προσπαθούσαν να αλλάξουν τις συνθήκες, που τους προκαλούσαν δυσαρέσκεια και αντιμετώπιζαν ηθικά διλήμματα, που σχετίζονταν με τις συνθήκες των Οργανώσεων.

Για τους κοινωνικούς/ες λειτουργούς ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας, που προσφέρει ικανοποίηση, αναδεικνύεται η φύση της εργασίας. Η κοινωνική εργασία ως επάγγελμα, η επαφή και συνεργασία με τα εξυπηρετούμενα άτομα αλλά και η αίσθηση ότι μπορούν να τα επηρεάσουν θετικά αποτελούσαν παράγοντες ικανοποίησης για τους επαγγελματίες (Garcia et al, 2016 ; Collins, 2008 ; Huxley et al, 2005 ; Cole et al, 2004). Επιπλέον ικανοποίηση προσέφερε η καλή επικοινωνία, η συνεργασία και υποστήριξη από συνάδελφους κοινωνικούς λειτουργούς (Mrhalek & Kajanova, 2017 ; Marmo & Berkman, 2018; Huxley et al, 2005). Η εποπτεία επίσης

ως υποστηρικτικός παράγοντας στην άσκηση της εργασίας θεωρείται σημαντική πηγή ικανοποίησης (Acquavita et al, 2009 ; Huxley et al, 2005 ; Cole, et al, 2004).

Αντιθέτως, η έλλειψη αναγνώρισης ή και η αίσθηση υποτίμησης της εργασίας προκαλούσαν δυσαρέσκεια στους επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς (Coffey et al, 2004 ; Evans et al, 2006 ; Huxley et al, 2005). Επιπλέον η έλλειψη προοπτικής επαγγελματικής εξέλιξης και προαγωγής αποτελούσε πηγή δυσαρέσκειας. Ο φόρτος εργασίας (Evans et al, 2006) και οι οικονομικές απολαβές από την εργασία (Garcia, et al, 2016 ; Coffey et al, 2004) προκαλούσαν επίσης δυσαρέσκεια στους κοινωνικούς λειτουργούς.

Ιδιαίτερη σημασία για την ικανοποίηση ή την δυσαρέσκεια από την εργασία για τους επαγγελματίες έχει ο τρόπος που διοικείται η Οργάνωση / Υπηρεσία (Mrhalek & Kajanova, 2017 ; Marmo & Berkman, 2018; Elpers & Westhuis, 2008 ; Coffey et al, 2004). Για το λόγο αυτό θεωρείται σημαντική η δημιουργία εργασιακού περιβάλλοντος, όπου επικρατεί υποστήριξη, αναγνώριση και καλή συνεργασία με την διοίκηση (Smith & Shields, 2012 ; Brown et al, 2019).

Η σημασία που έχει το εργασιακό περιβάλλον για τους επαγγελματίες αναδεικνύεται από την έρευνα των Brown, Walters & Jones (2019), που πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 1.786 κοινωνικών λειτουργών. Ερευνήθηκε η σχέση της επαγγελματικής κόπωσης με το φόρτο εργασίας και το εργασιακό περιβάλλον και η σχέση τους με την αφοσίωση στην Οργάνωση / Υπηρεσία. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ικανοποίηση από το εργασιακό περιβάλλον της Οργάνωσης σχετιζόταν με την θετική σχέση και αφοσίωση σε αυτήν, ενώ η εργασιακή κόπωση προερχόμενη από το φόρτο εργασίας επηρέαζε αρνητικά την αφοσίωση στην Οργάνωση. Τα ευρήματα ανέδειξαν τη σημασία του θετικού και υποστηρικτικού κλίματος για τους εργαζόμενους/ες σε μία Οργάνωση /Υπηρεσία.

Η σχέση της διοίκησης της Οργάνωσης και της διεπιστημονικής συνεργασίας με την ικανοποίηση από την εργασία μελετήθηκε από τους Marmo & Berkman (2018). Αναδείχθηκε ότι η διεπιστημονική συνεργασία ενισχύει την εργασιακή ικανοποίηση, ενώ ο υποστηρικτικός τρόπος διοίκησης συμβάλει στην ικανοποίηση από την εργασία. Οι κοινωνικοί/ες λειτουργοί ανταποκρίνονται θετικότερα απέναντι σε μία διοίκηση που είναι σύμφωνη με τις αξίες της κοινωνικής εργασίας. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας των Marmo, Pardasani & Vincent (2021) σε δείγμα 127 κοινωνικών λειτουργών οι κοινωνικοί/ες λειτουργοί είναι πιο αφοσιωμένοι/ες με την Οργάνωση/ Υπηρεσία και είναι λιγότερο πιθανό να παραιτηθούν, όταν νιώθουν ικανοποίηση επειδή εργάζονται σε ένα περιβάλλον όπου εφαρμόζονται οι αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Τα ευρήματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο από τον Ravalier (2018) σε 1.333 κοινωνικούς λειτουργούς έδειξαν την ύπαρξη μεγάλου ποσοστού επαγγελματιών που επιθυμούσε να μετακινηθεί σε άλλη θέση, την κόπωση και την χαμηλή

ικανοποίηση από την εργασία τους. Οι υψηλές εργασιακές απαιτήσεις, ο χαμηλός βαθμός ελέγχου και η ελλιπής υποστήριξη από την διοίκηση σχετιζόταν με το άγχος των κοινωνικών λειτουργών.

Οι συνθήκες εργασίας και η ευημερία των κοινωνικών λειτουργών μελετήθηκε από τους Ravalier, Wainwright, Clabburn & Loon (2020). Θετικά ήταν τα αποτελέσματα σχετικά με την υπάρχουσα αυτονομία και την υποστήριξη από τους συνάδελφους και από τη διοίκηση. Οι εργασιακές απαιτήσεις αύξαναν τα άγχος των επαγγελματιών, οι διαφορές ανάμεσα στους εργαζόμενους/ες και την διοίκηση είχαν αρνητική επίπτωση στην εργασιακή ευημερία, ενώ οι αλλαγές στο εργασιακό περιβάλλον χωρίς την συμβολή των κοινωνικών λειτουργών δημιουργούσαν ένα αρνητικό εργασιακό περιβάλλον.

Τέλος μελέτη σχετικά με τις συνθήκες εργασίας που ενισχύουν την επιθυμία των κοινωνικών λειτουργών για παραμονή στην εργασία τους πραγματοποιήθηκε από τους Astvik, Welander & Larsson (2020). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, ο χαμηλός βαθμός εργασιακών απαιτήσεων, η ύπαρξη ενός υποστηρικτικού εργασιακού περιβάλλοντος στα πλαίσια της Οργάνωσης και ο υψηλός βαθμός ικανοποίησης αναφορικά με τις προσδοκίες των επαγγελματιών αποτελούσαν παράγοντες που ενίσχυαν την επιθυμία των επαγγελματιών να παραμείνουν στην εργασία τους.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Μεθοδολογία της έρευνας

Σκοπός

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθούν οι απόψεις των κοινωνικών λειτουργών, που εργάζονται στα "Βοήθεια στο Σπίτι" των ΟΤΑ της Κρήτης, μετά την μονιμοποίηση τους και την υπαγωγή τους στους ΟΤΑ, για την πιθανή ικανοποίηση ή δυσαρέσκεια τους από τις επιπτώσεις αυτής της αλλαγής στο περιεχόμενο και στις συνθήκες εργασίας τους.

Ερευνητικά ερωτήματα

- Ποια είναι η στάση των κοινωνικών λειτουργών όσον αφορά στην μονιμοποίηση τους και την υπαγωγή τους στους ΟΤΑ;
- Με ποιο τρόπο οι ΟΤΑ της Κρήτης έχουν αξιοποιήσει το θεσμικό πλαίσιο. Έχουν αναθέσει πρόσθετα καθήκοντα στους κοινωνικούς λειτουργούς; Εάν ναι ποιες είναι οι αλλαγές στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών μετά την μονιμοποίηση τους και με ποιο τρόπο επηρεάσθηκε το περιεχόμενο της εργασίας τους;
- Εάν υπάρχουν αλλαγές στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών ποιες οι απόψεις των ερωτώμενων κοινωνικών λειτουργών,ποια η ικανοποίηση ή η πιθανή δυσαρέσκεια από τις επιπτώσεις αυτών των αλλαγών στις συνθήκες εργασίας τους.

Μεθοδολογία

Χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας. Η ποιοτική έρευνα αποτελεί μία μέθοδο που προσπαθεί να περιγράψει και να ερμηνεύσει την ιδιαίτερη κατάσταση ενός συμβάντος (Ίσαρη και συν., 2015). Επελέγη η ποιοτική έρευνα, καθώς το ενδιαφέρον ήταν στραμμένο στον τρόπο που οι κοινωνικές λειτουργοί των "Βοήθεια στο Σπίτι" έχουν βιώσει την μονιμοποίηση και την υπαγωγή τους στους ΟΤΑ και τις αλλαγές που έχει επιφέρει αυτή. Μέσω της ποιοτικής έρευνας προσπαθούμε να περιγράψουμε, να ερμηνεύσουμε και να κατανοήσουμε καταστάσεις ή διαδικασίες από την πλευρά του ατόμου. Επιπλέον θεωρείται η πιο κατάλληλη μέθοδος για να μελετήσουμε ένα θέμα που δεν έχει διερευνηθεί ή δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς (Ίσαρη και συν., 2015). Η υπαγωγή των "Βοήθεια στο Σπίτι" στους ΟΤΑ πραγματοποιήθηκε το 2023 και οι απόψεις των επαγγελματιών σχετικά με τις συνθήκες εργασίας τους δεν έχει διερευνηθεί ακόμα.

Δείγμα

Αναφορικά με το ***δείγμα***, ακολουθήθηκε η σκόπιμη δειγματοληψία. *Βασικά κριτήρια επιλογής του δείγματος ήταν οι ερωτώμενες:*

Να είναι κοινωνικές λειτουργοί

Να διαθέτουν προϋπηρεσία στο συγκεκριμένο πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι"

Να εργάζονται στη συγκεκριμένη δομή πριν και μετά την υπαγωγή τους στους ΟΤΑ και τη μονιμοποίηση τους

Διευκρινίζεται ότι στις δομές δεν υπηρετεί κάποιος άνδρας κοινωνικός λειτουργός, οπότε το δείγμα αποτελείται μόνο από γυναίκες

Διαδικασία συλλογής στοιχείων

Πραγματοποιήθηκε συνεργασία με κοινωνικές λειτουργούς των "Βοήθεια στο Σπίτι" που έχουν μονιμοποιηθεί και από τους τέσσερις νομούς και έτσι το δείγμα περιλαμβάνει κοινωνικές λειτουργούς από τους 4 ΟΤΑ της Κρήτης. Ο αριθμός των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε "Βοήθεια στο Σπίτι" και μονιμοποιήθηκαν στην περιφέρεια Κρήτης είναι 48 (10 στην περιφερειακή ενότητα Χανίων, 4 στην περιφερειακή ενότητα Ρεθύμνης, 26 στην περιφερειακή ενότητα Ηρακλείου και 8 στην περιφερειακή ενότητα Λασιθίου). Αρχικά ερωτήθηκαν επαγγελματίες, που εργάζονται στις πρωτεύουσες των Νομών και σε περίπτωση που δεν πληρούσαν τα κριτήρια επιλογής του δείγματος, ερωτήθηκαν επαγγελματίες από μικρότερο Δήμο του ίδιου Νομού.

Στον πίνακα 1 παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των ερωτώμενων κοινωνικών λειτουργών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1- ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Α/Α	**ΟΝΟΜΑ**	**ΦΥΛΟ**	**ΗΛΙΚΙΑ**	**ΣΠΟΥΔΕΣ**	**ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ**
1	Σ1	Γυναίκα	39	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	15 χρόνια
2	Σ2	Γυναίκα	44	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	20 χρόνια
3	Σ3	Γυναίκα	42	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	15 χρόνια
4	Σ4	Γυναίκα	55	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	25 χρόνια
5	Σ5	Γυναίκα	50	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	22 χρόνια
6	Σ6	Γυναίκα	42	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας, μεταπτυχιακό	16 χρόνια
7	Σ7	Γυναίκα	52	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	12 χρόνια
8	Σ8	Γυναίκα	41	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	18 χρόνια

9	Σ9	Γυναίκα	54	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας, μεταπτυχιακό	22 χρόνια
10	Σ10	Γυναίκα	43	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	20 χρόνια
11	Σ11	Γυναίκα	63	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	23 χρόνια
12	Σ12	Γυναίκα	53	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	21 χρόνια
13	Σ13	Γυναίκα	46	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας, άλλο πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης	22 χρόνια
14	Σ14	Γυναίκα	43	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας, άλλο πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης	16 χρόνια
15	Σ15	Γυναίκα	48	πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας	20 χρόνια

Μέθοδος συλλογής δεδομένων

Ως εργαλείο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη. Μέσω της ημιδομημένης συνέντευξης ο/η ερευνητής/τρια μπορεί να καθοδηγήσει τους συμμετέχοντες με προκαθορισμένες ερωτήσεις ή προκαθορισμένα θέματα (Γαλάνης, 2017), δίνοντας τους τη δυνατότητα να επικεντρωθούν στο ερευνητικό ερώτημα αλλά και να επεκταθούν και να δώσουν περαιτέρω πληροφορίες (Γαλάνης, 2018). Η ημιδομημένη συνέντευξη επιπλέον παρέχει την δυνατότητα της ευελιξίας σχετικά με την αλλαγή του περιεχομένου των ερωτήσεων, με τη σειρά που γίνονται οι ερωτήσεις, με την εμβάθυνση ή όχι σε κάποια θέματα και με την προσθαφαίρεση ερωτήσεων (Ίσαρη και συν., 2015). Στην ημιδομημένη συνέντευξη οι ερωτήσεις αποσκοπούν στο να ενθαρρύνουν τον συνεντευξιαζόμενο να μιλήσει (Willig, 2015).

Στις ημιδομημένες συνεντεύξεις χρησιμοποιήθηκε οδηγός με τις προς μελέτη θεματικές ενότητες. Οι ερωτώμενες ενημερώθηκαν σχετικά με την παρούσα μελέτη, το σκοπό αυτής, την διαδικασία που θα ακολουθηθεί, όπως και για την δυνατότητα εάν επιθυμούν να αποχωρήσουν οποιαδήποτε στιγμή. Έγινε προσπάθεια να καθησυχαστούν πιθανοί φόβοι ή ενδοιασμοί, διαβεβαιώνοντας τις συμμετέχουσες για την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα που θα χαρακτηρίζει την έρευνα. Για αυτό διαβεβαιώθηκαν οι συμμετέχουσες και μέσω του εντύπου πληροφόρησης- συγκατάθεσης, το οποίο υπέγραψαν. Από τον Φεβρουάριο του 2025 έως τον Μάιο του 2025 πραγματοποιήθηκαν 15 συνεντεύξεις, 9 από τις οποίες έγιναν δια ζώσης και οι υπόλοιπες 6 διαδικτυακά. Οι συνεντεύξεις με τη έγγραφη συναίνεση των ερωτώμενων, καταγράφηκαν σε ψηφιακό αρχείο ήχου και απομαγνητογωνήθηκαν αυτολεξεί.

Ανάλυση δεδομένων

Ως μέθοδος ανάλυσης δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η θεματική ανάλυση. Με τη θεματική ανάλυση ο/η ερευνητής/τρια ταυτοποιεί, αναλύει και ερμηνεύει μοτίβα απόψεων ή

συμπεριφορών (Clarke & Braun, 2017). Επιπλέον, ως μέθοδος χαρακτηρίζεται από ευελιξία, καθώς δεν δεσμεύεται από κάποιο συγκεκριμένο θεωρητικό πλαίσιο (Braun & Clarke, 2006). Η θεματική ανάλυση σύμφωνα με τις Braun & Clarke (2006) περιλαμβάνει έξι στάδια: 1) απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων, ανάγνωση και εξοικείωση με τα δεδομένα και δημιουργία αρχικών σκέψεων και ιδεών, 2) κωδικοποίηση των δεδομένων, 3) δημιουργία θεμάτων βάση των κωδικοποιημένων στοιχείων, 4) επανεξέταση των θεμάτων, προκειμένου να ελεγχθεί εάν είναι κατάλληλα για την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων, 5) τελική ονομασία και ορισμός των θεμάτων, 6) συγγραφή των συμπερασμάτων με παρουσίαση αποσπασμάτων από τις συνεντεύξεις.

Ηθικά ζητήματα

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως οι συμμετέχουσες ενημερώθηκαν, προφορικά και γραπτά, για το σκοπό της έρευνας, τα οφέλη, την ελευθερία επιλογής της συμμετοχής τους στην έρευνα και διακοπής οποιαδήποτε στιγμή το θελήσουν. Έλαβαν έντυπο πληροφόρησης- συγκατάθεσης, το οποίο υπέγραψαν που τις ενημέρωνε για το σκοπό της ερευνητικής μελέτης, ενώ κρίθηκε σκόπιμο η διευκρίνηση στις ερωτώμενες ότι θα μπορούν να σταματήσουν την διαδικασία της συνέντευξης οποιαδήποτε στιγμή νιώσουν άβολα ή πιεστούν συναισθηματικά. Αποσαφηνίστηκε επίσης ότι θα διασφαλιστεί η ανωνυμία τους και ότι σε καμία περίπτωση δεν θα αναφερθούν προσωπικά στοιχεία.

Δυσκολίες

Δεν ήταν δυνατή η δια ζώσης πραγματοποίηση όλων των συνεντεύξεων. Στις συνεντεύξεις εξ αποστάσεως καταβλήθηκε προσπάθεια για την δημιουργία καταλλήλου κλίματος, καθώς δεν υπήρχε η αμεσότητα της "πρόσωπο με πρόσωπο" επαφής και υπήρχαν δυσκολίες στην ανάπτυξη κατάλληλου κλίματος μεταξύ των δύο πλευρών. Παράλληλα μειωνόταν ο βαθμός παρατήρησης των ερωτώμενων.

Αξιοπιστία της έρευνας

Στη παρούσα ποιοτική μελέτη η προσοχή επικεντρώθηκε στη καταγραφή, ανάλυση και ερμηνεία των απόψεων των κοινωνικών λειτουργών, που εργάζονται στα "Βοήθεια στο Σπίτι" των ΟΤΑ της Κρήτης, μετά την μονιμοποίηση τους και την υπαγωγή τους στους ΟΤΑ . Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της παρούσας έρευνας ενδυναμώθηκε μέσα από την πραγματοποίηση πιλοτικής συνεντεύξης και την τήρηση της δεοντολογίας της έρευνας. Πληροφορίες και στοιχεία που θα μπορούσαν να καταδείξουν πρόσωπα και ευαίσθητες καταστάσεις δεν συμπεριλήφθηκαν κατά τη

διαδικασία των σταδίων της ανάλυσης των συνεντεύξεων. Έγινε προσπάθεια οι συνεντεύξεις να πραγματοποιηθούν σε ένα πλαίσιο ελεύθερης έκφρασης των συμμετεχουσών και μη-κατευθυντικότητας από την ερευνήτρια.

Ο ρόλος της ερευνήτριας

Ο ρόλος μου στην έρευνα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ρόλος-insider, αφού φέρω την ταυτότητα της κοινωνικής λειτουργού που μονιμοποιήθηκε σε πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» , παράλληλα με την ταυτότητα μου ως ερευνήτρια. Το θετικό στο να ανήκει ο/η ερευνητής/τρια στην υπό έρευνα ομάδα είναι η ευκολία στην πρόσβαση, η αποδοχή, και ο κοινός τόπος από τον οποίο μπορεί να ξεκινήσει η έρευνα. Από την άλλη, μπορεί επίσης να συνιστά εμπόδιο καθώς προχωράει η έρευνα, καθώς ο/η ερευνητής/τρια μπορεί να επηρεαστεί από την δική του εμπειρία και αντίληψη των πραγμάτων – αυτό μπορεί να επηρεάσει διάφορα στάδια της έρευνας, για παράδειγμα, την ίδια την συνέντευξη και στην συνέχεια την ανάλυση (Dwyer&Buckle, 2009). Για το λόγο αυτό καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσπάθεια τόσο κατά την διάρκεια της συνέντευξης όσο και στην ανάλυση των δεδομένων, ώστε σε ένα πλαίσιο αναστοχασμού να εξετάζεται η δική μου υποκειμενικότητα για να αποφεύγεται ο επηρεασμός της ερευνητικής διαδικασίας, της ανάλυσης των δεδομένων, και των αποτελεσμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Παρουσίαση αποτελεσμάτων

5.1 Στάση των κοινωνικών λειτουργών ως προς την μονιμοποίηση.

Θετικές διαστάσεις της μονιμοποίησης

Η σταθερότητα και η ασφάλεια που η μονιμοποίηση παρέχει

Αναδείχθηκαν ως ιδιαίτερα σημαντικά οφέλη λόγω της μονιμοποίησης ή σταθερότητα και η ασφάλεια, που αυτή παρέχει. Για τις επαγγελματίες κοινωνικές λειτουργούς των "Βοήθεια στο Σπίτι" η εργασιακή ασφάλεια είναι ιδιαίτερα σημαντική, έχοντας βιώσει και πολλά χρόνια ανανεωμένων συμβάσεων.

> *"Νιώθω μία ανακούφιση, γιατί έχω λύσει πλέον την ανασφάλεια του εργασιακού αυτού καθεστώτος που ζούσα"* Σ.2

> *"Η ααφάλεια που αισθανόμαστε εμείς, έτσι; Γιατί κακά τα ψέματα, κάθε δύο χρόνια όχι θα ανανεωθεί η σύμβαση; Δε θα ανανεωθεί; Αυτή η ανασφάλεια που είχαμε. Έτσι; Τώρα δεν την έχουμε αυτήν την ανασφάλεια. Μας καλύπτει και στην υγεία και στη μισθοδοσία και δεν υπάρχει περίπτωση να υπάρξει κάτι που να δικαιούμαστε και να μην το πάρουμε."* Σ.12

Η δυνατότητα για συνεχιζόμενη επιμόρφωση

Σε εργασιακό επίπεδο σημαντική αναδείχθηκε για τις επαγγελματίες η δυνατότητα που παρέχεται για επιμόρφωση, παρακολούθηση σεμιναρίων και απόκτηση περαιτέρω γνώσεων.

> *"Τα επιμορφωτικά σεμινάρια που γίνονται, η συνεχής επιμόρφωση που γίνεται μέσω ΙΝΕΠ, αυτό νομίζω ότι είναι κάτι πολύ βοηθητικό."* Σ.3

> *"Μου αρέσει πάρα πολύ που επιμορφώνομαι. Μου αρέσει πάρα πολύ που έχουμε αυτή τη δυνατότητα. Έχω κάνει πολύ σημαντικά σεμινάρια το τελευταίο ενάμιση χρόνο δύο στο ΙΝΕΠ και έμαθα πράγματα...τα οποία δε γνώριζα και τα οποία μου άρεσαν."* Σ.4

Η δυνατότητα αλλαγής πλαισίου εργασίας μετά από χρόνια

Επιπλέον αναφέρθηκε ως κάτι θετικό, που παρέχει η μονιμοποίηση, η δυνατότητα που υπάρχει για εργασία σε διαφορετική Υπηρεσία μελλοντικά. Δυνατότητα η οποία συμβαδίζει με την επιθυμία αλλαγής πλαισίου εργασίας.

> *"...μου δίνει τη δυνατότητα αργότερα να μπορέσω να κάνω και άλλα πράγματα ή να είμαι και σε κάποια άλλη Υπηρεσία ενδεχομένως."* Σ.1

Η δυνατότητα ένταξης σε οργανωμένο σύλλογο εργαζομένων

> *"Το ότι έχουμε ενταχθεί σε ένα σύλλογο εργαζομένων ας πούμε, που είναι πολύ οργανωμένος, αυτό νομίζω είναι από τα πολύ θετικά."* Σ.3

Συναισθηματικές επιπτώσεις: η ηθική ικανοποίηση από την μονιμοποίηση

> *"...ήταν ένας αγώνας πολλών ετών, ήτανε κάτι που το προσδοκούσαμε και παλέψαμε για αυτό πάρα πολύ...Ηθική ικανοποίηση. Ήτανε κάτι το οποίο το δικαιούμασταν νομίζω, παλέψαμε για αυτό και ήτανε η αμοιβή μας, έστω και τυπική όπως ήτανε."* Σ.4

Θετικές επιπτώσεις στην εργασιακή απόδοση: αίσθημα ασφάλειας

> *"Νιώθω μια ασφάλεια στο θέμα της εργασίας. Και είναι πολύ σημαντικό, γιατί αυτό λειτουργεί υπέρ εμού και από εκεί και έπειτα και στην εργασία μου πάνω...Όταν είσαι ήρεμη δουλεύεις πολύ πιο καλά."* Σ.11

<u>Αρνητικές διαστάσεις της μονιμοποίησης</u>

«Ο εγκλωβισμός» λόγω της μονιμοποίησης και των αρνητικών επιπτώσεων σε περίπτωση παραίτησης από μόνιμη θέση

Εκφράστηκαν και έντονα αρνητικά συναισθήματα όπως ματαίωση και αίσθηση εγκλωβισμού

> *"...πριν είμασταν νομίζω για εμένα, το βλεπα, πιο ελεύθεροι και μ΄άρεσε αυτό. Πώς είναι ότι νιώθεις ελεύθερη ότι μπορείς να φύγεις όποτε θες, να βρεις κάτι*

άλλο χωρίς επίπτωση. Ενώ τώρα αν από μόνιμη θέση παραιτηθείς, έχει επιπτώσεις. Δηλαδή δε μπορείς να βρεις δουλειά στο δημόσιο για 5 έτη...Δηλαδή ζορίζεσαι και δεν έχεις εικόνα διαφυγής...Και εγώ ένιωθα ελεύθερη και ok. Και δε ξέρω αν είναι θέμα προσωπικότητας ή τώρα όλα ζορίσανε τόσο πολύ ή είναι η κούραση των τόσων χρόνων που νιώθουμε και το νιώθουμε τόσο εγκλωβιστικό. Μπορεί και όλα μαζί. Πάντως έχω ακούσει από πολλούς τη φράση Τι τη θέλαμε τη μονιμοποίηση...Μάλλον σου λέω μονιμοποιηθήκαμε σε φάση που είμασταν ήδη κουρασμένοι, αυτό, έτσι μπορώ να το εξηγήσω όλο αυτό που νιώθω." Σ.14

«Η καταδίκη» λόγω της υποχρεωτικής δεκαετίας παραμονής στο Βοήθεια στο Σπίτι. «Εγώ τη μέρα της μονιμοποίησης αισθανόμουνα σαν να παντρεύομαι κάποιον που δε θέλω»

"Το ότι δεσμεύομαι για 10 χρόνια[1] *να μην πάω κάπου αλλού, αυτό είναι καταδίκη. Εγώ τη μέρα της μονιμοποίησης αισθανόμουνα σαν να παντρεύομαι κάποιον που δε θέλω...και με αυτό το τρόπο, με τη μονιμοποίηση και τα 10 χρόνια που βάζει το ΦΕΚ, με δέσμευσε να είμαι άλλα 10 χρόνια στο Βοήθεια στο Σπίτι και να μην μπορώ να μεταταχθώ σε μία άλλη Υπηρεσία."* Σ.15

"Δεκαετία την οποία προσπαθούν και άλλοι συνάδελφοι να τη σπάσουν. Εμένα θα με ενδιέφερε πολύ και η μετακίνηση, να πάω σε μια άλλη Υπηρεσία. Για το λόγο ότι πιστεύω ότι οι επαγγελματίες ειδικά σε αυτά τα πόστα θα πρέπει να αλλάζουνε ανά τακτά χρονικά διαστήματα, δεν εννοώ κάθε χρόνο. Ανά πενταετία ή οχταετία, να αλλάζουνε πόστα γιατί και τους ανατροφοδοτεί και τους ανανεώνει και εμπλουτίζουνε και τις γνώσεις τους. Δεν είναι απαραίτητο να είσαι δεσμευμένος σε μία Υπηρεσία εφ΄όρου ζωής. Δηλαδή δε το καταλαβαίνω, μετά από ένα σημείο μπορεί και να μην έχεις να προσφέρεις...Δηλαδή στο κατ΄οίκον εγώ νομίζω...ότι δε μπορώ πλέον να συμβάλλω τόσο ενεργά όσο τα πρώτα χρόνια που ξεκίνησα. Έχω κουραστεί. Και επίσης με έχει κουράσει και η τρίτη ηλικία." Σ.6

---

1 Στο ΦΕΚ (ΦΕΚ 53/Α/11.3.2020) αναφέρεται ρητά ότι οι εργαζόμενοι του "Βοήθεια στο Σπίτι" που διορίζονται έχουν την υποχρέωση να υπηρετήσουν στις συγκεκριμένες θέσεις για 10 χρόνια από το διορισμό τους και δε μπορούν να μετακινηθούν, αποσπαστούν ή μεταταχθούν.

Η έλλειψη ευελιξίας και γραφειοκρατίας, που υπάρχει στο Δημόσιο Τομέα.

Επίσης επισημάνθηκε η έλλειψη ευελιξίας και γραφειοκρατίας, που υπάρχει στο Δημόσιο Τομέα.

> *"....είμασταν πιο ευέλικτοι. Πρωτόκολλο στο πρωτόκολλο, αίτηση στην αίτηση. Δηλαδή τώρα εδώ πέρα για να στείλουμε ένα διαβιβαστικό, πρέπει να κάνουμε δέκα ενέργειες....Δηλαδή θες να αποφασίσεις κάτι να κάνεις. Για να το αποφασίσεις και να γίνει πρέπει να περάσεις από χίλια στάδια...να μου πεις τώρα διασφαλίζεσαι γιατί είναι και αυτό....αλλά χάνεται, για εμένα χάνεται πολύτιμος χρόνος."* Σ.6

5.2 Στάση των κοινωνικών λειτουργών ως προς την υπαγωγή τους στους ΟΤΑ

<u>Αρνητικές επιπτώσεις της υπαγωγής στους ΟΤΑ που προκαλούν δυσαρέσκεια στις ερωτώμενες</u>
Η κάλυψη της ανεπαρκούς στελέχωσης των Υπηρεσιών του Δήμου με το προσωπικό των "Βοήθεια στο Σπίτι"

Οι ερωτώμενες και από τους τέσσερις Δήμους και από τους τέσσερις Νομούς της Κρήτης εξέφρασαν την δυσαρέσκεια τους καθώς θεωρούσαν ότι οι αρμόδιοι/ες στους Δήμους προκειμένου να καλύψουν κενά Υπηρεσιών χρησιμοποιούσαν το προσωπικό των 'Βοήθεια στο Σπίτι'.

> *"Μας χώνουν παντού να το πω;...μας ζητάνε συνέχεια πράγματα. Γιατί ο Δήμος προσπαθεί να καλύψει τελος πάντων κάποια κενά και χρησιμοποιεί τα Βοήθεια στο Σπίτι."* Σ.3

> *"Εγώ έχω την αίσθηση ότι, αυτό φυσικά είναι μια προσωπική άποψη, ότι μας περιμένανε πώς και πώς να μπούμε...για να μας ξεφορτώσουν όλες τις εισαγγελικές εντολές. Εγώ αυτό εισέπραξα. Δηλαδή ότι μας περιμένανε στην πόρτα για να μας δώσουν τις εισαγγελικές εντολές χωρίς να τους ενδιαφέρει ποια είναι τα δικά μας καθήκοντα και ποια είναι η Υπηρεσία μας."* Σ.6

> *"Το κράτος γενικά έχει μεταφέρει πάρα πολλές αρμοδιότητες στο Δήμο, σε πολλούς τομείς. Και ειδικά στο κομμάτι το προνοιακό έχει αναλάβει πάρα*

πολλές δραστηριότητες που στο παρελθόν ανήκαν καθαρά στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας....Τώρα τα έχει αναλάβει ο Δήμος, χωρίς να μπορεί να τα ενισχύσει. Δηλαδή αυτό δεν είναι καλό γιατί του ΄χει βάλει περισσότερες αρμοδιότητες του Δήμου αλλά ο Δήμος όμως δεν έχει τη δυνατότητα να προσλάβει προσωπικό να μπορεί να ανταπεξέλθει." Σ.11

"Εμένα προσωπικά εδώ πέρα, ενώ σε όλα τα υπόλοιπα[...] υπήρχε ήδη μία μόνιμη κοινωνική λειτουργός, εδώ πέρα δεν υπήρχε. Οπότε με το που έγινα μόνιμη μου αναθέσανε έξτρα πράγματα, μου αναθέσανε και την κοινωνική υπηρεσία...." Σ.5

Η ασάφεια όσον αφορά στις αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών

Επιπλέον έγινε αναφορά στο γεγονός ότι οι αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών δεν είναι ξεκάθαρες.

"...ένα άλλο το οποίο έχει αλλάξει μετά τη μονιμοποίηση είναι ότι δεν φαίνεται ότι εγώ έχω προσληφθεί στο Βοήθεια στο Σπίτι. Η πρόσληψη μου έγινε στο [....] που πλέον δεν οριοθετεί τις αρμοδιότητες μου, όπως ήταν πριν στο Βοήθεια στο Σπίτι, δηλαδή ηλικιωμένους και ΑΜΕΑ. Είναι όλα σε ένα σάκο." Σ.2

Οι παρεμβάσεις των αιρετών στο έργο των κοινωνικών λειτουργών και «το εργασιακό bullying»

Εκφράσθηκε δυσαρέσκεια για τις παρεμβάσεις των αιρετών στην εργασία των επαγγελματιών, την έλλειψη επαγγελματικής αναγνώρισης, «την φασιστική ηγεσία», το εργασιακό bullying και την μη αναγνώριση των αναγκών και των προβλημάτων τους.

"Είναι πολύ δύσκολο να παρεμβαίνουν οι αιρετοί στη δουλειά σου και να ξέρεις ότι έχεις κάποια συγκεκριμένα πράγματα να κάνεις και να έχεις και κάποιους άλλους που σου ζητάνε συνέχεια πράγματα υπερβολικά και να σε εμπλέκουνε σε πράγματα που δεν πρέπει να εμπλέκεσαι. Και αυτό είναι κάτι που με δυσαρεστεί, δε μου αρέσει καθόλου, με ενοχλεί. Αλλά καταλαβαίνω ότι από τη στιγμή που θα πουν κάποια πράγματα πρέπει να γίνουν. Κακώς για εμένα, γίνεται όλο αυτό....Κοίταξε έχω καταλάβει, ότι μπορούμε να αναφέρουμε την αντίρρηση μας αλλά από τη στιγμή που θα διατάξει ο αντιδήμαρχος το, πρέπει να γίνει αυτό, δεν αλλάζει κάτι. Θα γίνει αυτό που έχει αποφασίσει." Σ.3

"Δεν έχουμε και την αναγνώριση που οφείλουν να μας κάνουν. Σαν επαγγελματίες. Αισθανόμαστε ότι είμαστε παιδιά για όλες τις δουλειές. Είναι απαράδεκτο αυτό το πράγμα. Έχουμε μια ιστορία ως εργαζόμενοι....Και δε μπορείς να φέρεσαι κατά αυτόν τον τρόπο. Λίγο σεβασμός....Έχουμε συμπεριφορές άσχημες, ε bullying εργασιακό. Φοβερό. Και καμία μα καμία αναγνώριση του τι έχουμε κάνει και του τι κάνουμε. Και σήμερα το τι κάνουμε. Σ.10

"Έχουμε ηγεσία φασιστική. Διατάζουμε, αποφασίζουμε και εκτελείται. Αυτό είναι. Οπότε λοιπόν δε μπορούμε να φέρουμε, ναι και αντίρρηση να φέρουμε μας δίνουνε το εντέλλεσθε. Ναι, στο εντέλλεσθε τι να κάνεις; Δε μπορείς να αρνηθείς αλλιώς θα περάσεις από Πειθαρχικό. Υπάρχει και αυτή η απειλή πάνω από το κεφάλι σου. Ένα καθεστώς αποφασίζω, διατάζω,, εκτελείται. Δεν ακούγονται. Οι ανάγκες μας, τα προβλήματα μας δεν, δεν ακούγονται." Σ.9

"Ζω μια σχιζοφρενική κατάσταση εδώ πέρα. Ανάλογα, ανάλογα ο καθένας δηλαδή πώς θα σε χρησιμοποιήσει σε τι καθήκοντα, το χρησιμοποιεί και κάτσε εσύ να βγάλεις άκρη. Εγώ δηλαδή έχω σηκώσει τα χέρια ψηλά και μ΄αυτό το θέμα. Ότι, ενώ πριν ήξερα ότι είμαι Βοήθεια στο Σπίτι και είχα αυτά. Τώρα; Πατάω σε δυο σχοινιά τεντωμένα και δε ξέρω. Δηλαδή άμα πεις του αντιδημάρχου ότι δεν υπάρχει Βοήθεια στο Σπίτι, σου σου τη λέει κιόλας. Άμα το πεις στο διευθυντή, ότι είμαι Βοήθεια στο Σπίτι, θα σου πει, μα δε ξέρεις τι διαβάζεις. Και βγάλε εσύ συμπέρασμα." Σ.5

"Στο Δήμο γίνεσαι και δικηγόρος, εργατολόγος, οικονομολόγος, τα πάντα γίνεσαι για να βγάλεις άκρη." Σ.5

Η προσπάθεια υποβάθμισης του "Βοήθεια στο Σπίτι" από το Δήμο.

Από τις επαγγελματίες ενός Δήμου εκφράστηκε έντονα η δυσαρέσκεια για την προσπάθεια υποβάθμισης του "Βοήθεια στο Σπίτι" τόσο από τους αιρετούς όσο και από τους προϊστάμενους. Για παράδειγμα παρακάτω αναφέρεται η κοινωνική λειτουργός στην υποβάθμιση του "Βοήθεια στο Σπίτι" προκειμένου να καλυφθούν κενά σε κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου.

"...δεν ήρθαμε ανεπάγγελτοι σε αυτή τη δουλειά, ήρθαμε, πήραμε μια ολόκληρη υπηρεσία. Απλά το καθεστώς μας άλλαξε, το διοικητικό, δηλαδή μπήκαμε, γίναμε μόνιμοι. Αυτό. Υπάλληλοι του Δήμου....Αυτό δεν πάει να πει ότι καταργούμε μια Υπηρεσία για να πάμε να βοηθήσουμε σε κενά που υπάρχουν. Να βοηθήσουμε αλλά με μέτρο....έρχονται με την 4Κ την προκήρυξη, αλλά πηγαίνουν σε διαφορετικά πόστα. Δηλαδή έχει, όλο το προσωπικό των Βοήθεια στο Σπίτι και η σκέψη ότι θα αναπτυχθεί, θα καλυπτούν τα κενά του και τα λοιπά έχει αποτύχει παταγωδώς. Με ευθύνη των διοικούντων...κρίμα γιατί εμείς 20 χρόνια αγωνιστήκαμε για να γίνει αυτή η Υπηρεσία. Δε μπήκαμε σε ένα Δήμο ανεπάγγελτοι και το ξαναλέω αυτό το πράγμα. Και είναι άδικο για μας, γιατί δουλέψαμε γι΄αυτό, το χτίσαμε....Ενίσταμαι γιατί με ποιο δικαίωμα κάποιοι, οι οποίοι δεν έχουν τη γνώση, δεν έκαναν τίποτα για να χτίσουν αυτή την υπηρεσία, την πήραν και τη διαλύσανε." Σ.7

Επισημάνθηκαν επίσης οι αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των "Βοήθεια στο Σπίτι" από τους Δήμους. Για παράδειγμα παρακάτω η κοινωνική λειτουργός αναφέρεται στο γεγονός ότι οι αιρετοί του Δήμου αποφάσισαν, όλα τα προγράμματα να απευθύνονται και να εξυπηρετούν από κοινού όλο τον Δήμο, αλλάζοντας έτσι τη λειτουργία των προγραμμάτων, σύμφωνα με την οποία κάθε "Βοήθεια στο Σπίτι" απευθύνεται και εξυπηρετεί ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο του Δήμου.

"Και επίσης άλλη αλλαγή ήτανε ότι μας είπαν ότι το Βοήθεια στο Σπίτι στο Δήμο θεωρείται ένα. Όχι όπως είμασταν πριν, που είμασταν ανά επαρχία και ένα Πρόγραμμα, γεωγραφική. Θεωρούσαν ότι είμαστε ένα Πρόγραμμα και προσπάθησαν να μας συγκεντρώσουν και όλους μαζί και κάθε πρωί να βλέπουμε τι έχουμε και να μοιραζόμαστε." Σ.10

Ο περιορισμός της επαγγελματικής αυτονομίας των κοινωνικών λειτουργών συγκριτικά με το παρελθόν

Επίσης αναφέρθηκαν στον περιορισμό της επαγγελματικής αυτονομίας συγκριτικά με το παρελθόν (στα Βοήθεια στο Σπίτι), καθώς εντάχθηκαν στα πιο "αυστηρά" πλαίσια των Δήμων.

"Καταρχήν τα Βοήθεια μέχρι πριν να γίνουμε μόνιμες και να περάσουμε στους Δήμους διατηρούσαν ένα είδος αυτονομίας. Δηλαδή κατευθείαν το πρώτο χρόνο

μου ξεκαθαρίστηκε από το Δήμο ...ότι δεν έχω το δικαίωμα να διαχειρίζομαι δωρεές. Άν κάποιος θέλει να κάνει μια δωρεά, θα πρέπει να κάνει αίτημα στο Δήμο, να περάσει από δημοτικό συμβούλιο, να εγκριθεί η τσάντα με τις φακές ας πούμε για να τις φέρει. Νιώθω ότι μου δέσανε τα χέρια." Σ.4

"Είναι πιο αυστηροί, έχουμε λιγότερη αυτονομία από πριν. Περισσότερο έλεγχο...με τη μονιμοποίηση ας πούμε ξεκινήσαμε να χτυπάμε κάρτα...Όλα τα χρόνια επειδή είχαμε αυτό το πλεονέκτημα του δε χτυπάω κάρτα, είχαμε και μία μεγαλύτερη ευελιξία στο ωράριο. Κάποιες φορές υπέρ μας, κάποιες φορές κατά. Ναι αναλόγως τις ανάγκες. Τώρα δε θα το κάνω αυτό. Γιατί από τη στιγμή που με κυνηγάνε για το τέταρτο, μην τυχόν και φύγω τρεις παρά τέταρτο και δε φύγω τρεις ακριβώς δε θα τους χαρίσω το παραπάνω. Τελικά είναι βοηθητικό ως προς εμένα σαν άτομο γιατί με το να με οριοθετήσουν, αναγκαστικά οριοθετήθηκα, άρα έκοψα τα Σαββατοκύριακα, τα απογευματινά τηλεφωνήματα, δηλαδή έχω πλέον ωράριο. Από την άλλη είναι λιγότερο βοηθητικό γιατί κάποιοι άνθρωποι μπορεί να χρειάζονται το κάτι παραπάνω που δεν έχω διάθεση πλέον να το προσφέρω." Σ.15

Προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής

Αναφορικά με τα υλικοτεχνικά μέσα, η παροχή αυτών και η κάλυψη σχετικών αναγκών επαφίεται στη διαχείριση από τον εκάστοτε Δήμο. Μόνο από τις εργαζόμενες ενός Δήμου εκφράστηκε ικανοποίηση σχετικά με την κάλυψη των αναγκών αυτών.

"Νομίζω ότι δεν έχουμε καμία βελτίωση. Δηλαδή και οι συνθήκες δεν έχουν καμία μα καμία αλλαγή. Γιατί εμείς συνθήκες εννοούμε τα εργαλεία που μου παρέχει, ένα ασφαλές αυτοκίνητο, μία υποδομή με ηλεκτρονικό εξοπλισμό....νιώθω ταυτόχρονα και μία απογοήτευση γιατί ένας ολόκληρος Δήμος....που θα έπρεπε να είχε μία άλλη δύναμη, μία άλλη υπόσταση δεν έχει ικανοποιήσει τις ανάγκες μου ως εργαζόμενη, να μου παρέχει όλα αυτά τα πράγματα για να κάνω καλά τη δουλειά μου. Με έχει απογοητεύσει." Σ.2

"Επίσης αυτοκίνητα δεν έχουμε καινούρια. Προβλήματα, προβλήματα, προβλήματα. Κουράσανε πια. Υλικό που πολλές φορές το νοσηλευτικό δεν είναι καλής ποιότητας." Σ.10

"Είμαστε σε ένα χώρο δεκάξι άτομα, χωρίς πόρτες, παράθυρα. Δηλαδή και ο χώρος είναι ακατάλληλος. Και αναγκάζομαι να πηγαίνω 15 λεπτά, 10 λεπτά περπάτημα τέλος πάντων σε μια άλλη Υπηρεσία σε ένα τέταρτο όροφο, ο οποίος δεν είναι προσβάσιμος και για ΑΜΕΑ για να μπορώ να συγκεντρωθώ." Σ.14

<u>*Θετικές επιπτώσεις της υπαγωγής στους ΟΤΑ που προκαλούν ικανοποίηση στις ερωτώμενες*</u>

Ικανοποίηση από την ύπαρξη προϊστάμενου/ης ως σημείο αναφοράς

Εκφράσθηκε ικανοποίηση όσον αφορά στην ύπαρξη και στη συνεργασία των κοινωνικών λειτουργών με την/τον προϊσταμένη/ο αρμόδιας Υπηρεσίας

"Έχουμε την προϊσταμένη, οπότε για εμένα είναι σημαντικό ότι υπάρχει ένα πρόσωπο σημείο αναφοράς. Μπορώ να απευθυνθώ σε εκείνη ώστε οτιδήποτε αντιμετωπίζω σε σχέση με τα περιστατικά, σε σχέση με τη λειτουργία του Προγράμματος. Έχω ένα σημείο αναφοράς, που μπορώ να απευθυνθώ, να βοηθηθώ. Για μένα είναι πάρα πολύ σημαντικό αυτό το πράγμα και πραγματικά με ικανοποιεί. Σ.1

Ικανοποίηση από την υλικοτεχνική υποδομή

"Ναι άλλαξαν τα αυτοκίνητα. Τα άλλα τα είχαμε πόσα; Είκοσι χρόνια; Με leasing αλλά μια χαρά....Επίσης όπως είπα ότι έχει να κάνει με γραφική ύλη, νοσηλευτικό, φαρμακευτικό υλικό, ότι έχει να κάνει, να ακόμα και τώρα θα μας θα μας φέρουνε και εξοπλισμό και άλλο που χρειαζόμαστε σε έπιπλα. Δηλαδή ναι είναι πολύ καλύτερα τα πράγματα." Σ.11

5.3 Ανάθεση πρόσθετων καθηκόντων από τους ΟΤΑ. Αλλαγές στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών.

<u>*Νέες αρμοδιότητες και καθήκοντα που ανατέθηκαν στις κοινωνικές λειτουργούς μετά την μονιμοποίησή τους*</u>

Όλες οι κοινωνικές λειτουργοί έχουν αναλάβει αρμοδιότητες πέρα από τα καθήκοντα τους ως κοινωνικές λειτουργοί των "Βοήθεια στο Σπίτι".

Διεκπεραίωση εισαγγελικών εντολών σχετικά με την διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης ανηλίκων.

Όλες οι κοινωνικές λειτουργοί που ερωτήθηκαν διεκπεραιώνουν μετά τη μονιμοποίηση τους εισαγγελικές εντολές, αναφορικά με την διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης ανηλίκων.

> *"Καταρχάς ενώ μεταφερθήκαμε ως Υπηρεσία Βοήθεια στο Σπίτι, δεν κάνουμε αυτή τη δουλειά. Μπήκαμε στους Δήμους και μας δώσανε τα ανήλικα, χωρίς κάποια εκπαίδευση, χωρίς τίποτα. Εισαγγελικές παραγγελίες για τα ανήλικα. Το πρώτο μήνα μας δώσαν τα ανήλικα, χωρίς τίποτα έτσι. Μια εντολή. Απλά. Θα εκτελείτε αυτές τις εντολές."* Σ.7

> *" Έχουνε αλλάξει πολύ τα δεδομένα...προστέθηκαν δηλαδή νέες αρμοδιότητες. Ένα είναι τα εισαγγελικά, οι εισαγγελικές παραγγελίες, καθότι τώρα στις Εισαγγελίες δεν υπάρχει προσωπικό οπότε διαβιβάζονται απευθείας στους Δήμους παντού. Οι κοινωνικές έρευνες και οι εποπτείες και γενικότερα."* Σ.10

> *"Καταρχην με την ένταξη μας στους Δήμους και με το να μπούμε στη Διεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου ξεκινήσαμε να δουλεύουμε και εισαγγελικά."* Σ.15

Σε ένα Δήμο οι κοινωνικές λειτουργοί ανέφεραν ότι έχουν ενταχθεί και στις Ομάδες Προστασίας Ανηλίκων.

> *"Μας έχουν εντάξει σε Ομάδες Προστασίας Ανηλίκων. Αυτό έχει γίνει βέβαια σε όλη την Ελλάδα. Απλά τώρα έχουμε ενταχθεί στην Ομάδα Προστασίας Ανηλίκων και αναλαμβάνουμε όλοι τα του Δήμου, τα εισαγγελικά."* Σ.11

Για τις κοινωνικές λειτουργούς που εργάζονταν σε Περιφερειακά "Βοήθεια στο Σπίτι"" και πριν τη μονιμοποίηση είχαν αναλάβει άτυπα επιπλέον καθήκοντα.

> *"Προστέθηκαν καθήκοντα, όσον αφορά τις εισαγγελικές, που εγώ προσωπικά τις έκανα πάντα γιατί ήμουν πάντα στη περιφέρεια. Είχα πάντα επιπλέον καθήκοντα γιατί η περιοχή που εξυπηρετούσα, τότε δεν ήταν τα τμήματα και όλα αυτά, οπότε δεν υπήρχε κοινωνική υπηρεσία ανάλογη για να επιμεληθεί εισαγγελικών εντολών*

και λοιπά, οπότε χρεώνονταν σε εμένα. Από την αρχή. Μπήκα σε αυτό το τρυπάκι. Συγχρόνως εμείς τα περιφερειακά Βοήθεια στο Σπίτι δουλέψαμε και σε καθήκοντα που άλλα Βοήθεια δε μπήκαν ποτέ. Δηλαδή κάναμε αιτήσεις ΚΕΑ,....μοιράζαμε ΤΕΒΑ." Σ.4

".... οι αλλαγές προϋπήρχανε πριν τη μονιμοποίηση μας....Το Βοήθεια στο Σπίτι, τουλάχιστον όσον αφορά τη δική μου περιοχή δεν αφορούσε μόνο ηλικιωμένους. Προσπαθούσαμε να εξυπηρετούμε. Άτυπα; Άτυπα αλλά εξυπηρετούσαμε πάντα τους ανθρώπους που ήταν και εκτός ομάδων, δηλαδή εκτός των ηλικιωμένων...πάντα είχαμε αυτό, δηλαδή ασχολούμασταν και με το ΤΕΒΑ παράδειγμα, με κοινωνικό παντοπωλείο, διανομές τροφίμων ανάλογα την περίοδο Χριστούγεννα, Πάσχα. Οπότε θεωρώ ότι δεν έχουν αλλάξει πολλά πράγματα....τώρα νομίζω είναι πιο επίσημο; Ας πούμε..." Σ.1

Διεκπεραίωση δραστηριοτήτων διαφορετικής Υπηρεσίας του Δήμου ή Προγράμματος Υπουργείου που υλοποιείται από το Δήμο

Αναφέρθηκαν επίσης περιπτώσεις που οι κοινωνικές λειτουργοί των Βοήθεια στο Σπίτι έχουν αναλάβει επιπλέον να εργάζονται σε κάποιο κοινωνικό πρόγραμμα που υλοποιείται από το Δήμο είτε σε προγράμματα που ανήκουν στις αρμοδιότητες διαφορετικής Υπηρεσίας του Δήμου που δεν υπάρχει προσωπικό.

"Υπάρχει και το Πρόγραμμα Στέγαση και Εργασία. Και αυτό το Πρόγραμμα ε το κάνουμε εμείς. Γινόντουσαν από άλλες Υπηρεσίες, τώρα ε δεν υφίστανται αυτές οι Υπηρεσίες, οπότε τώρα πέφτει το βάρος σε εμάς. Δηλαδή το Πρόγραμμα το Στέγαση και Εργασία υπήρχε προσωπικό που ασχολούνταν με αυτό. Φύγανε; Παραιτήθηκαν; Τους απέλυσαν; Δε γνωρίζω τι έχει γίνει, οπότε το Πρόγραμμα αυτό όμως συνεχίζεται. Η χρηματοδότηση και τα λοιπά συνεχίζονται. Αλλά γίνεται από εμάς. Όπως και οι βεβαιώσεις αστεγίας. Υπήρχε Υπηρεσία που ασχολιόταν με αυτό το κομμάτι, με τους άστεγους. Πλέον δεν υφίσταται αυτή η Υπηρεσία και αυτό το κομμάτι έχει έρθει πάλι στο Βοήθεια, στο πρώην Βοήθεια στο Σπίτι. Όχι στους παλιότερους συναδέλφους μας. Στα Βοήθεια στο Σπίτι. Όλα αυτά έρχονται στα Βοήθεια στο Σπίτι." Σ.9

"Φυσικά τα κάνουμε, τα κάνουμε τα πάντα όλα. Πάμε στο Κέντρο έκτακτων αναγκών μια φορά την, κάθε δύο μήνες δε ξέρω, είναι ένα κυλιόμενο τελος πάντων πρόγραμμα, εφτά Προγράμματα είμαστε που το κάνουμε; Και κάθε Τετάρτη ανοίγουμε το Κέντρο Έκτακτων Αναγκών, όπου έρχονται οι άστεγοι και κάνουν μπάνιο και πλένουν τα ρούχα τους. Εμείς κάνουμε επιτήρηση υποτίθεται." Σ.6

5.4 Επιπτώσεις στο περιεχόμενο της εργασίας των κοινωνικών λειτουργών.

Η συντριπτική πλειοψηφία των κοινωνικών λειτουργών ανέφερε ότι επηρεάστηκε το περιεχόμενο της εργασίας τους με σημαντικές επιπτώσεις στη δουλειά τους ως κοινωνικές λειτουργοί των Βοήθεια στο Σπίτι.

Μείωση χρόνου ενασχόλησης με τα εξυπηρετούμενα άτομα του "Βοήθεια στο Σπίτι"

Παρατηρείται σημαντική μείωση χρόνου ενασχόλησης και συνεργασίας με τους εξυπηρετούμενους και με τις κατ΄οίκον επισκέψεις.

"Αυτό που με δυσαρεστεί, σίγουρα έχει να κάνει με το χρόνο που αφιερώνουμε στα περιστατικά και αναφέρομαι στους ηλικιωμένους του Προγράμματος γιατί σίγουρα, επειδή υπάρχουν οι καινούριες αρμοδιότητες που έχουμε συνεχώς , σίγουρα έχει να κάνει και με τον χρόνο που αφιερώνουμε πια σε αυτούς τους ανθρώπους, που παλαιότερα είχαμε περισσότερη δυνατότητα να έρθουμε σε επαφή μαζί τους περισσότερες φορές τη βδομάδα αν χρειαζότανε. Τώρα περιορίζεται αυτό. Αυτό είναι κάτι που με δυσαρεστεί σίγουρα. Και αυτό συμβάλλει και στην αλλοίωση του Προγράμματος, αυτό είναι ένα κομμάτι που εμένα δε μου αρέσει." Σ.1

"..έχω δει ριζική αλλαγή. Πρώτα απ΄όλα το Βοήθεια στο Σπίτι έχει μπει σε τρίτη και τέταρτη μοίρα. Αυτή τη στιγμή το 85% του χρόνου μου αφιερώνεται αποκλειστικά σε εισαγγελικές εντολές. Εγώ νιώθω ότι έχω μπει σε μια άλλη θέση. Ότι δεν ανήκω πλέον στο Βοήθεια στο Σπίτι." Σ.6

"Οπότε χρόνος για το Βοήθεια στο Σπίτι αντικειμενικά υπάρχει πολύ ελάχιστος. Εγώ παραδείγματος χάρη δεν έχω το χρόνο να κάνω επισκέψεις, να δω πώς είναι τα άτομα που έχω, είτε είναι με αναπηρία είτε είναι ηλικιωμένοι. Δεν έχω

αυτό το χρόνο, ναι μου παραπονιούνται ότι με χουνε χάσει, τους εξηγώ ότι έχω επιπλέον καθήκοντα και δεν έχω το χρόνο να τους επισκεφθώ." Σ.9

Ενασχόληση με το "Βοήθεια στο Σπίτι" μόνο σε επείγοντες περιπτώσεις ή εάν ζητηθεί

Όπως αναφέρουν οι επαγγελματίες πλέον ανταποκρίνονται ως κοινωνικές λειτουργοι των "Βοήθεια στο Σπίτι" σε μεγάλο βαθμό μόνο σε σημαντικές περιπτώσεις ή όταν αυτό ζητηθεί. Οι ειδικότητες που συνεχίζουν την εργασία τους κατ΄οίκον όπως πριν είναι οι νοσηλευτές/τριες και οι οικογενειακοί βοηθοί.

"Πολλές εισαγγελικές εντολές, οπότε αμέσως λιγοστεύει ο χρόνος που αφιερώνω στις κατ΄οίκον επισκέψεις.... Πλέον είναι μόνο παρεμβατική, όταν μου μεταφέρουν την πληροφορία οι συνάδελφοι οικογενειακοί βοηθοί και η νοσηλεύτρια ή ο ίδιος ο εξυπηρετούμενος με πάρει ας πούμε τηλέφωνο και μου πει θέλω αυτό. Δεν κάνω τακτικές επισκέψεις όπως έκανα....Τώρα μόνο όταν θα με ειδοποιήσουν θα πάω." Σ.2

"Κάνω εισαγγελικές εντολές και τα έκτακτα του Βοήθεια." Σ.9

"Το Βοήθεια στο Σπίτι το Πρόγραμμα εδώ πέρα πάει καθαρά μόνο του, δηλαδή το καθοδηγούν οι οικογενειακοί βοηθοί και η νοσηλεύτρια. Εγώ δεν έχω καμία συμμετοχή πέρα από κάποια επείγοντα, που χρειάζονται την παρουσία κοινωνικού λειτουργού και αναγκάζομαι εντός εισαγωγικών να πάω. Δηλαδή κάνω παραχώρηση, για να πάω εκεί που ανήκω. Έτσι, αυτό αισθάνομαι. Δηλαδή κάνω τα απολύτως απαραίτητα. Επισκέψεις κατ' οίκον, άμεση επαφή με τους εξυπηρετούμενους, υποστηρικτική κοινωνική εργασία δεν ασκώ. Δεν πηγαίνω στα σπίτια." Σ.6

Αύξηση φόρτου εργασίας με αρνητικές επιπτώσεις στις παρεχόμενες υπηρεσίες

Επισημαίνεται αύξηση φόρτου εργασίας, γεγονός που έχει επιπτώσεις στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

" Ναι το κομμάτι των εισαγγελικών ας πούμε έχει επηρεάσει νομίζω την εργασία μου, γιατί μου τρώει πάρα πολύ χρόνο, μου τρώει χρόνο και εδώ και στο σπίτι πάρα πολύ γιατί πάντα εδώ δεν προλαβαίνω." Σ.3

"Είμαστε τα ίδια πρόσωπα με περισσότερες αρμοδιότητες, που σημαίνει ότι κάποια θα τα κάνεις, δε θα τα κάνεις; Θα τα κάνεις λιγότερα καλά." Σ.2

"Ο κοινωνικός λειτουργός τρέχει να τα προλάβει όλα. Και καμιά φορά εις βάρος, το ένα γίνεται εις βάρος δε γίνεται και τα δύο να τα έχεις τέλεια." Σ.12

5.5 Ικανοποίηση και δυσαρέσκεια των κοινωνικών λειτουργών από τις αλλαγές που έχουν επέλθει.

Οι αλλαγές στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών των "Βοήθεια στο Σπίτι" έχουν επηρεάσει σημαντικά τις συνθήκες εργασίας τους και οι επαγγελματίες εκφράζουν δυσαρέσκεια ως προς αυτό. Η βασική δυσαρέσκεια πηγάζει από το αντικείμενο των νέων καθηκόντων. Η πολύ μικρή ικανοποίηση που εκφράζεται σχετίζεται μόνο με δυνατότητα απόκτησης νέων γνώσεων, λόγω διαφορετικού αντικειμένου ενασχόλησης.

<u>*Πηγές δυσαρέσκειας των ερωτώμενων κοινωνικών λειτουργών*</u>

Η ανάθεση διαφορετικών αντικείμενων ενασχόλησης από το αντικείμενο, που είχαν προσληφθεί αρχικά (το οποίο είχαν επιλέξει) ως πηγή δυσαρέσκειας.

Σε σχέση με την εργασιακή τους θέση οι κοινωνικές λειτουργοί εξέφρασαν τη δυσαρέσκεια τους για το ότι ασχολούνται με αντικείμενο που δεν ήταν επιλογή τους, για το ότι υπάρχει ενασχόληση με διαφορετικά αντικείμενα και χωρίς μία βάση και ότι υπάρχει δυσκολία οργάνωσης της δουλειάς.

"Εμένα δε μου αρέσει δηλαδή αυτό. Δε μου αρέσει. Εγώ δε μπήκα στην Πρόνοια, μπήκα στο Βοήθεια στο Σπίτι. Αναλάβαμε κάποια διαφορετικά από το αντικείμενο, από αυτό που προσληφθήκαμε αρχικά." Σ.12

"...είναι και ένας τομέας, τον οποίο δεν διάλεξες. Γιατί στο Βοήθεια στο Σπίτι ήξερα που έκανα τα χαρτιά μου ρε παιδί μου." Σ.14

"...εγώ πλέον νιώθω ότι .....δεν ανήκω στο Βοήθεια στο Σπίτι....είναι πλέον ένα συναίσθημα που δε μπορώ να αποβάλλω .... είναι κάτι το οποίο για μένα πλέον φαίνεται πολύ απόμακρο, σαν να μην ανήκω εκεί αλλά ανήκω." Σ.6

Δυσαρέσκεια ως προς την ανάθεση νέων καθηκόντων που σχετίζονται με την διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας για τις συνθήκες διαβίωσης ανηλίκων, μετά από εισαγγελική εντολή και η ακάλυπτη ανάγκη για επιμόρφωση

Η βασική και έντονη δυσαρέσκεια των κοινωνικών λειτουργών προέρχεται από το αντικείμενο των νέων καθηκόντων που έχουν αναλάβει όλοι οι επαγγελματίες και το οποίο είναι η διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας για τις συνθήκες διαβίωσης ανηλίκων, μετά από εισαγγελική εντολή. Το άγχος που αισθάνονται οι κοινωνικές λειτουργοί είναι μεγάλο, ενώ εκφράζεται η ανάγκη για επιμόρφωση στο συγκεκριμένο πεδίο.

> *"Όσον αφορά τη πρώτη αλλαγή που αφορά τα εισαγγελικά, έχει επηρεαστεί αρνητικά διότι και μεγαλύτερο φορτίο υπάρχει και μεγαλύτερη πίεση. Είναι ένα καινούριο αντικείμενο που έχει τέλος πάντων δυσκολίες διότι δεν έχουμε εμπειρία πάνω σε αυτό και έχουμε μεγάλη ανασφάλεια."* Σ.15

> *"Μου προκαλεί πάρα πολύ άγχος το κομμάτι των εισαγγελικών. Είναι κάτι που θεωρώ ότι έπρεπε να είχαμε άλλου είδους εκπαίδευση, έπρεπε να μας είχαν λίγο εκπαιδεύσει για να μπούμε σε αυτήν τη διαδικασία."* Σ.3

> *"Εγώ αισθάνομαι ότι δεν είμαι υπάλληλος του Δήμου καθόλου, ούτε για το ....., ούτε του Βοήθεια, αλλά αισθάνομαι ότι είμαι υπάλληλος της Εισαγγελίας."* Σ.5

Η έλλειψη δυνατότητας προγραμματισμού της δουλειάς, λόγω του φόρτου εργασίας που προκύπτει από εισαγγελικές εντολές για διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας

> *"Δούλευα ως Βοήθεια στο Σπίτι.....το αντικείμενο δηλαδή της εργασίας μου ήταν αυτό. Έτσι; Οπότε έδινα το εκατό τα εκατό του εαυτού μου εκει. Έτσι; Είχα προγραμματισμό και έλεγα σήμερα έχω να πάω στη κυρία τάδε που έχει αυτό το θέμα, πρέπει να κανονίσω με το γιατρό αυτό, πρέπει να κανονίσω να βγάλει αυτό, δηλαδή υπήρχε ένα πλάνο ε δες το. Σήμερα με τα εισαγγελικά αυτό το πλάνο δε μπορεί να γίνει. Δε νιώθω καλά. Δεν είμαι ευχαριστημένη. Θα προτιμούσα να είμαι με σύμβαση. Έτσι; Χίλιες φορές, γιατί θα είχα συγκεκριμένο καθηκοντολόγιο και θα μπορούσα να δώσω το εκατό το εκατό του εαυτού μου, όπως το έδινα τόσα χρόνια."* Σ.9

Ο φόρτος εργασίας που προκύπτει από εισαγγελικές εντολές για διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας (για ανήλικα άτομα εκτός της περιοχής αρμοδιότητας), με συνέπεια την ανεπαρκή κάλυψη των αναγκών περιστατικών που αφορούν στην περιοχή αρμοδιότητας των ερωτώμενων κοινωνικών λειτουργών

> *"... ένα βέβαια σημαντικό που οφείλω να αναφέρω ότι με δυσαρεστεί προσωπικά ίσως να έχει να κάνει με τα εισαγγελικά που αναλαμβάνουμε και εκτός της περιοχής της δικής μας. Αυτό βέβαια έχει να κάνει με το γεγονός οτι μάλλον όχι μάλλον δεν υπάρχει επαρκές προσωπικό φαντάζομαι για να μπορούν να στηρίξουν και άλλες περιοχές οπότε όταν ας πούμε δεν έχουμε δεν έχω κάποιο δικό μου εισαγγελικό στη δική μου περιοχή αναλαμβάνω και εισαγγελικά ανηλίκων της περιοχής....Οπότε αυτό σίγουρα είναι ένα κομμάτι που με δυσαρεστεί διότι μένει η δική μου περιοχή πίσω διότι πρέπει να καλύψω τα περιστατικά αυτά."* Σ.1

«Οι σάκοι του μποξ». Δυσαρέσκεια λόγω της ενασχόλησης με την κάλυψη ποικίλων αντικειμένων και την έλλειψη καθορισμού με σαφήνεια του συγκεκριμένου πεδίου ενασχόλησης

> *"ότι είμαστε σάκοι του μποξ και βαράνε. Βαράνε."* Σ.9

> *"Πρέπει να τα κάνετε όλα. Αδυνατούμε να τα κάνουμε όλα…. Εμείς ως κοινωνικοί λειτουργοί στο Δήμο ..... μπορούμε να τα κάνουμε όλα. Ότι ανάγκη έχει ο Δήμος ....., πρέπει εμείς να την εξυπηρετούμε."* Σ.7

Δυσαρέσκεια λόγω της εργασιακής διάκρισης -διαφοροποίησης ανάμεσα σε κοινωνικούς/ές λειτουργούς που εργάζονται σε άλλες Υπηρεσίες του Δήμου και τις κοινωνικές λειτουργούς που είναι «το παιδί για όλες τις δουλειές».

> *"Ναι έχουνε συνηθίσει τόσα χρόνια να θεωρούν το Βοήθεια στο Σπίτι το παιδί για όλες τις δουλειές. Ε αυτό φυσικά σου σου γεννάει ένα φοβερό αίσθημα αδικίας, εργασιακής ε, ότι υπάρχει μια εργασιακή διάκριση εδώ μέσα. Δηλαδή, όταν βλέπεις ότι δεν αγγίζουνε ποτέ τους υπαλλήλους του ....., κάποια στιγμή σε πιάνει αγανάκτηση."* Σ.6

"Αδυνατούμε να τα κάνουμε όλα. Ένας εργαζόμενος δε μπορεί να τα κάνει όλα. Και κάποιος άλλος να μην κάνει τίποτα.Υπάρχει μια, ένα εργασιακό bullying, μια εργασιακή...πώς να το πω;...αδικία Διαφοροποίηση; Δε ξέρω.Κάποιοι έχουν συγκεκριμένο πόστο και συγκεκριμένη εργασία που δε μπορεί να τους την πάρει κανείς." Σ.7

Η ενίσχυση της ήδη υπάρχουσας δυσαρέσκειας λόγω των εργασιακών συνθηκών από το «burnout ετών».

"Ήτανε λίγο πολύ κερασάκι στη τούρτα ρε παιδί μου, όταν ήδη έχεις ένα burnout ετών. Για τους όποιους λόγους, είτε από φόρτο από τους ηλικιωμένους είτε από τις εργασιακές σχέσεις είτε από οτιδήποτε. Δηλαδή και σε άλλες χώρες αλλάζουνε πλαίσια οι κοινωνικοί λειτουργοί. Εδώ πέρα θεωρώ ότι μονιμοποιηθήκαμε και είμασταν ήδη καβουρντισμένοι, καμένοι. Δεν ήτανε κάτι καινούριο που μπήκαμε με ενθουσιασμό πάμε να το πιάσουμε. Μπήκαμε συρθήκαμε λίγο κουρασμένοι και ήρθαν και τα επιπρόσθετα και το δέσανε. Ήρθε και έδεσε που λένε. Αυτό." Σ.14

<u>*Πηγές ικανοποίησης των κοινωνικών λειτουργών*</u>

Μικρός βαθμός ικανοποίησης εκφράζεται σχετικά με τη δυνατότητα που υπάρχει οι επαγγελματίες να έρθουν σε επαφή με νέα αντικείμενα και να μάθουν νέα πράγματα.

"Αναφερόμενη λοιπόν στα καινούρια, στις καινούριες αρμοδιότητες μας, παρότι είναι περισσότερα αυτό σου δίνει τη δυνατότητα πάλι να μάθεις κάτι καινούριο, μπορεί να μην αφορά μεν ηλικιωμένους αλλά έχει να κάνει το ότι μαθαίνουμε πράγματα καινούρια." Σ.1

5.6 Επιπτώσεις των συνθηκών εργασίας στην ψυχοσωματική υγεία των επαγγελματιών

Η ψυχολογική πίεση που νιώθουν οι επαγγελματίες λόγω των συνθηκών εργασίας είναι πολύ μεγάλη με αρνητικές συνέπειες για την ψυχοσωματική τους υγεία

"Όλα αυτά τα αντιμετωπίζω με πολλή προσωπική φθορά και μπορώ να σου πω ότι παίρνω αγωγή. Για να μπορώ να ανταπεξέρχομαι στις απαιτήσεις της δουλειάς. Και επειδή όλο αυτό το παίρνω σπίτι μου, το συναίσθημα, της

ματαίωσης, της απαξίωσης, το ότι δεν είμαι σωστή, να κάνω όσο καλύτερα να μπορέσω να ανταπεξέλθω στη δουλειά. Όλο αυτό το συναίσθημα, το τι βλέπω με το τα ανήλικα, πώς μπορώ να βοηθήσω σωστά, τι εργαλεία υπάρχουν που δεν υπάρχουν για να τα χρησιμοποιήσω. Όλο αυτό το παίρνω στο σπίτι μου, δε κοιμάμαι το βράδυ για να σκέπτομαι τις περιπτώσεις όλων των ανθρώπων. Αυτό δεν είναι επαγγελματικό. Υπάρχει προσωπική φθορά. Και οικογενειακή φθορά και προσωπική και δε λειτουργεί τίποτα." Σ.7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Συζήτηση αποτελεσμάτων

Η παρούσα ποιοτική έρευνα πραγματοποιήθηκε με σκοπό να διερευνηθούν οι απόψεις των κοινωνικών λειτουργών, που εργάζονται στα προγράμματα "Βοήθεια στο Σπίτι" των ΟΤΑ της Κρήτης, μετά την μονιμοποίηση τους και την υπαγωγή τους στους ΟΤΑ, για την πιθανή ικανοποίηση ή δυσαρέσκεια τους από τις επιπτώσεις αυτής της αλλαγής στο περιεχόμενο και στις συνθήκες εργασίας τους.

Θετικές διαστάσεις της μονιμοποίησης σύμφωνα με τις ερωτώμενες κοινωνικές λειτουργούς

- *"Νιώθω μια ασφάλεια στο θέμα της εργασίας"."...ήταν ένας αγώνας πολλών ετών, ήτανε κάτι που το προσδοκούσαμε και παλέψαμε για αυτό πάρα πολύ...Ηθική ικανοποίηση»*

Οι επαγγελματίες κοινωνικές λειτουργοί των "Βοήθεια στο Σπίτι" στην πλειοψηφία τους είχαν θετική στάση αναφορικά με την μονιμοποίηση τους. Θεωρούσαν ιδιαίτερα σημαντική την σταθερότητα και την ασφάλεια που παρέχει μία μόνιμη θέση εργασίας. Έχοντας εργαστεί για αρκετά χρόνια υπό το καθεστώς των ανανεώμενων συμβάσεων, αλλά και των μη τακτικών πληρωμών ένιωθαν ανακούφιση που αυτές οι συνθήκες πλέον δεν υφίστανται. Το πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι" από το 1997, που άρχισε να εφαρμόζεται ευρύτατα σε όλη τη χώρα (Κοινή Υπουργική Απόφαση Π4β/5814/1997- ΦΕΚ 917/Β/17.12.1997) λειτουργούσε με συμβάσεις ορισμένου χρόνου για τους εργαζόμενους. Η ανασφάλεια των κοινωνικών λειτουργών των "Βοήθεια στο Σπίτι" για το εργασιακό τους μέλλον, καθώς οι συμβάσεις εργασίας διαρκούσαν μικρό χρονικό διάστημα και έμεναν απλήρωτες τους για αρκετούς μήνες, εχει αναδειχθεί στα πλαίσια έρευνας (Teloni, 2011). Οι ερωτώμενες έχοντας εργαστεί για πάνω από δύο δεκαετίες στην πλειοψηφία τους στο "Βοήθεια στο Σπίτι" εξέλαβαν την μονιμοποίηση ως μία ηθική ικανοποίηση έπειτα από τα τόσα χρόνια εργασίας αλλά και διεκδικήσεων.

- Επιπλέον αναφορικά με την μονιμοποίηση αναφέρθηκε ως θετικό η δυνατότητα που παρέχεται για επιμόρφωση μέσω σεμιναρίων, η παρακολούθηση των οποίων προωθείται στο Δημόσιο Τομέα. Οι ελλείψεις στην επιμόρφωση των κοινωνικών λειτουργών των "Βοήθεια στο Σπίτι" έχουν αναδειχθεί σε έρευνες (Teloni, 2011 ·Ελεγκτικό Συνέδριο, 2022)
- Επίσης αναφέρθηκαν ως θετικά η δυνατότητα που παρέχει το Δημόσιο για εργασία σε διαφορετική Υπηρεσία μελλοντικά μετά από χρόνια και η ύπαρξη οργανωμένου συλλόγου εργαζομένων.

Αρνητικές διαστάσεις της μονιμοποίησης σύμφωνα με τις ερωτώμενες κοινωνικές λειτουργούς.

- *«Η καταδίκη» λόγω της υποχρεωτικής δεκαετίας παραμονής στο Βοήθεια στο Σπίτι. «Εγώ τη μέρα της μονιμοποίησης αισθανόμουνα σαν να παντρεύομαι κάποιον που δε θέλω»*

Με την προκήρυξη 4Κ/2020 (ΦΕΚ 15/ΤΕΥΧΟΣ ΑΣΕΠ/18.5.2020) έληξε το καθεστώς των συμβάσεων ορισμένου χρόνου και το 2023 οι εργαζόμενοι των "Βοήθεια στο Σπίτι" έγιναν μόνιμοι υπάλληλοι υπαγόμενοι στους Δήμους. Στο άρθρο 68 του Ν.4674/2020 (ΦΕΚ53/Α/11.3.2020) αναφέρεται ότι οι εργαζόμενοι του "Βοήθεια στο Σπίτι" που διορίζονται, έχουν την υποχρεώση να υπηρετήσουν στη θέση διορισμού τους για δέκα χρόνια από τον διορισμό τους, ενώ δε μπορούν να μετακινηθούν, αποσπαστούν ή μεταταχθούν. Η στάση των επαγγελματιών ως προς αυτό είναι αρνητική. Το αντιλαμβάνονται ως κάτι που τις εγκλωβίζει και τις κρατάει δέσμιες στο συγκεκριμένο πλαίσιο στερώντας τους την δυνατότητα για επαγγελματική εξέλιξη. Η στάση αυτή σχετίζεται και με την κούραση από την εργασία πολλών ετών στο συγκεκριμένο πεδίο. Η ανεπαρκής προοπτική για επαγγελματική εξέλιξη σχετίζεται με τη δυσαρέσκεια των κοινωνικών λειτουργών (Papadaki, 2005; Papadaki, V.& Papadaki, E.,2006 ;Evans et al, 2006;Simons & An, 2015).

- Επίσης αισθάνονται «εγκλωβισμένες» λόγω των αρνητικών επιπτώσεων σε περίπτωση παραίτησης από μόνιμη θέση, καθώς δεν υπάρχει δυνατότητα διορισμού στο δημόσιο για 5 έτη.
- Ως αρνητικά της μονιμοποίησης επίσης αναφέρθηκε η έλλειψη ευελιξίας και η ύπαρξη γραφειοκρατίας, που υπάρχει στο Δημόσιο Τομέα.

Αρνητικές επιπτώσεις της υπαγωγής στους ΟΤΑ που προκαλούσαν δυσαρέσκεια στις ερωτώμενες

- *«Αισθανόμαστε ότι είμαστε παιδιά για όλες τις δουλειές. .... Λίγο σεβασμός....Έχουμε συμπεριφορές άσχημες, bullying εργασιακό'.* Βασική πηγή δυσαρέσκειας (μετά από την εργασιακή εμπειρία δυο ετών στους ΟΤΑ) για το σύνολο των ερωτώμενων κοινωνικών λειτουργών ήταν η κάλυψη της ανεπαρκούς στελέχωσης των Υπηρεσιών του Δήμου με το προσωπικό των ''Βοήθεια στο Σπίτι".

Η άποψη όλων των κοινωνικών λειτουργών είναι ότι οι Δήμοι καλύπτουν μέσω των κοινωνικών λειτουργών των 'Βοήθεια στο Σπίτι τα κενά σε προσωπικό που υπάρχουν σε κοινωνικά προγράμματα και Υπηρεσίες.

Με το σχέδιο "Καποδίστριας" και το Πρόγραμμα "Καλλικράτης" έχουν παραχωρηθεί περισσότερες αρμοδιότητες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, η οποία έχει αναλάβει πιο ενεργό ρόλο στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής. Παράλληλα όμως δεν υπάρχει η κατάλληλη οικονομική στήριξη από την πλευρά του κεντρικού κράτους. Επιπλέον ενώ αυξάνονται οι αρμοδιότητες, ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων μειώνεται (Σκαμνάκης, 2020). Η μείωση των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα (Δούκα, 2018) και η αύξηση των ατόμων που απαυθύνονται στις δημόσιες υπηρεσίες (Karagkounis, 2017) επηρεάζει αρνητικά τη λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών και

δομών. Η αίσθηση ότι οι αρμόδιοι/ες στους ΟΤΑ περίμεναν τις κοινωνικές λειτουργούς των "Βοήθεια στο Σπίτι" προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις αυξημένες κοινωνικές ανάγκες ή τα υπάρχοντα ή δημιουργούμενα κενά των Υπηρεσιών τους είναι ιδιαίτερα έντονη στις ερωτώμενες.

- Εκφράσθηκε δυσαρέσκεια για την έλλειψη σαφήνειας στις αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών και την δυνατότητα της διοίκησης να ορίζει τις αρμοδιότητες τους, τις παρεμβάσεις των αιρετών στην εργασία των επαγγελματιών, την έλλειψη επαγγελματικής αναγνώρισης, «την φασιστική ηγεσία», «το εργασιακό bullying», τον περιορισμό της επαγγελματικής αυτονομίας των κοινωνικών λειτουργών συγκριτικά με το παρελθόν και την μη αναγνώριση των αναγκών και των προβλημάτων τους.

Σε σχέση με τους αρμόδιους αιρετούς εκφράστηκε δυσαρέσκεια για την δυνατότητα που έχουν να ασκούν έλεγχο και να παρεμβαίνουν στην εργασία των κοινωνικών λειτουργών. Έγιναν έντονες αναφορές για άσκηση ελέγχου, άσχημη συμπεριφορά, υποτίμηση ακόμα και εργασιακό εκφοβισμό. Είναι σαφής η εξουσία που διαθέτουν οι αιρετοί και την οποία ασκούν προκειμένου να ορίζουν τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των εργαζομένων. Έτσι όμως ο τρόπος άσκησης της κοινωνικής πολιτικής στους ΟΤΑ και οι υπηρεσίες που παρέχονται εξαρτώνται από τις επιθυμίες και τις διαθέσεις της τοπικής διοίκησης και εξουσίας. Επομένως, σύμφωνα με τον Σκαμνάκη (2018) επηρεάζεται η ενιαία εικόνα της κρατικής προστασίας. Σχετικά με την επικοινωνία και τη συνεργασία με τη διοίκηση του Δήμου έγινε αναφορά σε δυσκολία συνεννόησης και επικοινωνίας. Μόνο εργαζόμενες ενός Δήμου δεν εκφράσθηκαν αρνητικά ως προς αυτό.

- Παράλληλα αναφέρθηκαν στις αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της Υπηρεσίας "Βοήθεια στο Σπίτι", με συνέπεια την υποβάθμιση του προγράμματος.

Ο κάθε Δήμος έχει διαφορετικό τρόπο προσέγγισης του "Βοήθεια στο Σπίτι" και αντιλαμβάνεται με το δικό του τρόπο πώς η Υπηρεσία αυτή πρέπει να λειτουργεί. Δεν υπάρχει σαφής και πλήρης κανονισμός λειτουργίας του "Βοήθεια στο Σπίτι". Δεν λήφθηκε υπόψη η επισήμανση του Ελεγκτικού Συνεδρίου (έκθεση ελέγχου 2022), σύμφωνα με την οποία απαιτείται να "διευκρινισθεί θεσμικά το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του προσωπικού με βάση το πρόγραμμα καθαυτό και τον σκοπό που αυτό πρέπει να επιτελεί" (Ελεγκτικό Συνέδριο, 2022, σ. 24).Οι ερωτώμενες ανέφεραν ότι το "Βοήθεια στο Σπίτι" έχασε την αυτονομία που είχε με την ένταξή του στα πλαίσια λειτουργίας των ΟΤΑ, στην ενασχόληση των ιδίων με διαφορετικά καθήκοντα, στην λειτουργία του προγράμματος κυρίως με τον νοσηλευτή/τρια και την οικογενειακή βοηθό και την δική τους ενασχόληση μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις.

- Οι κοινωνικές λειτουργοί εξέφρασαν στην πλειοψηφία την απογοήτευση τους, καθώς περίμεναν ότι με την ένταξη τους στους ΟΤΑ και τη μονιμοποίηση τους θα είχαν τα υλικοτεχνικά εκείνα μέσα που είναι απαραίτητα για ποιοτικότερες συνθήκες εργασίας.

Εξαίρεση αποτέλεσαν οι εργαζόμενες ενός Δήμου, οι οποίες δήλωσαν ικανοποιημένες από την παροχή των υλικοτεχνικών μέσων, αυτοκινήτων, γραφείων, επίπλων κ.λ. Οι υπόλοιπες επαγγελματίες αναφέρθηκαν στα οχήματα των προγραμμάτων που είναι ανεπαρκή και με πολλά προβλήματα. Επίσης στα γραφεία του προσωπικού, την έλλειψη μέσων όπως για παράδειγμα εκτυπωτές ή στις συνολικές συνθήκες, που δεν διασφαλίζουν την συγκέντρωση και την διασφάλιση προσωπικών δεδομένων. Η απογοήτευση των επαγγελματιών είναι ιδιαίτερα έντονη, καθώς έχοντας εργαστεί για χρόνια με ελλιπή μέσα, προσδοκούσαν ότι αυτό θα άλλαζε. Το Ελεγκτικό Συνέδριο (2022) διαπίστωσε ελλείψεις υποδομών και υλικών πόρων των "Βοήθεια στο Σπίτι", το ίδιο έδειξαν τα αποτελέσματα έρευνας για τα "Βοήθεια στο Σπίτι" στο Νομό Θεσσαλονίκης (Αντωνιάδου, 2016).

Αλλαγές στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών μετά την μονιμοποίηση τους και η επίδραση τους στο περιεχόμενο της εργασίας τους;

Στο άρθρο 68 του Ν.4674/2020 (ΦΕΚ53/Α/11.3.2020) αναφέρονται μεταξύ άλλων ότι οι εργαζόμενοι των "Βοήθεια στο Σπίτι" που διορίζονται με την προκήρυξη 4Κ/2020 (ΦΕΚ 15/ΤΕΥΧΟΣ ΑΣΕΠ/18.5.2020) *"εκτελούν καθήκοντα που αφορούν στην παροχή των υπηρεσιών του Προγράμματος Βοήθεια στο Σπίτι και μπορούν να τους ανατίθενται παράλληλα καθήκοντα συναφή με τον κλάδο τους για την εξυπηρέτηση υπηρεσιακών αναγκών".* Με την συγκεκριμένη τροποποίηση το κράτος δίνει τη δυνατότητα στους ΟΤΑ να αξιοποιήσουν το θεσμικό πλαίσιο όπως εκείνοι κρίνουν.

Οι ΟΤΑ της Κρήτης έχουν αξιοποιήσει το θεσμικό πλαίσιο και έχουν αναθέσει πρόσθετα καθήκοντα στους κοινωνικούς λειτουργούς. Σε όλες τις επαγγελματίες έχουν δοθεί στους επαγγελματίες επιπλέον αρμοδιότητες, πέρα από τα καθήκοντα τους που αφορούν στην παροχή των υπηρεσιών του "Βοήθεια στο Σπίτι". Όλες οι κοινωνικές λειτουργοί που ερωτήθηκαν, μετά την μονιμοποίηση τους έχουν αναλάβει τη διεκπεραίωση εισαγγελικών εντολών, αναφορικά με τις κοινωνικές έρευνες για τις συνθήκες διαβίωσης ανηλίκων και την παρακολούθηση. Σε ένα Δήμο μάλιστα αναφέρθηκε ότι οι κοινωνικές λειτουργοί των "Βοήθεια στο Σπίτι" έχουν ενταχθεί και στις Ομάδες Προστασίας Ανηλίκων. Επιπλέον αναφέρθηκαν περιπτώσεις ποι οι κοινωνικές λειτουργοί ασχολούνταν με εργασία που πριν γινόταν από διαφορετική Υπηρεσία ή να ασκούσαν εργασία για κάποιο κοινωνικό πρόγραμμα που υλοποιείται από το Δήμο και που πριν υλοποιούσαν άλλοι εργαζόμενοι/ες. Επίσης σε κάποιες περιπτώσεις αναφέρθηκε η στήριξη εξ ολοκλήρου μίας διαφορετικής Υπηρεσίας. Είναι εμφανές το γεγονός ότι οι Δήμοι, ο καθένας με το δικό του τρόπο, περίμεναν και αξιοποίησαν πλήρως τη δυνατότητα που τους έδωσε το κράτος. Η προσθήκη επιπλέον καθηκόντων αντιμετωπίστηκε λιγότερο έντονα από την πλευρά των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε περιφερειακά "Βοήθεια στο Σπίτι", καθώς και πριν τη μονιμοποίηση

είχαν αναλάβει άτυπα επιπλέον καθήκοντα. Είναι εμφανές, ότι εάν η δομή δεν βρίσκεται στην πρωτεύουσα του νομού συχνά παρέχονται περισσότερες υπηρεσίες ελλείψει άλλων κοινωνικών δομών και υπηρεσιών (Teloni, 2011·Κανδυλάκη & Τσαϊρίδης,2008· Ελεγκτικό Συνέδριο, 2022).

Η ανάληψη πρόσθετων καθηκόντων επηρέασε σημαντικά το περιεχόμενο της εργασίας των κοινωνικών λειτουργών. Από τις κοινωνικές λειτουργούς επισημάνθηκε η αύξηση του φόρτου εργασίας, με αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στα πλαίσια του "Βοήθεια στο Σπίτι". Υπάρχει σημαντική μείωση χρόνου ενασχόλησης και συνεργασίας με τα εξυπηρετούμενα άτομα και με τις κατ΄οίκον επισκέψεις. Αυτό παρατηρείται σε τόσο μεγάλο βαθμό που πολλές φορές οι επαγγελματίες εκφράζουν πως δε νιώθουν πλέον ότι "ανήκουν" στο "Βοήθεια στο Σπίτι". Αναφέρουν ότι πλέον ανταποκρίνονται ως κοινωνικές λειτουργοί των "Βοήθεια στο Σπίτι" σε μεγάλο βαθμό μόνο σε σημαντικές περιπτώσεις ή όταν αυτό ζητηθεί. Οι ειδικότητες που συνεχίζουν την εργασία τους κατ΄οίκον όπως πριν είναι οι νοσηλευτές/τριες και οι οικογενειακές βοηθοί.

Η μείωση αυτή του χρόνου σχετίζεται κατά κύριο λόγο με την ανάληψη διεκπεραίωσης εισαγγελικών εντολών. Για το συγκεκριμένο θέμα στην έκθεση ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου (2022) είχε επισημανθεί η ανάγκη να υπάρξει κατάλληλος σχεδιασμός και να αντιμετωπισθεί άμεσα η υποστελέχωση των κοινωνικών υπηρεσιών, προκειμένου να αποφευχθεί η αποδυνάμωση του "Βοήθεια στο Σπίτι". Το Ελεγκτικό Συνέδριο είχε διαπιστώσει ότι όσοι κοινωνικοί/ες λειτουργοί των προγραμμάτων είχαν αναλάβει εισαγγελικές παραγγελίες ανηλίκων, αυτές έγιναν μόνο με τη μείωση της ενασχόλησης τους με τις επισκέψεις κατ΄οίκον.

Πηγές δυσαρέσκειας ή ικανοποίησης από τις επιπτώσεις αυτών των αλλαγών στις συνθήκες εργασίας των ερωτώμενων.

Οι αλλαγές, που έχουν επέλθει στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις συνθήκες εργασίας τους και οι επαγγελματίες εκφράζουν την έντονη δυσαρέσκεια τους. Όπως αναφέρθηκε η δυσαρέσκεια τους έχει ενισχυθεί λόγω και «*των εργασιακών συνθηκών από το burnout ετών»* που έχουν βιώσει στο παρελθόν, καθώς εργάζονται για πολλά χρόνια στο "Βοήθεια στο Σπίτι". Οι ερωτώμενες (εκτός από τις πηγές δυσαρέσκειας που περιεγράφηκαν παραπάνω λόγω των αρνητικών διαστάσεων της μονιμοποίησης τους και της υπαγωγής τους στους ΟΤΑ) εξέφρασαν την δυσαρέσκεια τους επίσης για:

- Την ανάθεση διαφορετικών αντικείμενων ενασχόλησης από το αντικείμενο, που είχαν προσληφθεί αρχικά (το οποίο είχαν επιλέξει) και την προσπάθεια υποβάθμισης του προγράμματος "Βοήθεια στο Σπίτι". Αναφέρθηκε ότι το "Βοήθεια στο Σπίτι" ανέκαθεν εξυπηρετούσε και καλούνταν να καλύψει τις εκάστοτε ανάγκες της τοπικής κοινωνίας.

Διαχρονικά αυτό παρατηρείται να συμβαίνει είτε άτυπα είτε με τις οδηγίες του κράτους, όπως για παράδειγμα κατά την περίοδο της Covid 19. Έχει επισημανθεί επίσης από μελετητές όπως Antoniadou & Karagkounis (2020), Αντωνιάδου (2016), Καραγκούνης (2022) και από το Ελεγκτικό Συνέδριο (2022).

- Την ενασχόληση τους με την κάλυψη ποικίλων αντικειμένων και την έλλειψη καθορισμού με σαφήνεια του συγκεκριμένου πεδίου ενασχόλησης *«Ναι και άλλα καθήκοντα θα μας βάλει. Εντάξει. Είμαστε σάκοι του μποξ, εγώ έτσι νιώθω πλέον»* . Η ενασχόληση με διάφορα αντικείμενα οδηγεί στο αίσθημα κατακερματισμού όπως αναφέρθηκε. Δεν νιώθουν ότι "ανήκουν" εργασιακά κάπου, δεν έχουν δηλαδή μία "βάση" σε μία Υπηρεσία με συγκεκριμένες αρμοδιότητες, το οποίο πέρα των άλλων οδηγεί και σε δυσκολία οργάνωσης και προγραμματισμού της δουλειάς.
- Την ανάθεση νέων καθηκόντων που σχετίζονται με την διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας για τις συνθήκες διαβίωσης ανηλίκων, μετά από εισαγγελική εντολή και η ακάλυπτη ανάγκη για επιμόρφωση Η βασική δυσαρέσκεια των κοινωνικών λειτουργών προέρχεται από το αντικείμενο των νέων καθηκόντων που έχουν αναλάβει και το οποίο είναι κυρίως η διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας για τις συνθήκες διαβίωσης ανηλίκων, μετά από εισαγγελική εντολή (το οποίο δεν ήταν επιλογή τους, καθώς η θέση εργασίας τους είναι στο "Βοήθεια στο Σπίτι"). Το αντικείμενο αυτό ανατέθηκε σε όλες τις κοινωνικές λειτουργούς μετά τη μονιμοποίηση, χωρίς να ζητηθεί η γνώμη τους. Οι αλλαγές στο εργασιακό περιβάλλον χωρίς τη συμβολή των κοινωνικών λειτουργών δημιουργεί ένα αρνητικό εργασιακό περιβάλλον, σύμφωνα με τους Ravalier et al (2020), που μελέτησαν τις συνθήκες εργασίας και την ευημερία των κοινωνικών λειτουργών. Το άγχος που αισθάνονται οι κοινωνικές λειτουργοί είναι μεγάλο, ενώ εκφράζεται έντονα η ανάγκη για επιμόρφωση στο συγκεκριμένο πεδίο.
- Την αύξηση φόρτου εργασίας με αρνητικές επιπτώσεις στις παρεχόμενες υπηρεσίες. Ο φόρτος εργασίας που προκύπτει από εισαγγελικές εντολές για διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας (για ανήλικα άτομα εκτός της περιοχής αρμοδιότητας) είναι μεγάλος, με συνέπεια την ανεπαρκή κάλυψη των αναγκών περιστατικών που αφορούν στην περιοχή αρμοδιότητας των ερωτώμενων κοινωνικών λειτουργών. Ο φόρτος εργασίας ως πηγή δυσαρέσκειας των κοινωνικών λειτουργών έχει αναφερθεί σε προηγούμενες έρευνες (Evans et al, 2006 ; Papadaki, 2005; Papadaki, V &Papadaki, E.,2006; Ravalier et al, 2020; Ravalier, 2018)
- Την εργασιακή διάκριση -διαφοροποίηση ανάμεσα σε κοινωνικούς/ές λειτουργούς που εργάζονται σε άλλες Υπηρεσίες του Δήμου και τις κοινωνικές λειτουργούς που είναι *«το παιδί για όλες τις δουλειές».* Έγινε αναφορά σε αισθήματα αδικίας, αγανάκτησης και σε εργασιακή διαφοροποίηση. Η έλλειψη κατανόησης και υποστήριξης από την διοίκηση

αποτελούν στρεσογόνους παράγοντες για τους/τις κοινωνικούς/ες λειτουργούς (Ravalier, 2018)

- Τον περιορισμό της επαγγελματικής αυτονομίας των κοινωνικών λειτουργών συγκριτικά με το παρελθόν. Η περιορισμένη αυτονομία των κοινωνικών λειτουργών είχε αναδειχθεί ως μία από τις κύριες πηγές δυσαρέσκειας από τις Papadaki (2005) και Papadaki & Papadaki (2006) σε έρευνα σχετικά με την επαγγελματική ζωή των κοινωνικών λειτουργών στις κοινωνικές υπηρεσίες της Κρήτης. Αντιθέτως η ευελιξία και η δυνατότητα λήψης αποφάσεων προσφέρει ικανοποίηση στους/στις επαγγελματίες (Smith & Shields, 2013).Επίσης ο χαμηλός βαθμός ελέγχου του τρόπου εργασίας από τους ίδιους τους επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς σχετίζεται με το άγχος των κοινωνικών λειτουργών, σύμφωνα με το Ravalier (2018), σε έρευνα που πραγματοποίησε στο Ηνωμένο Βασίλειο.

<u>Επιπτώσεις των συνθηκών εργασίας</u> "Υπάρχει προσωπική φθορά, και οικογενειακή φθορά και προσωπική, δε λειτουργεί τίποτα."

Το άγχος και η ψυχολογική πίεση που αισθάνονται οι κοινωνικές λειτουργοί λόγω των δυσάρεστων συνθηκών εργασίας και των εργασιακών απαιτήσεων είναι ιδιαίτερα έντονο με αρνητικές συνέπειες για την ψυχοσωματική τους υγεία. Οι αυξημένες εργασιακές απαιτήσεις συνδέονται με το άγχος των επαγγελματιών (Ravalier,2018 ; Ravalier et al, 2020). Όπως αναφέρει ο Spector (2008) η δυσαρέσκεια από την εργασία επηρεάζει τόσο το άτομο όσο και τη δουλειά του. Οδηγεί σε χαμηλή αποδοτικότητα στην εργασία, ενώ μπορεί να οδηγήσει και στην παραίτηση. Η δυσαρέσκεια επηρεάζει αρνητικά την υγεία του ατόμου και τη συνολική εκτίμηση που έχει για τη ζωή, ενώ συνδέεται και με την επαγγελματική εξουθένωση.

Ένας μικρός βαθμός ικανοποίησης που εκφράζεται από τις κοινωνικές λειτουργούς σχετίζεται με τη δυνατότητα που έχουν να ασχοληθούν με νέα αντικείμενα

Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν τις δύσκολες εργασιακές συνθήκες που βιώνουν οι κοινωνικές λειτουργοί μετά την μονιμοποίηση τους και την υπαγωγή του προγράμματος 'Βοήθεια στο Σπίτι' στους ΟΤΑ. Ένα αφιλόξενο εργασιακό περιβάλλον για τους κοινωνικούς λειτουργούς και τα εξυπηρετούμενα άτομα με πλήθος εργασιακών απαιτήσεων, χωρίς επαγγελματική αναγνώριση και υποστήριξη για τους κοινωνικούς λειτουργούς. Οι ΟΤΑ λόγω των μειωμένων πόρων που διαθέτουν για την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής αξιοποίησαν πλήρως τη δυνατότητα που τους έδωσε το κράτος να αναθέσουν πρόσθετα καθήκοντα στους κοινωνικούς λειτουργούς, οδηγώντας τους στην επαγγελματική εξουθένωση. Το περιεχόμενο της εργασίας τους έχει επηρεαστεί σε σημαντικό βαθμό με διαφορετικές αρμοδιότητες με συνέπεια την πολύ μικρή

ενασχόληση τους με το αντικείμενο της θέσης εργασίας τους, ως κοινωνικές λειτουργοί δηλαδή των "Βοήθεια στο Σπίτι". Το κράτος έδωσε τη δυνατότητα στους Δήμους να "συμπεριφερθούν" ως προς τη συγκεκριμένη δομή αλλά και τους εργαζόμενους/ες αυτής, όπως εκείνοι κρίνουν και επιθυμούν, με αποτέλεσμα και τη διαφοροποίηση της λειτουργίας της σε κάθε Δήμο. Δεν έθεσε κάποιες ασφαλιστικές δικλείδες, προκειμένου να διασφαλιστεί η λειτουργία και η εκπλήρωση του σκοπού του προγράμματος αλλά και οι αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών. Με τον τρόπο αυτό απαλλάσσεται της ευθύνης για ενίσχυση των ΟΤΑ με πόρους (ανθρώπινο δυναμικό και χρηματοδότηση) για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής . Επαφίεται επομένως στους ίδιους τους κοινωνικούς/ες λειτουργούς των "Βοήθεια στο Σπίτι" μέσω της συλλογικής οργάνωσης και βάσει δικών τους ενεργειών να διεκδικήσουν την ξεκάθαρη αποτύπωση του τρόπου λειτουργίας της δομής αλλά και των καθηκόντων των εργαζομένων όπως και την οριοθέτηση σχετικά με την ενασχόληση με άλλα καθήκοντα. Οι οικονομικές δυσκολίες και το ελλιπές προσωπικό στους Δήμους είναι δεδομένα, ενώ το κράτος δεν φαίνεται πρόθυμο να ασχοληθεί με τα θέματα αυτά. Είναι λοιπόν χρήσιμη η οργάνωση των ίδιων των κοινωνικών λειτουργών τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο και η ανάδειξη των προβλημάτων τους μέσω και του ΣΚΛΕ για να διεκδικήσουν τα αυτονόητα.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Αντωνιάδου, Μ. (2016). *Οι επιπτώσεις της κοινωνικοοικονομικής κρίσης στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας στο χώρο της φροντίδας στην κοινότητα: Η περίπτωση του προγράμματος "Βοήθεια στο Σπίτι"*. (μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης). Αποθετήριο Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου. https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/13750/1/AntoniadouM_2016.pdf
- Βενιέρης, Δ. (2009). Αποσύνθεση και ανασύνθεση Κοινωνικής Πολιτικής: Η ελληνική εμπειρία. Στο Δ. Βενιέρης & Χ. Παπαθεοδώρου (επιμ.), *Η Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα: Προκλήσεις και Προοπτικές* (σσ.41-48). Ελληνικά Γράμματα.
- Βενιέρης, Δ. (2015). *Κοινωνική Πολιτική: Έννοια & Σχέσεις.* Εκδόσεις Τόπος.
- Βενιέρης, Δ., & Παπαθεοδώρου, Χ. (2009). Τι είναι Κοινωνικό και τι Πολιτικό στην Κοινωνική Πολιτική Σήμερα; Στο Δ. Βενιέρης & Χ. Παπαθεοδώρου (επιμ.), *Η Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα: Προκλήσεις και Προοπτικές* (σσ.27-38). Ελληνικά Γράμματα.
- Γαλάνης, Π. (2017). Βασικές αρχές της ποιοτικής έρευνας στις επιστήμες υγείας, *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής,* 34 (6), 834-840. https://www.researchgate.net/profile/Petros-Galanis/publication/322029998_Fundamental_principles_of_qualitative_research_in_the_health_sciences/links/666d8fd1b769e7691938589b/Fundamental-principles-of-qualitative-research-in-the-health-sciences.pdf
- Γαλάνης, Π. (2018). Ανάλυση δεδομένων στην ποιοτική έρευνα. Θεματική ανάλυση, *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής,* 35 (3), 416-421. https://www.mednet.gr/archives/2018-3/pdf/416.pdf
- Γαλάνης, Π. (2018). Μέθοδοι συλλογής δεδομένων στην ποιοτική έρευνα, *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής,* 35 (2), 268-277. https://www.researchgate.net/profile/Petros-Galanis/publication/324412456_Methods_of_data_collection_in_qualitative_research/links/6825bde78a76251f22e1f419/Methods-of-data-collection-in-qualitative-research.pdf
- ΔΗΚΕΗ. (2002). *Κανονισμός Λειτουργίας του Προγράμματος Βοήθεια στο Σπίτι.* Ηράκλειο: Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού- Περιβάλλοντος- Κοινωνικής Πρόνοιας Ηρακλείου
- Δούκα, Μ. (2018). Πολιτικές Κοινωνικής Πρόνοιας. Στο Θ. Σακελλαρόπουλος, Χ. Οικονόμου, Χ. Σκαμνάκης & Μ. Αγγελάκη (επιμ.), Κοινωνική Πολιτική (pp. 273-285). Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος.

- Ε.Ε.Τ.Α.Α.. (2011). *Ενημέρωση προς τους επιλεγέντες φορείς/ μονάδες του Προγράμματος "Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής- Βοήθεια στο Σπίτι.* https://www.eetaa.gr/voitheia-sto-spiti/voitheia-sto-spiti-2011/enimerosi-pros-tous-epilegentes-foreis-monades-tou-programmatos/
- Ε.Ε.Τ.Α.Α. (2024). *Βρεφικοί, Βρεφονηπιακοί, Παιδικοί Σταθμοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας. Χρήσιμος οδηγός ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών σταθμών.* https://www.eetaa.gr/wp-content/uploads/2024/11/ΝΕΟΣ-ΟΔΗΓΟΣ-ΤΕΛΙΚΟ_DRAFT_ΒΝΣ_05-11-2024.pdf
- Ε.Ε.Τ.Α.Α. (2024). *ΚΔΑΠΑμεα. Μελέτη αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης από στοιχεία υλοποίησης του Προγράμματος "Προσχολική αγωγή και δημιουργική απασχόληση παιδιών" χρονικής περιόδου 2022-2023.* https://www.eetaa.gr/wp-content/uploads/2024/11/ΜΕΛΕΤΗ-ΚΔΑΠΑμεα-2022-2023.pdf
- Ε.Ε.Τ.Α.Α. (2024). *Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ). Χρήσιμος οδηγός ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών Κ.Δ.Α.Π. για παιδιά 5-12 ετών.* https://www.eetaa.gr/wp-content/uploads/2024/11/ΟΔΗΓΟΣ-ΚΔΑΠ.pdf
- Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας. (2020). *Οδηγίες για το πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι 27 Νοεμβρίου 2020.* Ανακτήθηκε 20 Δεκεμβρίου 2024 από https://eody.gov.gr/wp-content/uploads/2020/12/covid19-voithia-sto-spiti.pdf
- Ελεγκτικό Συνέδριο. (2022). *Έκθεση Ελέγχου 11/2022. Πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι" : Αξιοποιούνται επαρκώς οι πόροι του για την παροχή κοινωνικής φροντίδας σε ανθρώπους με περιορισμούς στην αυτοεξυπηρέτηση;,* Ελληνική Δημοκρατία, *www.elsyn.gr/sites/default/files/ΕΚΘΕΣΗ%20ΕΛΕΓΧΟΥ%2011%20ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ%20ΒΟΗΘΕΙΑ%20ΣΤΟ%20ΣΠΙΤΙ.pdf*
- Ζαϊμάκης, Γ. (2002). *Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινότητες: Ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα.* Ελληνικά Γράμματα.
- Ιατρίδης, Δ.Σ. (2004). *Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής: Θεωρία και Πράξη του Κοινωνικού Σχεδιασμού.* Gutenberg.
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. https://repository.kallipos.gr/bitstream.gr/11419/5826/3/15327_Isari-KOY.pdf
- Κανδυλάκη, Α., & Τσαϊρίδης, Χ.(2008). Η αξιολόγηση των Προγραμμάτων Βοήθειας στο Σπίτι μέσα από την οπτική των εργαζομένων σ'αυτά, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών,* 127, 141-171. http://dx.doi.org/10.12681/grsr.9880

- Καραγκούνης, Β. (2022). Λιτότητα και Κοινωνική Εργασία. Στο Κ. Κασιμάτη, Χ. Παπαθεοδώρου & Χρ. Σκαμνάκης (επιμ.), *Κοινωνική Θεωρία και Κοινωνική Πολιτική: Διαστάσεις της κοινωνικής αλλαγής και αναπαραγωγής* (σσ.337-354). Εκδόσεις Τόπος.
- Κοινή Υπουργική Απόφαση Π4β/5814/1997 (ΦΕΚ 917/Β/17.10.1997)
- Κοινή Υπουργική Απόφαση 4035/2001 (ΦΕΚ 1127/Β/30.8.2001)
- Κοινή Υπουργική Απόφαση 1.605/οικ.3.85/14.01.2011 (ΦΕΚ 17/Β/14.01.2011)
- Ματσαγγάνης, Μ. (2022). Από τη χρεοκοπία στην ανάκαμψη: ο ρόλος του κοινωνικού κράτους. Στο Κ. Κασιμάτη, Χ. Παπαθεοδώρου & Χρ. Σκαμνάκης (επιμ.), *Κοινωνική Θεωρία και Κοινωνική Πολιτική: Διαστάσεις της κοινωνικής αλλαγής και αναπαραγωγής* (σσ.83-96). Εκδόσεις Τόπος.
- Ν. 1270/1982 (ΦΕΚ 93/Α/10.8.1982)
- Ν. 1622/1986 (ΦΕΚ 92/Α/14.7.1986)
- Ν. 2082/1992 (ΦΕΚ 158/Α/21.9.1992)
- Ν. 2218/1994 (ΦΕΚ 90/Α/3.6.1994)
- Ν. 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/4.12.1997)
- Ν. 2646/1998 (ΦΕΚ 236/Α/20.10.1998)
- Ν. 3106/2003 (ΦΕΚ 30/Α/10.2.2003)
- Ν. 3463/2006 (ΦΕΚ 114/Α/8.6.2006)
- Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α/7.6/2010)
- Ν. 4583/2018 (ΦΕΚ 212/Α/18.12.2018)
- Ν. 4674/2020 (ΦΕΚ 53/Α/11.3.2020)
- Νομοθετικό Διάταγμα 162 (ΦΕΚ 227/24.9/1973)
- Προκήρυξη 4Κ/2020 (ΦΕΚ 15/ΤΕΥΧΟΣ ΑΣΕΠ/18.5.2020)
- Payne, M. (2021). *Κοινωνική Εργασία από τη θεωρία στην πράξη ένας απαραίτητος οδηγός.* Εκδόσεις Τόπος.
- ΣΚΛΕ (2 Ιανουαρίου 2025). Δελτίο Τύπου: Συμμετοχή του ΣΚΛΕ στην Παρουσίαση της Εθνικής Στρατηγικής για τη Μακροχρόνια Φροντίδα**.** https://skle.gr/skle-news-1246.htm
- Τσιώλης, Γ. (2018). Θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Στο Γ. Ζαϊμάκης (επιμ.), *Ερευνητικές διαδρομές στις Κοινωνικές Επιστήμες. Θεωρητικές- Μεθοδολογικές Συμβολές και Μελέτες Περίπτωσης.*(σσ.97-125). Πανεπιστήμιο Κρήτης- Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας.
- Υπουργική Απόφαση Π4β/οικ2217 (ΦΕΚ 382/Β/24.5.1994)
- Υπουργική Απόφαση Π4β/οικ/4514/1996 (ΦΕΚ 801/Β/3.9.1996)

- Willig, C., (2015). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία: Εισαγωγή*. Εκδόσεις Gutenberg

Ξενόγλωσση

- Acquavita, S.P., Pittman, J., Gibbons, M., & Castellanos-Brown, K. (2009). Personal and Organizational diversity factors' impact on social workers' job satisfaction: results from a national internet- based survey. *Administration in Social Work*, 33 (2), 151-166. http://dx.doi.org/10.1080/03643100902768824
- Antoniadou, M.& Karagkounis, V. (2020). It's difficult to be a social worker these days': Implications of austerity for social work practice in Greece- the case of the "Help at Home" program. *European Journal of Social Work*, 23 (4), 622-633. https://doi.org/10.1080/13691457.2019.1567466
- Asimopoulos, C., & Teloni, D.D. (2017). Social Work and the psychosocial effects of the economic crisis in Greece: Challenges for new radical directions in services, theory and values, *Comunitania: International Journal of Social Work and Social Sciences*, 13, 9-22. https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5979270
- Astvik, W., Welander, J., & Larsson, R. (2020). Reasons for staying: a longitudinal study of work conditions predicting social workers' willingness to stay in their organisation. *The British Journal of Social Work*, 50 (5), p.1382-1400. https://doi.org/10.1093/bjsw/bcz103
- Braun, V., & Clarke, V., (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77-101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa
- Brown, A.R., Walters, J.E., & Jones, A.E. (2019). Pathways to retention: job satisfaction, burnout & organizational commitment among social workers. *Journal of Evidence- Based Social Work*, 16 (6), 577-594. https://doi.org/10.1080/26408066.2019.1658006
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis, *The Journal of Positive Psychology*, 12 (3), 297-298. https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613
- Coffey, M., Dugdill, L., & Tattersall, A. (2004). Stress in social services: mental well-being, constraints and job satisfaction. *The British Journal of Social Work*, 34, 735-746. https://doi.org/10.1093/bjsw/bch088
- Cole, D., Panchanadeswaran, S., & Daining, C. (2004). Predictors of job satisfaction of licensed social workers. *Journal of Social Service Research*, 31 (1),1-12. http://dx.doi.org/10.1300/J079v31n01_01
- Collins, S. (2008). Statuory Social Workers: Stress, Job Satisfaction, Coping, Social Support

and Individual Differences. *The British Journal of Social Work*, 38 (6), 1173-1193. https://doi.org/10.1093/bjsw/bcm047

- Dwyer, S. & Buckle, J. (2009). The Space Between: On Being an Insider-Outsider in Qualitative Research .*International Journal Of Qualitative Methods, 8*(1),54-63.https://doi.org/10.1177/160940690900800105
- Elpers, K., & Westhuis, D.J. (2008). Organizational leadership and its impact on social workers' job satisfaction: a national study. *Administration in Social Work*, 32 (3), 26-43. http://dx.doi.org/10.1080/03643100801922399
- Evans, S., Huxley, P., Gately, C., Webber, M., Mears, A., Pajak, S., Medina, J., Kendall, T., & Katona, C. (2006). Mental health, burnout and job satisfaction among mental health social workers in England and Wales. *The British Journal of Psychiatry*, 188 (1), 75-80. https://doi.org/10.1192/bjp.188.1.75
- Garcia, R.G., Sangregorio, M.A., & Sanchez, M.L.L. (2016). Evaluation of job satisfaction in a sample of Spanish social workers through the "Job Satisfaction Survey" scale. *European Journal of Social Work*, 21 (1), 140-154. https://doi.org/10.1080/13691457.2016.1255929
- Greve, B. (2022). When the North meets the South. Στο Κ. Κασιμάτη, Χ. Παπαθεοδώρου & Χρ. Σκαμνάκης (επιμ.), *Κοινωνική Θεωρία και Κοινωνική Πολιτική: Διαστάσεις της κοινωνικής αλλαγής και αναπαραγωγής* (σσ.53-64). Εκδόσεις Τόπος.
- Guillen, A.M., & Matsaganis, M. (2000). Testing the social dumping hypothesis in Southern Europe : welfare policies in Greece and Spain during the last 20 years. *Journal of European Social Policy*, 10 (2), 120-145. https://doi.org/10.1177/a012486
- Hlepas, N.K., & Getimis, P. (2011). Impacts of Local Government Reforms in Greece: An interim Assessment. *Local Government Studies*, 37 (5), 517-532. https://doi.org/10.1080/03003930.2011.604544
- Huxley, P., Evans, S., Gately, C., Webber, M., Mears, A., Pajak, S., kendall, T., Medina, J., & Katona, C.. (2005). Stress and pressures in mental health social work: the worker speaks. *The British Journal of Social Work*, 35, 1063-1079. https://doi.org/10.1093/bjsw/bch218
- Ioakimidis, V., Santos, C.C., & Herrero, I.M. (2014). Reconceptualizing social work in time of crisis:An examination of the cases of Greece, Spain and Portugal, *International Social Work*, 57(4), 285-300. https://doi.org/10.1177/0020872814524967
- Kadushin, G. (2004). Home health care utilization: a review of the research for social work. *Health & Social Work*, 29 (3), 219-244. https://doi.org/10.1093/hsw/29.3.219

- Karagkounis, V. (2017). Social Work in Greece in the time of austerity: challenges and prospects. European Journal of Social Work, 20 (5), 651-665. https://doi.org/10.1080/13691457.2016.1255593
- Karagkounis, V. (2022). Austerity, social work and the rediscovery of community work. *European Journal of Social Work,* 24 (2), 278-289. https://doi.org/10.1080/13691457.2019.1654434
- Koukouli, S., Papadaki, E.,& Philalithis, A. (2008). Factors affecting the development of social work and its professionalisation process : the case of Greece. *International Journal of Social Welfare*, 17 (3), 216-224. https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2007.00530.x
- Kourachanis, N., Lalioti, V., & Venieris, D. (2019). Social policies and solidarity during the Greek Crisis. *Social Policy & Administration*, 53 (5), 678-692. https://doi.org/10.1111/spol.12420
- Kourachanis, N. (2021). Social change and the Greek welfare state crisis (2010-2020). *Journal of Social Change*, 13, 45-57. https://doi.org/10.5590/JOSC.2021.13.2.04
- Linz, S.J., & Semykina, A. (2012). What makes workers happy? Anticipated rewards and job satisfaction. *Indusstrial Relations,* 51(4), 811-844. https://doi.org/10.1111/j.1468-232X.2012.00702.x
- Magoulios, G., & Pretsios, N. (2015). Structures and financing means of local government's social policy in Greece: A case study of Thessaloniki's municipalities. *Procedia Economics and Finance*, 33, 287-302. https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01713-x
- Marmo, S., & Berkman, C. (2018). Social Workers' perceptions of job satisfaction: interdisciplinary collaboration and organizational leadership. *Journal of Social Work in End-of-Life& Palliative Care,* 14 (1), 8-27. https://doi.org/10.1080/15524256.2018.1437590
- Marmo, S., Pardasani, M., & Vincent, D. (2021). Social Justice, organizational commitment and job satisfaction for palliative care social workers. *Human Service organizations: management, leadership & govenance*. https://doi.org/10.1080/23303131.2021.1875093
- Marshall, M.N. (1996). Sampling for Qualitative Research. *Family Practice,* 13 (6), 522-526. https://doi.org/10.1093/fampra/13.6.522
- Matsaganis, M. (2011). The welfare state and the crisis: the case of Greece. *Journal of European Social Policy*, 21 (5), 501-512. https://doi.org/10.1177/0958928711418858
- Matsaganis, M. (2012). Social policy in hard times: The case of Greece. *Critical Social Policy*, 32 (3), 406-421. https://doi.org/10.1177/0261018312444417

- Meier, L., & Spector, P.E. (2015). Job satisfaction. *Wiley Encyclopedia of Management.* Retrieved from https://doi.org/10.1002/9781118785317.weomo50093
- Mrhalek, T., & Kajanova, A. (2017). Work satisfaction and mental pressure of social workers and workers in social services. *Kontakt*, 20 (2), 166-170. https://doi.org/10.1016/j.kontakt.2017.10.001
- Papadaki, E. (2005). *High job demands, low job control, low support: Social Work practice realities in public social services in Crete.* (PhD, Umea University, Sweden). https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:144015/FULLTEXT01.pdf
- Papadaki, E., & Papadaki, V. (2008). Ethically difficult situations related to organizational conditions: Social workers' experiences in Crete, Greece. *Journal of Social Work*, 8 (2), 163-180. https://doi.org/10.1177/1468017307088497
- Papadaki, V., & Papadaki, E. (2006). Job satisfaction in social services in Crete, Greece : social workers' views. *European Journal of Social Work*, 9 (4), 479-495. https://doi.org/10.1080/13691450600958528
- Pentaraki, M. (2013). If we do not cut social spending, we will end up like Greece' : Challenging consent to austerity through social work action. *Critical Social Policy*, 33 (4), 700-711. https://doi.org/10.1177/0261018313489941
- Pentaraki, M. (2017). I am in a constant state of insecurity trying to make ends meet like our service users': shared austerity reality between Social Workers and Service Users- towards a preliminary conceptualisation. *The British Journal of Social Work*, 47 (4), 1245-1261. https://doi.org/10.1093/bjsw/bcw099
- Pentaraki, M. (2019). Practising social work in a context of austerity: experiences of public sector social workers in Greece. European Journal of Social Work, 22 (3), 376-387. https://doi.org/10.1080/13691457.2017.1369396
- Pentaraki, M., & Dionysopoulou, K. (2019). Social workers: a new precariat? Precarity conditions of mental health social workers working in the non- profit sector in Greece. *European Journal of Social Work*, 22 (2), 301-313. https://doi.org/10.1080/13691457.2018-i529664
- Pentaraki, M., & Speake, J. (2022). Grassroots solidarity structure in Greece as counterhegemonic practices contesting the dominant neoliberal hegemony. *Journal of Studies and Research in Human Geography*, 16 (1), 6-21. https://www.humangeographies.org/ro/articles/161/a1611.pdf

- Petmesidou, M. (2013). Is social protection in Greece at a crossroads?. *European Societies*, 15 (4), 597-616. https://doi.org/10.1080/14616696.2013.836407
- Polyzoidis, P., & Tsairidis, C. (2020). Job Satisfaction in the Social Care Sector in Greece: A Public- Nonprofit Sector Comparison. *Journal of Sociology and Social Work,* 8 (2), 41-51. https://doi.org/10.15640/jssw.v8n2a5
- Ravalier, J. M. (2018). Psycho-social working conditions and stress in UK social workers. *The British Journal of social work,* 49 (2), 371-390. https://doi.org/10.1093/bjsw/bcy023
- Ravalier, J. M., Wainwright, E., Clabburn, O., & Loon, M. (2020). Working conditions and wellbeing in UK social workers. *Journal of social work,* 21 (5), 1-19. https://doi.org/10.1177/1468017320949361
- Rydenfalt, C., Holgersson, C., Ostlund, B., Arvidsson, I., Johansson, G., & Persson, R. (2020). Picking low hanging fruit: A scoping review of work environment related interventions in the home care sector. *Home Health Care Services Quarterly*, 39 (4), 223-237. https://doi.org/10.1080/01621424.2020.1772936
- Simons, K., & An, S. (2015). Job satisfaction among gerontological social workers in Ontario, Canada. *Journal of Gerontological Social Work,* 58 (6), 547- 571. http://dx.doi.org/10.1080/01634372.2015.1042129
- Skamnakis, C.(2011). Inequality and social protection at the local level: Undermining or reinforcing social policy?. *The Greek Review of Social Research,* 136, 45-62. https://doi.org/10.12681/grsr.9
- Skaperdas, I., Lavdaniti, M., Dimitriadou, A., Psychogiou, M., Sgantzos, M., Krepia, V., & Sapountzi- Krepia, D. (2010). Satisfaction from the "Help at Home" programme in a perfecture of central Greece. *International Journal of Nursing Practice,* 16, 342-351. https//:doi.org/10.1111/j.1440-172x.2010.01850.x
- Smith, D.B., & Shields, J. (2012). Factors related to Social Service Workers' Job Satisfaction: Revisiting Herzberg's Motivation to Work. *Administration in Social Work,* 37 (2), 189-198. https://doi.org/10.1080/03643107.2012.673217
- Spector, P. E. (2008). *Industrial and Organizational Psychology(5th edition).* Wiley
- Teloni, D.D. (2011). *Contemporary social work practice in Greece: The perspectives of social workers and users in county welfare departments and municipalities.* (PhD, University of Liverpool). https://www.researchgate.net/publication/326187774_Contemporary_social_work_practice_

in_Greece_The_perspectives_of_social_workers_and_users_in_county_welfare_departments_and_municipalities

- Teloni, D.D., Dedotsi, S., & Telonis, A.G. (2020). Refugee "crisis" and social services in Greece: social workers' profile and working conditions. *European Journal of Social Work*, 23 (6), 1005-1018. https://doi.org/10.1080/13691457.2020.1772729
- Venieris, D.N. (1996). Dimensions of Social Policy in Greece. *South European Society and Politics*, 1 (3), 260-269. https://doi.org/10.1080/13608749608539492
- Venieris, D. (2003). Social Policy in Greece: Rhetoric versus Reform. *Social Policy & Administration*, 37 (2), 133-147. https://doi.org/10.1111/1467-9515.00330
- Venieris, D. (2013). Crisis Social Policy and Social Justice: the case for Greece. *Hellenic Observatory, LSE, GreeSE paper no 69*. https://eprints/se.ac.uk/50258/1/GreeSE_No69.pdf

Παραρτήματα

Παράρτημα 1: Οδηγός συνέντευξης

Οδηγός συνέντευξης

1. Δημογραφικά στοιχεία
    1. Φύλο
    2. Ηλικία
    3. Σπουδές
    4. Επαγγελματική προϋπηρεσία
    5. Χρόνια απασχόλησης στο "Βοήθεια στο Σπίτι"

2. Κύριοι άξονες της συνέντευξης
    1. Μετά την υπαγωγή του "Βοήθεια στο Σπίτι" στους ΟΤΑ, έχουν υπάρξει αλλαγές στην επαγγελματική σας ζωή; Αν ναι, τι έχει αλλάξει στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες σας μετά την μονιμοποίηση σας;
    2. Πώς επηρεάστηκε το περιεχόμενο της εργασίας σας από αυτές τις αλλαγές;
    3. Πώς επηρεάστηκε, αν θεωρείτε ότι επηρεάστηκε, η λειτουργία του "Βοήθεια στο Σπίτι";
    4. Μιλήστε μου για το τι σας ικανοποιεί από τις αλλαγές αυτές στις συνθήκες εργασίας σας.
    5. Μιλήστε μου για το τι σας δυσαρεστεί από τις αλλαγές αυτές στις συνθήκες εργασίας σας.
    6. Αν υπάρχουν πράγματα που σας δυσαρεστούν, πώς τα αντιμετωπίζετε;
    7. Πώς νιώθετε με την μονιμοποίηση;

Παράρτημα 2: Έντυπο Συναίνεσης

ΕΝΤΥΠΟ ΕΝΗΜΕΡΗΣ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ

Τίτλος: *Απόψεις κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται στο "Βοήθεια στο Σπίτι" των ΟΤΑ Κρήτης για τις επιπτώσεις στις συνθήκες εργασίας τους, μετά την υπαγωγή του προγράμματος στους ΟΤΑ και την μονιμοποίηση τους.*

Ερευνήτρια: *Ζαφειράκη Τρυγώνα, μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών " Διαμεθοδικές Κοινωνικές Παρεμβάσεις σε Καταστάσεις Κρίσης"- Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας- Σχολή Επιστημών Υγείας-ΕΛΜΕΠΑ*
Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Παπαδάκη Βασιλεία

Παρακαλούμε συμπληρώστε τα αντίστοιχα τετραγωνίδια για να δηλώσετε συναίνεση

Έχω διαβάσει και έχω κατανοήσει το περιεχόμενο του Εντύπου Πληροφόρησης	**ΝΑΙ**	**ΟΧΙ**
Μου δόθηκε αρκετός χρόνος για να αποφασίσω αν θέλω να συμμετέχω σε αυτή τη συζήτηση	**ΝΑΙ**	**ΟΧΙ**
Έχω λάβει ικανοποιητικές εξηγήσεις για τη διαχείριση των προσωπικών μου δεδομένων	**ΝΑΙ**	**ΟΧΙ**
Καταλαβαίνω ότι η συμμετοχή μου είναι εθελοντική και μπορώ να αποχωρήσω	**ΝΑΙ**	**ΟΧΙ**

οποιαδήποτε στιγμή χωρίς να δώσω εξηγήσεις και χωρίς καμία συνέπεια.		
Κατανοώ ότι αν αποχωρήσω από την έρευνα τα δεδομένα μου θα καταστραφούν.	**ΝΑΙ**	**ΟΧΙ**
Κατανοώ ότι μπορώ να ζητήσω να καταστραφούν οι πληροφορίες που έδωσα στο πλαίσιο της έρευνας μέχρι ένα έτος	**ΝΑΙ**	**ΟΧΙ**
Γνωρίζω με ποιόν μπορώ να επικοινωνήσω αν επιθυμώ περισσότερες πληροφορίες για την έρευνα	**ΝΑΙ**	**ΟΧΙ**
Γνωρίζω σε ποιόν μπορώ να απευθυνθώ για παράπονα ή καταγγελίες	**ΝΑΙ**	**ΟΧΙ**
Γνωρίζω σε ποιόν μπορώ να απευθυνθώ για να ασκήσω τα δικαιώματα μου	**ΝΑΙ**	**ΟΧΙ**
Ονοματεπώνυμο		

συμμετέχοντος:	
Υπογραφή	**Ημερομηνία**
Ονοματεπώνυμο ερευνήτριας:	
Υπογραφή	**Ημερομηνία**